

МОНГОЛ УЛС
САНХҮҮГИЙН ЗОХИЦУУЛАХ ХОРООНЫ
ТОГТООЛ

2012 оны 12 сарын 26 өдөр

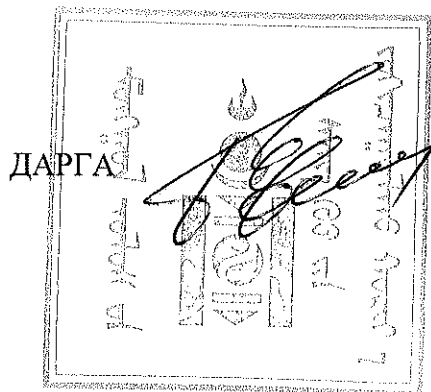
Дугаар 373

Улаанбаатар хот

“Даатгалын компанийн санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэх заавар”,
“Даатгалын компанид мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн
дансны үлгэрчилсэн заавар”-уудыг батлах тухай

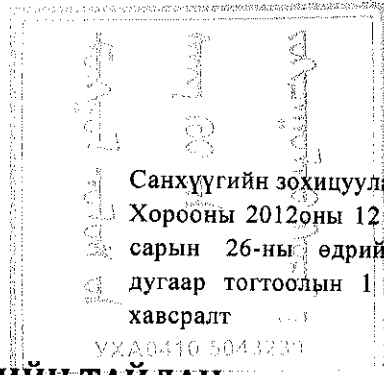
Санхүүгийн зохицуулах хорооны эрх зүйн байдлын тухай хуулийн 6.1.1, 6.1.2, Сангийн сайдын 2012 оны 77 дугаар тушаалаар батлагдсан “Аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэх заавар”-ын 1.2 дахь заалтуудыг тус тус үндэслэн Санхүүгийн зохицуулах хорооноос ТОГТООХ нь:

1. Даатгалын компанид мөрдөгдөх “Санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэх заавар”-ыг нэгдүгээр, “Санхүүгийн тайлангийн А маягт”-ыг хоёрдугаар, “Санхүүгийн тайлангийн Б маягт”-ыг гуравдугаар хавсралтаар, “Даатгалын компанид мөрдөх нягтлан бодох бүртгэлийн дансны үлгэрчилсэн заавар”-ыг дөрөвдүгээр хавсралтаар тус тус баталсугай.
2. Энэхүү зааврыг 2013 оны 01 дүгээр сарын 01-ний өдрөөс эхлэн мөрдсүгэй.
3. Бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн тохируулгыг НББОУС-8 “Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, тооцоололтын өөрчлөлт ба алдаа”-д заасны дагуу 2013 оны нэгдүгээр улирлын тайланд тусгахыг даатгалын компанийн удирдлагад үүрэг болгосугай.
4. Энэхүү журмын хэрэгжилтэд хяналт тавьж ажиллахыг Ажлын алба (Х.Бум-Эрдэнэ)-нд даалгасугай.

Д.БАЯРСАЙХАН

00187

ДААТГАЛЫН КОМПАНИЙН САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН, ТОДРУУЛГЫГ БЭЛТГЭХ ЗААВАР

Нэгдүгээр бүлэг: НИЙТЛЭГ ЗҮЙЛ

1. Даатгалын компани нь нийтлэг зориулалттай тусдаа санхүүгийн тайланг бэлтгэхэд энэ зааврыг мөрдөнө. Харин даатгалын мэргэжлийн оролцогч болох Хохирол үнэлэгч болон зуучлагч нь Сангийн сайдын 2012 оны 03 дугаар сарын 28-ны өдрийн 77 тоот тушаалаар батлагдсан “Санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэх заавар”-ыг мөрдөнө.
2. Даатгалын компани нь жилийн санхүүгийн тайланг “А” маягтаар, улирлын санхүүгийн тайланг “Б” маягтаар гаргана.¹
3. Санхүүгийн тайлан, тодруулгын үзүүлэлтийг төгрөг, мөнгөөр илэрхийлнэ.
4. Санхүүгийн тайлан, тодруулгын хасагдах утгатай дүнг хасах тэмдэгтэйгээр харуулна.
5. Даатгалын компани нь тодруулбал зохих мэдээллийг заавал тодруулна. Тухайн байгууллагын үйл ажиллагааны онцлогоос хамаарч зарим нэг тодруулгыг заавал тодруулахгүй байж болно.

Санхүүгийн тайлангийн зорилт

1. Санхүүгийн тайлан нь гадны болон дотоодын хэрэглэгчдийг эдийн засгийн шийдвэр гаргахад нь шаардагдах тухайн байгууллагын санхүүгийн байдал (хөрөнгө, эздийн өмч, өр төлбөр), санхүүгийн үр дүн (орлого, үр дүн), санхүүгийн байдалд гарсан өөрчлөлт (мөнгөн гүйлгээний) - ийн талаарх мэдээллээр хангана.
2. Санхүүгийн тайланг хугацаанд нь үнэн зөв гаргах үүрэг, хариуцлагыг Даатгалын компанийн удирдлага хүлээнэ.

Санхүүгийн тайланг бэлтгэх

Даатгалын компани нь санхүүгийн тайлан бэлтгэхдээ дараах ерөнхий зарчмыг баримтална. Үүнд:

1. Санхүүгийн тайланг энэ заавар болон СТОУС² - ын бүх шаардлагад нийцүүлэн гаргахын тулд аж ахуйн нэгжийн удирдлага нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогыг боловсруулан мөрдөх;
2. Аж ахуйн нэгжийг татан буулгах, үйл ажиллагааг нь зогсоох нөхцөл байдал үүссэнээс бусад тохиолдолд санхүүгийн тайланг тасралтгүй байх зарчмаар гаргах;

¹Улирлын тайланг жилийн эхнээс өссөн дүнгээр гаргана.

²Энэ зааварт Санхүүгийн Тайлагналын Олон Улсын Стандарт (СТОУС) гэж дурьдсаныг Нягтлан Бодох Бүртгэлийн Олон Улсын Стандартын Зөвлөл (НББОУС - ын Зөвлөл) - өөс баталсан стандарт болон тайлбарыг хамаатуулж ойлгоно.

3. Аж ахуйн нэгж нь мөнгөн гүйлгээний мэдээллээс бусад санхүүгийн тайланг нягтлан бодох бүртгэлийн аккруэл сууриар³ бэлтгэх;
4. Санхүүгийн тайлан дахь толилуулга ба ангиллыг нэг үеэс дараагийн үед тогтвортой хадгалах;
5. Даатгалын компанийн санхүүгийн тайлан нь өмнөх үеийн болон бусад байгууллагын санхүүгийн тайлантай зэрэгцүүлэх боломжтой байх;
6. Санхүүгийн тайланд материаллаг зүйлсийг тусад нь толилуулна. Материаллаг бус дүнтэй зүйлсийг шинж чанар буюу үүргийнх нь дагуу ижил зүйлсийн дүнтэй нэгтгэн толилуулах;
7. Энэ заавар болон Санхүүгийн тайлагналын олон улсын холбогдох стандартаар цэвэр дүнг гаргахыг шаардсан буюу зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд аж ахуйн нэгж хөрөнгө, өр төлбөр эсвэл орлого, зардлыг цэвэр дүнгээр гаргахгүй байх.

Санхүүгийн тайлангийн бүрэлдэхүүн

Иж бүрэн санхүүгийн тайлан нь дараах бүрэлдэхүүнтэй байна. Үүнд:

1. Санхүүгийн байдлын тайлан;
2. Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан;
3. Өмчийн өөрчлөлтийн тайлан;
4. Мөнгөн гүйлгээний тайлан;
5. Санхүүгийн тайлангийн тодруулга орно.

Санхүүгийн тайлангийн толилуулга

Даатгалын компани нь дараах мэдээллийг толилуулна. Үүнд:

1. Тайлагнагч аж ахуйн нэгжийн нэр, өмнөх тайлант үеийн эцсийн мэдээлэл дэх аливаа өөрчлөлт;
2. Санхүүгийн тайлан нь тусдаа санхүүгийн тайлан⁴ болох тухай;
3. Тайлант үеийн эцсийн өдөр, санхүүгийн тайлан эсхүл тодруулгын хамрах хугацаа;
4. Толилуулгын валют⁵.

Хоёрдугаар бүлэг: САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

Санхүүгийн байдлын тайлангийн бүрэлдэхүүн хэсгүүдийг хөрөнгө, өр төлбөр, эздийн өмч гэж ангилна. Даатгалын компани бүр өөрийн үндсэн үйл ажиллагааны шинж чанарт

³ Нягтлан бодох бүртгэлийн аккруэл суурь гэж мөнгө хулээн авсан эсхүл төлсөн эсэхээс хамаарахгүйгээр орлогыг олсон уед, зардлыг гарсан уед нь хулээн зөвшөөрч бүртгэх аргыг хэлнэ.

⁴Тусдаа санхүүгийн тайлан гэж охин компанийн хөрөнгө оруулагч болох *талсай компанийн* хамтарсан хяналттай аж ахуйн нэгжид хөрөнгө оруулалттай буюу мэдэгдэхүйц нөлөөтэй, хөрөнгө оруулалтаа өртгийн аргаар аль эсхүл СТОУС 9 *Санхүүгийн хэрэгтүүр* - ийн дагуу бүртгэдэг хөрөнгө оруулагчийн толилуулж буй санхүүгийн тайланг хэлнэ.

⁵ Толилуулгын валют гэж санхүүгийн тайланг толилуулахад ашиглаж буй валютыг хэлнэ.

үндэслэн хөрөнгө, өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд ангилан, тодорхой хугацаагаар (улирал, жил) тасалбар болгон толилуулна.

Хөрөнгө

Хөрөнгийг⁶ эргэлтийн, эргэлтийн бус гэж ангилна.

Эргэлтийн хөрөнгө

Дараах хөрөнгийг эргэлтийн хөрөнгөнд хамааруулан ойлгоно. Үүнд:

- а) Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны циклийн хэвийн нөхцөлд ашиглахаар хүлээгдэж байгаа, эсхүл худалдан борлуулахаар эзэмшиж байгаа;
- б) Нэн түрүүнд борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа;
- в) Тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор хэрэгжихээр хүлээгдэж байгаа;
- г) Хөрөнгийн солилцоог хязгаарласнаас бусад тохиолдолд, тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор өр төлбөрийг барагдуулахад ашиглах мөнгө болон мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө.

Эргэлтийн хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар ангилан толилуулна. Үүнд:

1. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Касс болон банкны харилцах дансанд байгаа мөнгө, хугацаагүй хадгаламж, 3 сар хүртэлх хугацаагаар хязгаарласан тусгай зориулалт бүхий мөнгөн сан, үнэ цэнийг нь өөрчлөх өчүүхэн бага эрсдлийг мэдэрдэг, мөнгөний тодорхой дүнд чөлөөтэй хувирдаг, хөрвөх чадвар сайтай богино хугацаатай хөрөнгө оруулалт хамаарна. Эдгээр хөрөнгийг нэрлэсэн үнээр нь бүртгэнэ.

2. Дансны авлага

Даатгалын компанийн үндсэн үйл ажиллагааны явцад үзүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлөө даатгуулагч болон давхар даатгагчаас авах даатгалын хураамжийн авлага, давхар даатгалын нөхөн төлбөрийн авлагын дүн орно. Дансны авлагыг цэвэр боломжит үнэ цэнээр буюу мөнгөөр хүлээн авахаар тооцоолж буй цэвэр дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд харуулна.

3. Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар (ААНОАТ), нэмэгдсэн өртгийн албан татвар (НӨАТ), бусад татвар, төлбөр, хураамжийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн тайлант хугацааны эцсээрх илүү төлөгдсөн дүн орно. Улирал ба жилийн эцэс дэх татвар,

⁶ Хөрөнгө гэж аж ахуйн нэгжийн өнгөрсөн үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон, ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөж өгөхөөр хүлээгдэж буй нөөцийг хэлнэ.

нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлагын дүн нь татвар, нийгмийн даатгалын байгууллагын баталгаажуулсан дүнтэй тэнцүү байна.

4. Бусад авлага

Бусад байгууллага, хувь хүн, холбоотой талд өгсөн нэг хүртэлх жилийн хугацаатай буюу үйл ажиллагааны нэг циклийн дотор эргэн төлөгдөх зээл, үндсэн үйл ажиллагаатай холбогдолгүй үүссэн бусад авлага хамаарна.

5. Бусад санхүүгийн хөрөнгө

Үүнд 3 сараас нэг жилийн хугацаатай хадгаламж, богино хугацаат өрийн болон өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт хамаарна. Санхүүгийн хөрөнгийг нягтлан бодох бүртгэлд тусгахад СТОУС 7 *Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга*, СТОУС 9 *Санхүүгийн хэрэглүүр*, НББОУС 32 *Санхүүгийн хэрэглүүр: Толилуулга* - ийг дагаж мөрдөнө.

6. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг

СЗХ-ноос баталсан журмын дагуу орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийг тодорхойлж санхүүгийн байдлын тайлангийн энэ хэсэгт харуулна.

7. Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг

СЗХ-ноос баталсан журмын дагуу даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсгийг тодорхойлж санхүүгийн байдлын тайлангийн энэ хэсэгт харуулна.

8. Бараа материал

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө, үйлдвэрлэлийн дамжлагад байгаа зүйлс болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд хэрэглэгдэх материал, хангамжийн зүйлс хамаарна.

НББОУС 2 *Бараа материал* - д заасны дагуу бараа материалыг өртөг⁷ болон цэвэр боломжит үнийн аль багаар нь үнэлнэ. Бараа материалын цэвэр боломжит үнийг тайлант үе бүрийн эцэст тооцно.

Санхүүгийн байдлын тайланд бараа материалыг дансны цэвэр дүнгээр нь толилуулж, санхүүгийн тайланд дараах байдлаар тодруулна. Үүнд:

- (а) Түүхий эд материал: үндсэн түүхий эд, туслах материал;
- (б) Дуусаагүй үйлдвэрлэл: үйлдвэрлэж дуусаагүй бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн өртөг;
- (в) Бараа, бэлэн бүтээгдэхүүн: борлуулах зориулалттай үйлдвэрлэсэн бүтээгдэхүүн, борлуулах зорилгоор бусдаас худалдан авсан бараа;

⁷ Бараа материалын өртөгт худалдан авалтын өртөг, хувиргалтын зардал болон одоогийн байршил ба нөхцөлд бараа материалыг авчрахтай холбоотой гарсан зардлууд орно. Үйлчилгээний байгууллагын хувьд бараа материалын өртгийг үйлдвэрлэлийн өртгөөр хэмжих бөгөөд өртөгт нь үйлчилгээ үзүүлэхэд шууд оролцож буй ажилчдын хөдөлмөрийн болон бусад нэмэлт зардлуудыг хамруулна.

(г) Хангамжийн материал: аж ахуйн үйл ажиллагаанд ашиглагдах, цаашдаа зардал болгох хангамжийн материал, шууд зарцуулагдах багаж хэрэгсэл, хөдөлмөр хамгааллын хувцас, шатах тослох материал, бусад хангамжийн шинжтэй зүйлс хамаарна.

9. Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо

Тухайн тайлант хугацаанд хамааруулан зардал гэж зөвшөөрч бүртгэхээс өмнө төлбөрийг нь урьдчилж төлсөн зарлагыг (даатгалын төлөөлөгч, зуучлагчийн шимтгэл, түрээс г.м) санхүүгийн байдлын тайлангийн хөрөнгийн зүйл ангид хамааруулж, урьдчилж төлсөн зардал гэж бүртгэнэ. Ийм төрлийн зарлагыг дараагийн тайлант үеийн холбогдох зардалд нь шингээнэ.

Бараа материал, бусад зүйлсийг худалдан авахаар төлсөн урьдчилгааг урьдчилж төлсөн тооцоонд хамааруулна.

10. Бусад эргэлтийн хөрөнгө

Дээр тусгайлан толилуулснаас бусад эргэлтийн хөрөнгө (тухайлбал, эргэлтийн биологийн хөрөнгө) хамаарна.

11. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)

Эргэлтийн бус хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийн дансны үнийг үргэлжлүүлэн ашиглах замаар биш борлуулах замаар нөхөн олж авах бол уг хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийг “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө” гэж ангилна. Энэхүү хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийг *СТОУС 5 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа* - д заасны дагуу бүртгэнэ.

Эргэлтийн бус хөрөнгө

Санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн бус хөрөнгийг дараах байдлаар ангилан толилуулна. Үүнд:

1. Үндсэн хөрөнгө

Нэгээс дээш тайлант хугацаанд үйлдвэрлэл, борлуулалт, үйлчилгээ, бусдад түрээслүүлэх эсхүл захиргааны зориулалтаар ашиглаж байгаа биет хөрөнгө үндсэн хөрөнгөнд хамаарна.

Үндсэн хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хуримтлагдсан элэгдэл, хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дансны цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

Үндсэн хөрөнгийн ангилал

Үндсэн хөрөнгийг шинж чанар, үйл ажиллагаанд ашиглагдах байдлаар нь ангилна. Үүнд:

- (а) Газрын сайжруулалт: Нийтийн эзэмшлийн газар дээр хийгдсэн явган хүний зам, ногоон байгууламж болон бусад газрын сайжруулалтууд;
- (б) Барилга байгууламж: Бүх торлийн барилга, түүний бүрэлдэхүүнд хамаарах халаалт, ус, агааржуулалт, цахилгааны систем, зам, гүүр, янз бүрийн талбай зэрэг

дэд бүтцийн шинжтэй зүйлс;

- (в) Машин, тоног төхөөрөмж: Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зориулалттай бүх төрлийн машин механизмаас гадна дамжуулах төхөөрөмж, нэмэгдэл төхөөрөмжүүд;
- (г) Тээврийн хэрэгсэл : Бүх төрлийн тээврийн хэрэгслүүд;
- (д) Тавилга, эд хогшил: Нэг жилээс дээш хугацаанд ашиглагдах тавилга, аж ахуйн эд хогшил, багаж хэрэгслүүд;
- (е) Компьютер, бусад хэрэгсэл: Компьютер, хэвлэх, хувилах төхөөрөмж болон бусад хэрэгслүүд;
- (ж) Бусад үндсэн хөрөнгө: Дээрх ангилалд ороогүй бусад үндсэн хөрөнгө хамаарна.

НББОУС 16 *Үндсэн хөрөнгө* - д заасны дагуу үндсэн хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед өртгийн загвар эсхүл дахин үнэлгээний загварын аль нэгийг ашиглан бүртгэнэ.

Өртгийн загварын дагуу үндсэн хөрөнгийг хуримтлагдсан элэгдэл ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан өртгөөр нь бүртгэнэ.

НББОУС 16 *Үндсэн хөрөнгө* - д заасны дагуу үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлэх үед тухайн хөрөнгийн харьяалагдаж байгаа үндсэн хөрөнгийн ангийг бүхэлд нь дахин үнэлнэ. Хөрөнгийн дахин үнэлсэн дүн нь дараа үеийн хуримтлагдсан элэгдэл ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүн байна.

Дахин үнэлгээний үр дүнд үндсэн хөрөнгийн дансны үнэ нэмэгдэх, буурах тохиолдолд дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү (бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дүн) - г орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн бусад дэлгэрэнгүй орлогын хэсэгт, дахин үнэлгээний олз, гарз (ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн дүн) - ыг орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн бусад ашиг (алдагдал) - ийн хэсэгт тус тус харуулна.

Бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн *дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүүг* эздийн өмчийн хэсэгт “Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл” дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Үндсэн хөрөнгийг данснаас хасах үед “Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл” дансанд хуримтлагдсан тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнг хуримтлагдсан ашигт шилжүүлнэ.

Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл

Үндсэн хөрөнгийг ашиглахад бэлэн болсон үеэс буюу түүнийг захиргааны зорилгоор ашиглах нөхцөл хангагдсан үеэс эхлэн элэгдэл тооцно. Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийг шулуун шугамын арга, үлдэгдлийг бууруулах арга, бүтээгдэхүүний нэгжийн аргуудаас хөрөнгийн ирээдүйн эдийн засгийн өгөөжид үндэслэн сонгоно; сонгосон аргыг тайлант үе

бүрт тогтвортой мөрдөнө.

Тайлант үе бүрийн элэгдлийн зардлыг (түүнийг бусад хөрөнгийн дансны үнэд хүлээн зөвшөөрснөөс бусад тохиолдолд) ашиг, алдагдлын хэсэгт хүлээн зөвшөөрнө. Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдлийн дүнг санхүүгийн тайланд тодруулна.

2. Биет бус хөрөнгө

Биет бус хөрөнгө гэж биет шинж чанаргүй, тодорхойлж болохуйц, мөнгөн бус хөрөнгийг хэлнэ. Санхүүгийн байдлын тайланд биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдол, хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дансны цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

Биет бус хөрөнгийн ангилал

Биет бус хөрөнгийг дараах байдлаар ангилна. Үүнд:

- (а) Зохиогчийн эрх;
- (б) Компьютерийн програм хангамж: Програм хангамж, мэдээллийн сан;
- (в) Патент;
- (г) Барааны тэмдэг;
- (д) Тусгай зөвшөөрөл: Тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл;
- (е) Газар эзэмших эрх;
- (ж) Бусад биет бус хөрөнгө: Барилгын зураг, төсвийн ажил, техник эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлын зардал, хөгжүүлэлтийн зардал⁸.

Биет бус хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед өртгийн загвар эсхүл дахин үнэлгээний загварын аль нэгийг нь ашиглан бүртгэнэ.

НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө* - д заасны дагуу биет бус хөрөнгийн дахин үнэлсэн дүн нь дараагийн тайлант үеийн хуримтлагдсан хорогдол ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүн байна.

Дахин үнэлгээний үр дүнд биет бус хөрөнгийн дансны үнэ нэмэгдэх, буурах тохиолдолд дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү (бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дүн) - г орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн бусад дэлгэрэнгүй орлогын хэсэгт, дахин үнэлгээний олз, гарз (ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн дүн) - ыг орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн бусад ашиг (алдагдал) - ын хэсэгт тус тус харуулна.

Биет бус хөрөнгийн бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн *дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүүг* эздийн өмчийн хэсэгт “Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл” дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Биет бус хөрөнгийг данснаас хасах үед “Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл” дансанд хуримтлагдсан тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнг хуримтлагдсан ашигт шилжүүлнэ.

⁸ НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө* -д заасны дагуу биет бус хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрөгдөх хөгжүүлэлтийн зардал хамаарна.

Биет бус хөрөнгийн хорогдол

Тодорхой ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийн хувьд тухайн хөрөнгөөс хүлээгдэж буй эдийн засгийн үр өгөөжид үндэслэн шулуун шугамын арга, үлдэгдлийг бууруулах арга эсхүл бүтээгдэхүүний нэгжид ногдуулах аргуудаас аль нэгийг нь сонгон хэрэглэнэ. Сонгосон хорогдуулалтын арга нь аж ахуйн нэгжийн хөрөнгөөс хүртэх эдийн засгийн үр өгөөжийг тодорхойлж чадахгүй байвал аж ахуйн нэгж нь шулуун шугамын аргыг хэрэглэнэ. Тодорхой ашиглалтын хугацаагүй биет бус хөрөнгийг хорогдуулахгүй. Биет бус хөрөнгийн хуримтлагдсан хорогдлын дүнг санхүүгийн тайланд тодруулна.

3. Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 28 *Хараат компани дахь хөрөнгө оруулалт*, НББОУС 31 *Хамтарсан үйлдвэр дэх хувь оролцоо*, НББОУС 32 *Санхүүгийн хэрэглүүр: Толилуулга*, НББОУС 39 *Санхүүгийн хэрэглүүр: Хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт*, СТОУС 7 *Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга*, СТОУС 9 *Санхүүгийн хэрэглүүр* - ийн дагуу бүртгэж, тусдаа санхүүгийн тайланд НББОУС 27 *Нэгтгэсэн болон тусдаа санхүүгийн тайлан* - ийн дагуу толилуулна.⁹

4. Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Хойшлогдсон татварын хөрөнгөнд хасагдах түр зөрүү болон ашиглагдаагүй татварын алдагдлыг дараагийн үе рүү шилжүүлэхтэй холбоотойгоор ирээдүйн тайлант үед нөхөгдөх орлогын албан татварын дүн хамаарна. Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг НББОУС 12 *Орлогын албан татвар* - ын дагуу тооцож бүртгэнэ.

Аж ахуйн нэгж нь хасагдах түр зөрүүг ашиглаж болохуйц хэмжээний татвар ногдох ашиг олох магадлалтай байгаа үед л хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө. Аж ахуйн нэгж нь тайлангийн өдөр бүрээр хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгийг дахин авч үзнэ. Аж ахуйн нэгж нь хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгийг нөхөх боломж олгохуйц татвар ногдох ашиг ирээдүйн тайлант үед олох нь тодорхой байгаа үед өмнөх хүлээн зөвшөөрөөгүй хойшлогдсон татварын хөрөнгийг хүлээн зөвшөөрнө.

Хэрэв хойшлогдсон татварын хөрөнгийн бүх эсвэл зарим өгөөжийг ашиглах хангалттай хэмжээний татвар ногдуулах орлого олох магадлалгүй бол тэр хэмжээгээр хойшлогдсон татварын хөрөнгийн дансны үнийг бууруулна. Энэхүү бууралтыг хангалттай хэмжээний татвар ногдуулах орлого олох магадлалтай болсон үед буцаана.

5.Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

Хөрөнгийн үнийг өсгөх, түрээсийн орлого олох эсхүл аль алиных нь зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг хамруулна.

НББОУС 40 *Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө* - д заасны дагуу уг хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед бодит үнэ цэнэ эсхүл өртгөөр нь бүртгэнэ. Сонгосон загвараа хөрөнгө оруулалтын зориулалттай бүх үл хөдлөх хөрөнгө (үйл ажиллагааны түрээсийн хөрөнгөөс бусад) - нд хэрэглэнэ.

Бодит үнэ цэнийн загварын дагуу хөрөнгийг анхны хэмжилтээс хойш бодит үнэ цэнээр нь бүртгэнэ. Өртгийн загварын дагуу хөрөнгийг анхны хэмжилтийн дараа элэгдүүлсэн өртөг (хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүн)-өөр бүртгэнэ. Санхүүгийн байдлын тайланд уг хөрөнгийг дансны цэвэр дүнгээр нь харуулна.

6.Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө

Энэ хэсэгт дээр тусгайлан толилуулснаас бусад эргэлтийн бус хөрөнгийг хамруулна. Тухайлбал, аж ахуйн нэгжийн урт хугацаат зээлийн авлага болон бусад нэг жилээс дээш хугацаанд цуглуулах урт хугацаат авлагыг энэ хэсэгт толилуулна.

Өр төлбөр

Өр төлбөрийг богино хугацаат өр төлбөр, урт хугацаат өр төлбөр гэж ангилна.

Богино хугацаат өр төлбөр

Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны циклийн хэвийн нөхцөлд төлбөр нь төлөгдөхөөр хүлээгдэж байгаа эсхүл тайлангийн өдрөөс хойш 12 сарын дотор төлбөр нь төлөгдөх өр төлбөрийг богино хугацаат өр төлбөр гэнэ. Богино хугацаат өр төлбөрийг төлөгдөх дүнгээр нь бүртгэж санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар ангилан харуулна.

Үүнд:

1. Дансны өглөг

Үүнд бизнесийн үндсэн үйл ажиллагааны явцад бэлтгэн нийлүүлэгчдээс худалдан авсан бараа, хангамжийн зүйлс, үйлчилгээний үнийн төлөгдөөгүй үлдэгдэл хамаарна.

2. Цалингийн өглөг

Ажилчдад өгөх цалин, бусад хэлбэрийн хөдөлмөрийн хөлсний өр төлбөрийн дүн хамаарна.

3. Татварын өр

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар (ААНОАТ), нэмэгдсэн өртгийн албан татвар (НӨАТ), хувь хүний орлогын албан татвар (ХХОАТ), онцгой албан татвар (ОАТ)-ын өр, бусад татвар, төлбөр, хураамжийн тайлант хугацааны эцэст төлөгдөөгүй үлдэгдэл хамаарна. Улирал ба жилийн эцэс дэх төлөгдөөгүй татварын үлдэгдэл нь татварын байгууллагаас баталгаажуулсан үлдэгдэлтэй тэнцүү байна.

4. Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг

Цалингаас суутгасан болон ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлийн

тайлант хугацааны эцэст төлөгдөөгүй үлдэгдлийг тооцон энэ хэсэгт тусгана.

5. Богино хугацаат зээл

Нэг хүртэлх жилийн хугацаатай авсан зээл хамаарна.

6. Хүүний өглөг

Богино болон урт хугацаат зээл, өрийн үнэт цаастай холбоотой үүссэн, төлөгдөөгүй байгаа хүүний төлбөрийн дүнг энд тусгана.

7. Ногдол ашгийн өглөг

Тухайн аж ахуйн нэгжийн удирдах эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр хувьцаа эзэмшигч (хувь нийлүүлэгч)-д төлөхөөр зарласан ногдол ашгийг энэ дансанд бүртгэнэ. Зөвхөн мөнгөн хэлбэрийн ногдол ашгийн тайлант хугацааны эцэс дэх төлөгдөөгүй үлдэгдлийг богино хугацаат өр гэж үзнэ.

8. Урьдчилж орсон орлого

Бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ үзүүлэхээс өмнө тэдгээрийн үнийг худалдан авагч эсхүл захиалагчаас урьдчилан хүлээн авсан тохиолдолд хүлээн авсан мөнгөний хэмжээгээр богино хугацаат өр үүсгэж “Урьдчилж орсон орлого” дансанд бүртгэнэ. Энэ дансыг бараа, үйлчилгээ үзүүлсэн буюу орлого хэрэгжсэн үед дебитлэж, холбогдох борлуулалтын орлогын дансыг кредитлэдэг.

9. Нөөц (өр төлбөр)

Өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн үүрэг хариуцлагыг төлөх магадлалтай, төлбөрийн дүнг тооцоолох боломжтой болсон үед нь нөөц гэж хүлээн зөвшөөрнө.

Даатгалын компани нь Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц, Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц , Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц , Учирч болзошгүй хохирлын нөөцүүдийг хорооноос баталсан журмын дагуу тооцон сайн дурын болон албан журмын даатгалын төрлөөр ангилан энэ хэсэгт тусгана. *Нөөцийн бүртгэлд НББОУС 37* Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө - *г.мөрдөнө.*

10. Бусад богино хугацаат өр төлбөр

Бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаанаас өөр чиглэлээр үүссэн өр, бизнесийн үйл ажиллагааны явцад үүссэн төрөл бүрийн суутгалууд, зардалд шингээж тооцсон төлөгдөөгүй өр, урт хугацаат өр төлбөрийн тайлант хугацаанд хамаарах хэсэг, худалдан авагчид болон ажиллагчдаас авсан буцаан төлөх мөнгөн барьцаа, холбоотой талаас авсан богино хугацаат зээл болон дээр тусгайлан толилуулснаас бусад богино хугацаат өрийг энэ хэсэгт толилуулна.

11. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө) - нд хамаарах өр төлбөр

СТОУС 5 *Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа* - д заасны борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй *эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)* - нд

хамаарах өр төлбөрийн дүнг толилуулна.

Урт хугацаат өр төлбөр

Урт хугацаат өр төлбөрийг санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар ангилна. Үүнд:

1. Урт хугацаат зээл

Нэг жилээс дээш хугацаанд төлөгдөх дотоодын болон гадаадын эх үүсвэр, холбоотой талаас авсан зээлийн дүнг энэ хэсэгт толилуулна.

2. Нөөц (өр төлбөр)

Даатгалын компанийн үйл ажиллагаатай холбоотойгоор байгуулсан нөөцийн урт хугацааны дүн хамаарна.

3. Хойшлогдсон татварын өр

Хойшлогдсон татварын өр гэж татвар ногдох түр зөрүүтэй холбоотойгоор ирээдүйн тайлант үед төлөх орлогын албан татварын өрийн дүнг хэлнэ. Хойшлогдсон татварын өрийг НББОУС 12 *Орлогын албан татвар*-ын дагуу тооцож бүртгэлд тусгана.

4. Бусад урт хугацаат өр төлбөр

Урт хугацаат бонд, өрийн бичиг болон бусад урт хугацаат өр төлбөрийн дүнг энэ хэсэгт толилуулна.

Эздийн өмч

Аж ахуйн нэгжийн өр төлбөрөө төлсний дараагаар үлдэх цэвэр хөрөнгийн хэмжээг эздийн өмч гэж үзнэ. Санхүүгийн байдлын тайланд эздийн өмчийг дараах байдлаар ангилна. Үүнд:

1. Өмч

Аж ахуйн нэгжийн төрлөөс хамаарч *өмчийг* хувьцаат капитал, гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө, хоршоологчдын хувь нийлүүлсэн хөрөнгө гэж нэрлэнэ. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн хувьд өмчийг төрийн болон хувийн өмч гэж ангилж толилуулна.

2. Халаасны хувьцаа

Компаниуд гүйлгээнд гаргасан хувьцаагаа зах зээлээс эргүүлэн худалдан авах үед худалдан авсан халаасны хувьцааны дүнгээр өмчийн буюу хувьцаат капиталын дүнг бууруулна. Халаасны хувьцаа нь гаргасан хувьцааны тоонд орж тооцогдох боловч эргэлтэнд байгаа хувьцааны тоонд орохгүй. Аж ахуйн нэгж нь гүйлгээнд гаргасан хувьцаагаа зах зээлээс эргүүлэн худалдан авах, борлуулах, гаргах, хүчингүй болгох үед үүссэн олз (гарз)-ыг ашиг (алдагдал)-аар хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Нэмж төлөгдсөн капитал

Компанийн гаргасан энгийн хувьцаа болон давуу эрхтэй хувьцааны зах зээлийн үнэ нэрлэсэн үнээс нь илүү байвал зөрүүг нэмж төлөгдсөн капитал дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ.

Хувьцааны нэрлэсэн үнэ зах зээлийн үнээс өндөр байгаа үед нэмж төлөгдсөн капитал данс

нь сөрөг тохируулах данс болно.

3. Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Аж ахуйн нэгжийн үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн дансны үнэ дахин үнэлгээний үр дүнд өссөн бол бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн өсөлтийн дүнг энэ дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү - өсөлт, үнэ цэнийн бууралтын гарзын буцаалтын дүнгээр нэмэгдүүлнэ.¹¹ Харин бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү - бууралт, үнэ цэнийн бууралтын гарз, хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнгээр энэ дансыг бууруулна.

4. Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц

Аж ахуйн нэгжийн гадаад үйл ажиллагааг хөрвүүлснээс болон аж ахуйн нэгжийн бүртгэлийн валют толилуулгын валютаас ялгаатай байх үед санхүүгийн тайланг толилуулгын валют руу хөрвүүлснээс¹² үүссэн ханшийн зөрүүний хуримтлагдсан дүнг “гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц” гэж эздийн өмчийн хэсэгт толилуулна. Аж ахуйн нэгжийн гадаад үйл ажиллагааг болон санхүүгийн тайланг толилуулгын валют руу хэрхэн хөрвүүлэх, үүсэх ханшийн зөрүүг бүртгэхэд НББОУС 21 *Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн үр нөлөө* - ийг мөрдөнө.

5. Эздийн өмчийн бусад хэсэг

Энэ хэсэгт бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрч өмчийн хэсэгт хуримтлуулан бүртгэсэн бусад олз, гарзын¹³ дүнг толилуулна.

6. Хуримтлагдсан ашиг

Компанийн үүсэн байгуулагдсанаас хойшхи хугацаанд компанид хуримтлагдан үлдсэн ашиг, алдагдлын нийлбэрийг хуримтлагдсан ашиг дансанд бүртгэнэ.

Гуравдугаар бүлэг: ОРЛОГЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

Орлогын дэлгэрэнгүй тайлан нь аж ахуйн нэгжийн тодорхой хугацааны үйл ажиллагааны үр дүнг хэмжинэ.

Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд орлогыг хүлээн авсан эсхүл авахаар хүлээгдэж буй төлбөрийн бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Орлоготой холбогдож гарсан нөхөн төлбөр болон бусад зардлыг жинхэнэ гарсан хэмжээгээр нь тусгана. Энэхүү тайланд зардлыг чиг үүргээр нь ангилж үр дүнг тооцно.

Орлогын дэлгэрэнгүй тайланг бэлтгэх

- (а) Орлогын дэлгэрэнгүй тайланг бэлтгэхдээ тухайн тайлант үед хамрагдах орлого, зардлын ажил гүйлгээг аккруэл зарчмаар бүртгэнэ;

¹¹ НББОУС 16 *Үндсэн хөрөнгө*, НББОУС 36 *Хөрөнгийн үнэлгээний бүрхэлт*, НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө* - д заасны дагуу бүртгэнэ.

¹² Хэрэв аж ахуйн нэгжийн толилуулгын валют бүртгэлийн валютаас өөр байвал тэрээр үр дүн, санхүүгийн байдлаа толилуулгын валют уруу хөрвүүлэх ба үүссэн ханшийн зөрүүг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

¹³ НББОУС 1 *Санхүүгийн тайлангийн толилуулга* - д заасны дагуу Ажилчдын тэтгэвэр, тэтгэмжийн тогтоосон төлөвлөгөөнөөс үүссэн актаар олз, гарз, Санхүүгийн хэрэглүүрийн бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз, гарз, Мөнгөн гүйлгээний хейдэж дэх хөнджийн хэрэглүүрээс үүссэн олз, гарз үүнд хамаарна.

- (б) Орлого ба зардлыг тэдгээрийн үүсэн гарч буй шалтгаанаар нь ангилна. Орлогын зүйл анги тус бүрт зардлын зүйл ангийг зохицуулах зарчмыг баримтлан бүртгэнэ;
- (в) Бизнесийн тодорхой чиглэлүүдээр зардлын зүйл ангийн дэлгэрэнгүй бүртгэлийг хөтөлж, мэдээлэх ажлыг өртгийн бүртгэлийн хүрээнд зохион байгуулна;
- (г) Хураамжийн орлого, нөхөн төлбөрийг бизнесийн үндсэн чиглэл тус бүрээр үзүүлнэ.

Дараах дүн бүхий зүйлүүдийг орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тусгана. Үүнд:

1. Нийт хураамжийн орлого

Даатгалын компанийн тайлант хугацаанд хийсэн даатгалын гэрээний дагуу даатгуулагчаас төлсөн нийт хураамжийн орлогын дүнгээс буцаасан хураамжийг хассан цэвэр дүнгээр орлогын дэлгэрэнгүй тайланд тусгана.

2. Давхар даатгалын хураамж

Даатгагч нь даатгуулагчийн өмнө хүлээсэн үүргээ бүрэн буюу хэсэгчлэн дахин даатгаж төлж байгаа болон төлөхөөр тооцсон төлбөр хамаарна.

3. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлт

Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн дансны тайлант үеийн үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хасч Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлтийг тодорхойлно.

4. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт

Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг дансны тайлант үеийн үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хасч орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлтийг тодорхойлно.

5. Орлогод тооцсон хураамжийн цэвэр орлого

Нийт хураамжийн орлогын цэвэр дүнгээс давхар даатгалын хураамж, орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн өөрчлөлт болон орлогод тооцоогүй хураамжийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлтийг хасч орлогод тооцсон хураамжийн цэвэр орлогыг тодорхойлно.

6. Нийт нөхөн төлбөр

Энэ хэсэгт тайлант хугацаанд олгосон нийт нөхөн төлбөрийн дүнг харуулна

7. Давхар даатгагчийн нөхөн төлбөр

Даатгалын тохиолдол болсон нөхцөлд гэрээнд заасны дагуу давхар даатгагчаас даатгагчид төлсөн болон төлөхөөр тооцсон нөхөн төлбөр хамаарна.

8. Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр(+,-)

Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц, Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц, Учирч болзошгүй хохирлын нөөцүүдийн тайлант үеийн өөрчлөлт хамаарна. Дээрхи нөөцүүдийн тайлант үеийн үлдэгдлээс тайлант үеийн эхний үлдэгдлийг хасч нөөцүүдийн өөрчлөлтийг тодорхойлно.

9. Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт(+,-)

Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн тайлант үеийн өөрчлөлт хамаарна. Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн тайлант үеийн үлдэгдлээс тайлант үеийн эхний үлдэгдлийг хасч энэхүү өөрчлөлтийг тодорхойлно.

10. Цэвэр нөхөн төлбөр

Нийт нөхөн төлбөрийн дүнгээс давхар даатгагчийн төлсөн нөхөн төлбөрийн дүн болон нөөцүүдийн өөрчлөлтийг хасч цэвэр нөхөн төлбөрийг тодорхойлно.

11. Даатгалын гэрээний цэвэр зардал

Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл, даатгалын зуучлагчийн төлбөрийн тайлант хугацаанд зардлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хэсэг хамаарна.

Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл, даатгалын зуучлагчийн төлбөрийг төлсөн үед урьдчилж төлсөн зардлаар хүлээн зөвшөөрч, холбогдох хураамжийг орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн хувь хэмжээгээр зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

12. Давхар даатгалын комиссын орлого

Давхар даатгагчаас давхар даатгалын борлуулалтын шимтгэл хэлбэрээр даатгагчид буцаан төлсөн төлбөрийн тайлант хугацаанд орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх хэсэг хамаарна.

Давхар даатгалын комиссын орлого орж ирсэн үед нь урьдчилж орсон орлогоор хүлээн зөвшөөрч давхар даатгалын хураамжийн хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан тайлант үеийн орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

13. Буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлого

Даатгуулагчид учирсан хохирлын нөхөн төлбөрийг буруутай этгээдээр төлүүлсэн болон төлөхөөр тохирсон дүнгээр орлого болгоно.

14. Даатгалын үйл ажиллагааны ашиг (алдагдал)

Орлогод тооцсон хураамжийн цэвэр орлогоос цэвэр нөхөн төлбөр, даатгалын гэрээний цэвэр зардлын дүнг хасч давхар даатгалын комиссын орлого, буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлогыг нэмж даатгалын үйл ажиллагааны ашиг (алдагдал)-ыг тодорхойлно.

15. Түрээсийн орлого

Түрээслүүлэгчээс түрээслэгчид хөрөнгийг тодорхой хугацаанд, тодорхой төлбөртэйгээр ашиглуулах эрхийг шилжүүлэх тухай гэрээний дагуу түрээслүүлэгчийн хүлээн авах мөнгөн болон мөнгөн бус дүнг түрээсийн орлогод хамруулна. Түрээсийн орлогыг НББОУС 17 Түрээс - ийн дагуу бүртгэнэ.

16. Хүүний орлого

Аж ахуйн нэгжийн бүх төрлийн хүүний орлого хамаарна. Хүүний орлогыг татвар

суутгаагүй нийт дүнгээр нь толилуулна

17. Ногдол ашгийн орлого

Бусад аж ауйн нэгжээс хүлээн авах ногдол ашгийг хүлээн авах эрх үүссэн үед нь хүлээн зөвшөөрнө. Ногдол ашгийн орлогыг НББОУС 18 *Орлого* - ын дагуу бүртгэж, татвар суутгаагүй нийт дүнгээр нь толилуулна.

18. Эрхийн шимтгэлийн орлого

Аж ахуйн нэгжийн барааны тэмдэг, зохиогчийн эрх, патент, компьютерийн програм хангамж болон бусад урт хугацаат хөрөнгө ашиглуулсны төлөө бусдаас авах төлбөр хамаарна. Эрхийн шимтгэлийн орлогыг НББОУС 18 *Орлого* - ын дагуу бүртгэж, татвар суутгаагүй нийт дүнгээр нь толилуулна.

19. Бусад орлого

Дээр тусгайлан толилуулснаас бусад орлогыг холбогдох СТОУС - ын дагуу бүртгэж энэ хэсэгт харуулна.

20. Борлуулалт маркетингийн зардал

Борлуулалт маркетингийн зардлыг нийт дүнгээр нь толилуулна. Тус зардлыг цалингийн, нийгмийн даатгал

шимтгэлийн, зар сурталчилгааны, тээврийн, томилолтын, даатгалын, бичиг хэргийн, шуудан холбооны, элэгдэл хорогдлын зардлууд болон бусад гэж дэлгэрэнгүй тодруулна.

21. Ерөнхий ба удирдлагын зардал

Ерөнхий ба удирдлагын зардлыг нийт дүнгээр нь толилуулна. Ерөнхий ба удирдлагын зардлыг ажиллагчдын цалингийн, нийгмийн даатгал шимтгэлийн, албан татвар, төлбөр, хураамжийн, томилолтын, бичиг хэргийн, шуудан холбооны, мэргэжлийн үйлчилгээний, сургалтын, сонин сэтгүүл захиалгын, даатгалын, цахилгаан, ус, дулаан зэрэг ашиглалтын, засварын, элэгдэл хорогдлын, түрээсийн, харуул хамгааллын, цэвэрлэгээ үйлчилгээний, тээврийн, шатахууны, хүлээн авалтын зардлууд, биет бус хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрөөгүй судалгааны¹⁴ болон хөгжүүлэлтийн¹⁵ зардал болон бусад гэж тодруулна.

22. Санхүүгийн зардал

Үүнд бүх төрлийн хүүний зардал, зээлийн шимтгэл, зээлтэй холбоотой үүссэн бусад зардал (тухайлбал, бичиг хэргийн) хамаарна.

23. Бусад зардал

Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардлын ангилалд ороогүй бусад зардлууд тухайлбал, хандивийн зардал, алданги, торгуулийн зардал, найдваргүй авлагын зардал орно.

24. Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн өр, авлага, төлөгдөөгүй зээл, мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд хийгдсэн ханшийн тэгшитгэлийн олз (гарз), зарим мөнгөн бус зүйлсийн валютын ханшийн зөрүүний ашиг (алдагдал)-аар хүлээн зөвшөөрсөн олз (гарз)-ыг хамруулна. Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)-ыг НББОУС 21 *Гадаад валютын*

ханшийн өөрчлөлтийн үр нөлөө - ийн дагуу бүртгэнэ.

25. Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)

Үндсэн хөрөнгийг түүнийг борлуулах, хандивлах эсхүл түүний ашиглалтаас ирээдүйн эдийн засгийн үр өгөөж хүртэхгүй болсон үед данснаас хасна. Үндсэн хөрөнгийн дансны үнэ болон хасалтаас олсон орлогын зөрүүгээр олз (гарз)-ыг тодорхойлно.

26. Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)

Биет бус хөрөнгийг актлах, борлуулах, хандивлах болон бусад хэлбэрээр данснаас хасах үед дансны үнэ болон хасалтаас олсон орлогын зөрүүгээр олз (гарз)-ыг тодорхойлно.

27. Хөрөнгө оруулалт борлуулснаас үүссэн олз (гарз)

Бүх торлийн хөрөнгө оруулалт борлуулсны олз, гарз хамаарна.

28. Бусад ашиг (алдагдал)

Дээр тусгайлан толилуулснаас бусад ашиг (алдагдал) үүнд хамаарна. Тухайлбал, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс аль эсхүл данснаас хасахад үүссэн олз (гарз), дахин үнэлсэн хөрөнгийн ашиг (алдагдал)-аар хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарз (гарзын буцаалт), ашиг (алдагдал)-аар хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний олз (гарз), бусад олз (гарз) - ыг толилуулна.

29. Татвар төлөхийн өмнөх ашиг (алдагдал)

Даатгалын үйл ажиллагааны ашгийн дүн дээр түрээсийн орлого, хүүний орлого, ногдол ашгийн орлого, эрхийн шимтгэлийн орлого, бусад орлогыг нэмж, түүнээс борлуулалт маркетингийн зардал, ерөнхий ба удирдлагын зардал, санхүүгийн зардал, бусад зардлыг хасч, гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз), үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз), биет бус хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз), хөрөнгө оруулалт борлуулснаас үүссэн олз (гарз), бусад ашиг (алдагдал)-ийг нэмж (хасч) татвар төлөхийн өмнөх ашгийг тодорхойлно.

30. Орлогын татварын зардал

Орлогын татварын зардал (орлого) нь тайлант үеийн татварын зардал болон хойшлогдсон татварын зардал (орлого) - аас бүрдэнэ. Тайлант үеийн татварын зардал гэдэгт нийтлэг болон тусгай хувь хэмжээгээр ногдуулсан ААНОАТ-ын нийт дүн орно.

31. Татварын дараах ашиг (алдагдал)

Татварын дараах ашиг (алдагдал) - ийг татвар төлөхийн өмнөх ашгаас орлогын татварын зардлыг хасч тодорхойлно.

¹⁴ НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө*-д заасны дагуу судалгааны зардлыг гарсан үед нь зардлаар хүлээн зөвшөөрнө. Судалгааны зардалд шинэ мэдлэг эзэмших зорилготой үйл ажиллагаа, судалгааны үр дүнг үнэлэх, ижил төрлийн аль эсхүл сайжруулсан материал, тоног төхөөрөмж, бүтээгдэхүүн, үйл ажиллагааны эрэл хайгуул хийх, үнэлэх, томъёолох, бүтээн байгуулахтай холбоотой зардлууд хамаарна.

¹⁵ Хөгжүүлэлтийн зардалд үйлдвэрлэлийн өмнөх загварыг төлөвлөх, зохион бүтээх, турших, шинэ технологийг багтаасан тоног төхөөрөмж зохион бүтээх, шинэ эсхүл сайжруулсан материал, тоног төхөөрөмж, бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийн процесс төлөвлөх, зохион бүтээх, туршихтай холбоотой зардлууд хамаарах бөгөөд НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө*-д заасан шалгуур хангагдахгүй тохиолдолд биет бус хөрөнгөөр бус тайлант үеийн зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

32. Зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал)

СТОУС 5 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа - д заасны дагуу зогсоосон үйл ажиллагаа гэдэгт аж ахуйн нэгжийн борлуулах гэж буй тусдаа томоохон үйл ажиллагааны чиглэл эсвэл үйл ажиллагаа явуулах газар зүйн бүс нутгийн төлөөлөл, дахин борлуулах зорилгоор худалдан авч эзэмшсэн охин компани хамаарна.

Орлогын дэлгэрэнгүй тайланд зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал), зогсоож буй үйл ажиллагааг илэрхийлэх хөрөнгө (аль эсвэл бүлэг хөрөнгө) - ийн борлуулалтаас хүлээн зөвшөөрсөн татварын дараах олз (гарз) - ын нийлбэр дүнг Зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал) гэж толилуулна.

33. Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)

Татварын дараах ашиг (алдагдал) болон зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал) - ийн нийлбэр дүнгээр тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал) - ийг тооцно.

34. Бусад дэлгэрэнгүй орлого

Бусад дэлгэрэнгүй орлогод ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй дараах олз (гарз)-ыг хамруулна. Үүнд:

- (а) Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү: үндсэн хөрөнгө болон биет бус хөрөнгийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү (өсөлт буюу бууралт), дахин үнэлсэн үндсэн хөрөнгө болон биет бус хөрөнгийн ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрөөгүй үнэ цэнийн бууралтын гарз, гарзын буцаалт;
- (б) Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн зөрүү: аж ахуйн нэгжийн гадаад үйл ажиллагааг болон аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн тайланг толилуулгын валют руу хөрвүүлснээс үүссэн ханшийн зөрүү;
- (в) Бусад олз, гарз: санхүүгийн хэрэглүүрийн бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнийн олз (гарз), мөнгөн гүйлгээний хейдж дэх хейджийн хэрэглүүрээс үүссэн бодит үнэ цэнийн олз (гарз), ажилчдын тэтгэвэр тэтгэмжийн актуар олз, гарз, дахин ангиллын тохируулга¹⁶ үүнд хамаарна.

35. Орлогын нийт дүн

Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал) болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын нийлбэр дүнгээр орлогын нийт дүнг тооцно.

36. Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашиг (алдагдал) Орлогын нийт дүн

Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал) болон бусад дэлгэрэнгүй орлогын нийлбэр дүнгээр орлогын нийт дүнг тооцно.

¹⁶ НББОУС 1 Санхүүгийн тайлангийн толилуулга - д заасны дагуу өмнө нь бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн зарим олз, гарзыг тухайн тайлант үед ашиг, алдагдалд ангилсан бол тэр дахин ангилсан дүнг дахин ангиллын тохируулга гэж нэрлэж бусад дэлгэрэнгүй орлогоос хасна.

37. Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашиг (алдагдал)

Толгой компанийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах цэвэр ашиг, алдагдлын хувьд нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашгийг тооцно. Толгой компанийн энгийн хувьцаа эзэмшигчдэд хамаарах цэвэр ашиг, алдагдлыг тайлант хугацааны туршид эргэлтэнд байгаа энгийн хувьцааны жинлэсэн дундаж тоонд хуваах замаар нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашгийг тодорхойлно. Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашиг (алдагдал)-ийг бүртгэхэд НББОУС 33 *Нэгж хувьцаанд ногдох ашиг* - ыг мөрдөнө.

Дөрөвдүгээр бүлэг: ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛТИЙН ТАЙЛАН

Өмчийн өөрчлөлтийн тайланд эздийн өмчид гарсан аливаа өөрчлөлтийн хэмжээг дараах байдлаар хоёр жилээр толилуулна. Үүнд:

1. Эздийн өмчийн бүрэлдэхүүн тус бүрийн хувьд тайлант үеийн эхний болон эцсийн үлдэгдэл нь тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал), бусад дэлгэрэнгүй орлого, өмчид гарсан өөрчлөлт, хувьцаа эзэмшигч (хувь нийлүүлэгч)-дэд хуваарилсан ногдол ашиг, хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нэмэгдэл зэрэг эздийн өмчид гарсан аливаа өөрчлөлтийг тусгасан байна;
2. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулгыг хуримтлагдсан ашгийн эхний үлдэгдлийг залруулж тусгана;
3. Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)-ийн дүнг хуримтлагдсан ашиг (алдагдал)-ийн залруулсан үлдэгдлийн дүн дээр нэмнэ;
4. Бусад дэлгэрэнгүй орлогын дүнг бүрэлдэхүүн тус бүрээр задлан хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл, гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц, эздийн өмчийн бусад хэсгийн өмнөх тайлант үеийн үлдэгдэл тус бүр дээр нэмнэ;
5. Өмчид гарсан өөрчлөлт гэдэг нь тухайн тайлант үед нэмж гаргасан хувьцаа, буцаан худалдан авсан хувьцаа, эсхүл хувь нийлүүлсэн хөрөнгөнд гарсан өөрчлөлт байна. Өмчид гарсан өөрчлөлтийн дүнг дараах байдлаар тусгана:
 - (а) Нэмж гаргасан хувьцаа, нэмж оруулсан хөрөнгө, хүчингүй болсон хувьцаа, буцаан татан авсан хөрөнгийн дүнг өмнөх тайлант үеийн өмчийн үлдэгдэл дээр (үлдэгдлээс) нэмж (хасч) харуулна;
 - (б) Буцаан худалдан авсан хувьцааны дүнгээр халаасны хувьцааны дүнг нэмэгдүүлнэ;
 - (в) Нэмж хувьцаа гаргах, хувьцаа буцаан худалдан авах, хувьцаа хүчингүй болгоход үүссэн нэмж төлөгдсөн капитал дансны өсөх (буурах) өөрчлөлтийн дүнг өмнөх тайлант үеийн нэмж төлөгдсөн капитал дансны үлдэгдэл дээр (үлдэгдлээс) нэмнэ (хасна);
 - (г) Нэмж хувьцаа гаргах зардал болон хувьцаа буцаан худалдан авах, хүчингүй болгох ажил гүйлгээнээс үүсэх хуримтлагдсан ашиг дансны буурах өөрчлөлтийг хуримтлагдсан ашиг дансны залруулсан үлдэгдлээс хасна.

6. Зарласан ногдол ашгийн дүнг хуримтлагдсан ашиг дансны залруулсан үлдэгдлээс хасна;
7. Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийг данснаас хасах үед тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний хуримтлагдсан нэмэгдлийн дүнг дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дун гэсэн мөрөнд хуримтлагдсан ашгаас хасч тусгана;
8. Хуримтлагдсан ашиг (алдагдал) - ийн залруулсан үлдэгдэл дээр тайлант үеийн цэвэр ашиг, өмчид гарсан нэмэгдэх өөрчлөлт, дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүнг нэмж, тайлант үеийн цэвэр алдагдал, өмчид гарсан хасагдах өөрчлөлт болон зарласан ногдол ашгийг хасч тайлант үеийн хуримтлагдсан ашиг (алдагдал) -ийн эцсийн үлдэгдлийг тодорхойлно;
9. Нийт эздийн өмчийн эхний үлдэгдэл дээр нийт нэмэгдсэн өөрчлөлтийг нэмж, нийт хасагдсан өөрчлөлтийг хасч, эздийн өмчийн эцсийн үлдэгдлийг тодорхойлно.

Тавдугаар бүлэг: МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

Мөнгөн гүйлгээний тайлан нь үндсэн үйл ажиллагааны, хөрөнгө оруулалтын, санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ, бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээ гэсэн хэсгүүдээс бүрдэнэ. Тайлант хугацааны мөнгөн хөрөнгийн хөдлөл өөрчлөлтийг мөнгөн гүйлгээний тайланд хоёр жилээр зэрэгцүүлэн дараах байдлаар харуулна. Үүнд:

- (а) Мөнгөн хөрөнгийг бүрдүүлсэн эх үүсвэрийг мөнгөн орлого, мөнгөн хөрөнгийн зарцуулалтыг мөнгөн зарлага гэсэн хэсэгт үзүүлнэ;
- (б) Үндсэн үйл ажиллагааны, хөрөнгө оруулалтын, санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний нийлбэрээр нийт цэвэр мөнгөн гүйлгээг тодорхойлно;
- (в) Тайлант хугацааны мөнгөн хөрөнгийн эхний үлдэгдлээс эцсийн үлдэгдлийг хасч тодорхойлсон мөнгөн хөрөнгийн цэвэр өөрчлөлт нь мөнгөн гүйлгээний тайлангийн “Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээ” гэсэн дүнтэй тэнцүү байна;
- (г) Мөнгөн гүйлгээний тайланг бэлтгэхэд шууд аргыг хэрэглэнэ.

1. Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

(а) Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн орлогод:

- Хураамжийн орлого;
- Давхар даатгалын нөхөн төлбөр;
- Эрхийн шимтгэл, хураамж, төлбөрийн орлого;
- Буцаан авсан албан татвар ;
- Улсаас авсан татаас, санхүүжилт;
- Бусад мөнгөн орлого орно.

(б) Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлагад:

- Ажиллагчдад төлсөн;
- Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн;

- Бараа материал худалдан авахад төлсөн;
- Ашиглалтын зардалд төлсөн;
- Давхар даатгагчид төлсөн давхар даатгалын хураамж;
- Нөхөн төлбөрт төлсөн;
- Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл;
- Даатгалын зуучлагчид төлсөн төлбөр;
- Даатгалын хохирол үнэлэгчид төлсөн төлбөр;
- Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн;
- Хүүний төлбөрт төлсөн¹⁷;
- Татварын байгууллагад төлсөн;
- Бусад мөнгөн зарлага орно.

(в) Үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого болон мөнгөн зарлагын зөрүүгээр үндсэн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээг тодорхойлно.

2. Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

(а) Хөрөнгө оруулалтын мөнгөн гүйлгээ нь хөрөнгө оруулалт, урт хугацаат хөрөнгө олж эзэмших, борлуулах, бусдад зээл болон мөнгөн урьдчилгаа олгох, тэдгээрийн буцаан төлөлтөөс бий болсон мөнгөн гүйлгээг харуулна.

(б) Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн орлогод:

- Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө болон бусад урт хугацаат хөрөнгө (тухайлбал ХОЗҮХХ, бусад санхүүгийн хөрөнгө) борлуулснаас;
- Урт болон богино хугацаат хөрөнгө оруулалт борлуулснаас;
- Бусад талуудад олгосон зээл, мөнгөн урьдчилгааны буцаан төлөлтөөс (санхүүгийн байгууллагын хувьд олгосон зээл, мөнгөн урьдчилгаа нь үндсэн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээнд хамаарна);
- Мөнгөөр хүлээн авсан хүү;
- Мөнгөөр хүлээн авсан ногдол ашиг;
- Бусад мөнгөн орлого орно.

(в) Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн зарлагад:

- Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгө болон бусад урт хугацаат хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн мөнгө;
- Урт болон богино хугацаат хөрөнгө оруулалт олж эзэмшихэд төлсөн мөнгө;
- Бусад талуудад олгосон зээл, мөнгөн урьдчилгаа;
- Бусад мөнгөн зарлага орно.

¹⁷ Тухайн аж ахуйн нэгжийн үндсэн үйл ажиллагааны төрлөөс хамаарч төлсөн болон хүлээн авсан хүү, ногдол ашгийг үндсэн, хөрөнгө оруулалтын, санхүүгийн үйл ажиллагааны аль нэгээр ангилж, энэхүү ангиллыг нэг тайлант үеэс нөгөө тайлант үед тууштай мөрдөнө.

(г) Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээг хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн орлого болон мөнгөн зарлагын зөрүүгээр тодорхойлно.

3. Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ

(а) Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ нь аж ахуйн нэгжид санхүүжилт олгосон этгээд ирээдүйд хэдий хэмжээний төлбөр нэхэмжлэх вэ гэдгийг урьдчилан тооцох боломжийг илэрхийлдэг.

(б) Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн орлогод:

-Банкнаас авсан урт болон богино хугацааны зээл, бүх төрлийн өрийн үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан мөнгө

-Хувьцаа болон өмчийн бусад үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан мөнгө;

-Бусад мөнгөн орлого орно.

(в) Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн зарлагад:

-Зээл, өрийн бичгийн төлбөрт төлсөн мөнгө, урт хугацаат өрийн тайлангийн хугацааны төлөлт;

-Санхүүгийн түрээсийн өглөгт төлсөн ;

-Хувьцаа буцаан худалдан авахад төлсөн;

-Мөнгөөр төлсөн ногдол ашиг;

-Бусад мөнгөн зарлага орно.

(г) Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээг санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн орлого болон мөнгөн зарлагын зөрүүгээр тодорхойлно.

4. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн тайлант оны эхний, эцсийн үлдэгдэл нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө дансны эхний, эцсийн үлдэгдлийн дүнтэй тэнцүү байна.

Зургадугаар бүлэг: САНХҮҮГИЙН ТАЛАНГИЙН ТОДРУУЛГА

Аж ахуйн нэгж нь санхүүгийн тайлангийн тодруулгад үндсэн болон туслах үйл ажиллагааны чиглэл, салбар болон төлөөлөгчийн газрын нэр, байршил, санхүүгийн тайлангийн огноо, хамарсан тайлант хугацааг тодруулахаас гадна дараах мэдээллийг системтэй арга хэлбэрээр харуулна. Үүнд:

1. Тайлан бэлтгэх үндэслэл

Санхүүгийн тайлан нь СТОУС-д нийцсэн тухай мэдэгдэл, санхүүгийн тайланг тасралтгүй байх зарчмаар бэлтгэсэн эсэх, санхүүгийн тайлангийн суурь, толилуулгын валют, тайлант хугацаанд мөрдсөн НББОУС болон СТОУС-ыг товч тодорхойлж бичнэ.

2. Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт

Энэ хэсэгт нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын¹⁸ өөрчлөлт, алдаа болон тооцооллын

¹⁸ Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого гэдэг нь санхүүгийн тайланг бэлтгэх болон толилуулахад мөрдлөг болгодог, тухайн аж ахуйн нэгжийн зүгээс боловсруулан гаргасан тусгай зарчим, суурь, дүрэм, журам, заавар, аргачлал ба практик үйл ажиллагаа юм.

өөрчлөлтийн талаар НББОУС 8 *Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа* - д заасны дагуу тодруулна.

(а) Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт¹⁹

Хэрэв аж ахуйн нэгж нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогоо өөрчилсөн²⁰ бол өөрчлөх болсон шалтгаан, өөрчлөлтийн мөн чанар, шилжилтийн нөхцлийн тодорхойлолт, тайлбар, нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогыг найдвартай ба илүү хамааралтай мэдээллээр хангана гэж үзсэн шалтгаан, санхүүгийн тайланд үзүүлсэн нөлөө зэргийг тодруулна.

(б) Нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт

Аж ахуйн нэгж нь НББОУС 8 *Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа* - д заасны дагуу нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлтийг гүйцээн мөрдөх горимын дагуу хүлээн зөвшөөрч түүний мөн чанар, тайлант үед үзүүлсэн нөлөө, ирээдүйн тайлант үед үзүүлэх нөлөө зэргийг тооцоолох практик боломжгүй байхаас бусад тохиолдолд тодруулна.

(в) Нягтлан бодох бүртгэлийн алдаа

Аж ахуйн нэгжийн өмнөх тайлант үеийн материаллаг алдааг тухайн алдааг илрүүлсэн тайлант үеийн санхүүгийн тайланд буцаан мөрдөх горимын дагуу залруулна. НББОУС 8 *Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, нягтлан бодох бүртгэлийн тооцооллын өөрчлөлт ба алдаа* - д заасны дагуу тодруулна.

3. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

Касс, банкны харилцах дансанд байгаа мөнгө, мөнгөтэй адилтгах хөрөнгийн эхний болон эцсийн үлдэгдлийг тодруулна.

4. Дансны болон бусад авлага

Энэ хэсэгт дансны, татвар болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн болон бусад авлагыг тодруулна.

4.1 Дансны авлага

Дансны авлага, найдваргүй авлагын хасагдуулга дансдын эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тухайн тайлант хугацаанд нэмэгдсэн болон хасагдсан (төлөгдсөн, найдваргүй болж хасагдсан) авлагын дүн, санхүүгийн байдлын тайланд толилуулсан дансны авлагын дансны цэвэр дүнг тодруулна. Дансны авлагын төлөгдөх хугацаандаа байгаа, хугацаа хэтэрсэн, найдваргүй гэж ангилсан дүн, найдваргүй авлагын хасагдуулга байгуулсан аргыг тэмдэглэл хэсэгт тодруулна.

¹⁹ Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийг буцаан мөрдөх горимын дагуу өмнөх үе рүү буцаан мөрдвөл нягтлан бодох бүртгэлийн шинэ бодлогыг анхнаас нь хэрэглэж байсан мэтээр хамгийн эхний өмнөх тайлант үед толилуулсан өмчийн дансны бүрэлдэхүүн бүрийн эхний үлдэгдэл ба өмнөх тайлант үе бүрт тодруулсан бусад зэрэгцүүлэгдэх дүнг тохируулна.¹⁹

²⁰ Тухайлбал, бараа материалын өртөг тооцох аргыг өөрчлөх нь нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлт юм.

4.2 Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

Аж ахуйн нэгжийн бүх төрлийн татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлагын дүнг дэлгэрэнгүй тодруулна. Албан татварын авлагыг ААНОАТ-ын, НӨАТ-ын болон бусад татвар, төлбөр, хураамжийн төрлөөр харуулна.

4.3 Бусад авлага

Санхүүгийн байдлын тайлангийн *Бусад авлага* - д хамаарах дүнг холбоотой талаас авах авлага (эргэлтийн хөрөнгөнд хамаарах дүн), ажиллагчдаас авах авлага, ногдол ашиг, хүү, богино хугацаат авлагын бичгийн авлага, бусад байгууллага, хувь хүнээс авах авлага гэж нэр төрлөөр нь тодруулна.

5. Бусад санхүүгийн хөрөнгө

Эргэлтийн хөрөнгийн хэсэг дэх бусад санхүүгийн хөрөнгийн бүрэлдэхүүн тус бүрийн эхний болон эцсийн үлдэгдлийг *СТОУС 7 Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга* -ийн дагуу тодруулна.

6. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг

Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэгийг даатгалын төрөл хэлбэрээр эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацааны өөрчлөлтийн дүнг тодруулна.

7. Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг

Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэгийг даатгалын төрөл хэлбэрээр эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацааны өөрчлөлтийн дүнг тодруулна.

8. Бараа материал

Бараа материалыг түхий эд материал, дуусаагүй үйлдвэрлэл, бэлэн бүтээгдэхүүн, бараа, хангамжийн материал болон бусад гэж ангилан, эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацаанд нэмэгдсэн (худалдан авсан, үйлдвэрлэсэн), хасагдсан (борлуулсан, ашигласан) дүн, үнийн бууралт, бууралтын буцаалтын дүнг тус тус тодруулна.

Бараа материалын өртгийг тодорхойлоход хэрэглэсэн (жинлэсэн дундаж өртгийн, эхэлж авснаа эхэлж зарлагадах, тусгай тэмдэглэгээний) арга, бараа материалын бүртгэлийн систем, өртөг болон цэвэр боломжит үнийн аль багыг сонгох арга зэргийг тэмдэглэл хэсэгт тодруулна.

Үнийн бууралт нь бараа материалын хуучрал, гэмтэл, иж бүрдлийн болон борлуулалтын зардлын өсөлт, борлуулалтын үнийн бууралт болон бусад шалтгаанаар үүснэ. Аж ахуйн нэгж нь бараа материалын үнийн бууралтыг тооцох аргачлалыг боловсруулж тайлант үе бүрт тууштай мөрдөнө.

НББОУС 2 Бараа материал - д заасны дагуу бараа материалын цэвэр боломжит үнийг тайлант үе бүрт шинэчлэн тогтооно. Бараа материалын өртгийг цэвэр боломжит үнэ цэнэ хүртэл бууруулсан дүн болон бусад гарзыг тухайн тайлант үед зардлаар хүлээн

зөвшөөрнө. Цэвэр боломжит үнэ цэнийн өсөлтөөс үүсэх үнийн бууралтын буцаалтыг тухайн буцаах бичилт гарсан тайлант үе дэх зардлаар хүлээн зөвшөөрсөн бараа материалын дүнгийн бууралт гэж бүртгэнэ.

9. Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо

Урьдчилгаа төлбөрүүдийг төрөл тус бүрээр нь тодруулна. Тухайлбал, урьдчилж төлсөн даатгалын гэрээний зардал, урьдчилж төлсөн түрээс, даатгал, бэлтгэн нийлүүлэгчдэд төлсөн урьдчилгаа болон бусад урьдчилгаа төлбөрийн эхний болон эцсийн үлдэгдлийн дүнг харуулна.

10. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) болон өр төлбөр

СТОУС 5 *Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа* - д заасны дагуу тодруулна.

11. Үндсэн хөрөнгө

НББОУС 16 *Үндсэн хөрөнгө* - д заасны дагуу үндсэн хөрөнгийн анги тус бүрийн эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацаанд нэмэгдсэн, хасагдсан дүн, хуримтлагдсан элэгдэл дансны эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацааны өөрчлөлтийг тодруулна. Үндсэн хөрөнгийн зүйлийг дахин ангилсан бол тодруулна. Үндсэн хөрөнгийн дансны цэвэр дүнг хөрөнгө тус бүрээр харуулна. Тэмдэглэл хэсэгт дансны үнийг тодорхойлоход ашигласан суурь, элэгдэл тооцсон арга, дахин үнэлгээний талаарх мэдээллийг тодруулна.

12. Биет бус хөрөнгө

НББОУС 38 *Биет бус хөрөнгө* - д заасны дагуу биет бус хөрөнгийн анги тус бүрийн эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацаанд нэмэгдсэн, хасагдсан дүн, хуримтлагдсан хорогдол дансны эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацааны өөрчлөлтийг тодруулна. Биет бус хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа (хэрэв ашиглалтын тодорхой хугацаагүй бол энэ талаар тодруулна), хорогдуулгын хувь, хорогдол тооцсон арга, дахин үнэлгээний талаарх болон бусад мэдээллийг тодруулна.

13. Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын төрөл, дүн, бий болсон олз, гарзын дүнг тодруулна. Охин компани, хамтын хяналттай аж ахуйн нэгж, хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 27 *Нэгтгэсэн болон тусдаа санхүүгийн тайлан* - ийн дагуу тодруулна.

14. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө²¹

НББОУС 40 *Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө* - д заасны дагуу тодруулна.

15. Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө

Санхүүгийн байдлын тайлангийн *Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө* - ийн бүрэлдэхүүн тус бүрийн эхний болон эцсийн үлдэгдлийг тодруулж, тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.

²¹ Аж ахуйн нэгж нь НББОУС 17 *Түрээс* болон НББОУС 40 *Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө* - д заасан тодруулгуудыг бэлтгэнэ.

1. Өр төлбөр

1.1 Дансны өглөг

Дансны өглөгийн төлөгдөх хугацаандаа байгаа, хугацаа хэтэрсэн гэж ангилсан дүнг тодруулна.

1.2 Татварын өр

ААНОАТ-ын, НӨАТ-ын, ХХОАТ-ын, ОАТ-ын болон бусад татвар, төлбөр, хураамжийн өрийг тодруулна.

1.3 Богино хугацаат зээл

Төгрөгөөр болон гадаад валютаар авсан богино хугацаат зээлийн эхний болон эцсийн үлдэгдлийг зээлийн ангилал, үзүүлэлт тус бүрээр тодруулна.

1.4 Богино хугацаат нөөц

НББОУС 37 *Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө*-ийн дагуу богино хугацаат нөөцийн ангилал, даатгалын төрөл хэлбэрээр эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацааны нөөцийн өсөлт, тайлант үед ашигласан нөөцийн дүн, тайлант үед ашиглаагүй буцаан бичсэн нөөцийн дүнг тодруулна. Тэмдэглэл хэсэгт урт хугацаат нөөцийн дүнг тодруулж бусад тайлбарыг хийнэ.

1.5 Бусад богино хугацаат өр төлбөр

Санхүүгийн байдлын тайлангийн *Бусад богино хугацаат өр төлбөр* - ийн бүрэлдэхүүн тус бүрийн эхний болон эцсийн үлдэгдэл, гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн дүнг тодруулна.

1.6 Урт хугацаат зээл ба бусад урт хугацаат өр төлбөр

Урт хугацаат зээлийг дотоодын эх үүсвэрээс авсан, гадаадын эх үүсвэрээс шууд болон дамжуулан зээлдсэн, гадаад болон дотоодын зах зээлд гаргасан урт хугацаат бонд, өрийн бичгийн дүн, хэрэв нэгээс дээш төрлийн дотоодын болон гадаадын зээл авсан бол тус бүрийг нь тодруулна.

17 Эздийн өмч

17.1 Өмч

НББОУС 1 *Санхүүгийн тайлангийн толимуулга* - д заасны дагуу компаниудын хувьд энгийн болон давуу эрхтэй хувьцааны тоо ширхэг, эхний болон эцсийн үлдэгдэл, өмч (хувьцаат капитал буюу хувь нийлүүлэгчдийн хөрөнгө) - ийн дүнд тайлант хугацаанд гарсан өөрчлөлтийг тодруулна.

17.2 Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансны эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацаанд гарсан өөрчлөлтийн дүнг тодруулна.

17.3 Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц

Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц дансны эхний болон эцсийн үлдэгдэл, тайлант хугацаанд гадаад үйл ажиллагааны хөрвүүлэлтээс, бүртгэлийн валютыг толилуулгын валют руу хөрвүүлснээс үүссэн валютын хөрвүүлэлтийн зөрүүг тодруулна.

17.4 Эздийн өмчийн бусад хэсэг

“Эздийн өмчийн бусад хэсэг” - ийн бүрэлдэхүүн тус бүр (тухайлбал, ажилчдын тэтгэвэр, тэтгэмжийн тогтоосон төлөвлөгөөнөөс үүссэн актуар олз, гарз, санхүүгийн хэрэглүүрийн бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз, гарз, мөнгөн гүйлгээний хейдж дэх хейджийн хэрэглүүрээс үүссэн олз, гарз) - ийн дүнг тодруулна.

18. Хураамжийн орлого болон нөхөн төлбөр

Даатгалын компанийн хураамжийн орлого даатгалын хохирол нөхөн төлбөрийг даатгалын төрөл, хэлбэрээр ангилан тодруулна. Мөн хураамжийн орлогын буцаалт, хөнгөлөлт, давхар даатгалын хураамжийн дүнг тодруулна.

19. Бусад орлого, олз (гарз), ашиг (алдагдал)

19.1 Бусад орлого

Орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн *Бусад орлого* - ын дүнг тодруулна.

19.2 Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)

Ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз) - ыг гадаад валютаарх мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд хийсэн ханшийн тэгшитгэл, эргэлтийн авлага, өр төлбөр, эргэлтийн бус авлага, өр төлбөртэй холбоотой үүссэн, валютын арилжаанаас үүссэн ханшийн зөрүүний олз, гарз гэж тодруулна.

19.3 Бусад ашиг (алдагдал)

Орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн *Бусад ашиг (алдагдал)* - ын дүнг тодруулна. Тухайлбал, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс эсхүл данснаас хасахад үүссэн олз (гарз), хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз (ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн дүн), хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз (гарз) болон бусад гэж дэлгэрэнгүй харуулна.

20. Зардал

20.1 Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардал

Ажиллагчдын цалингийн, нийгмийн даатгал шимтгэлийн, албан татвар, төлбөр, хураамжийн, томилолтын, бичиг хэргийн, шуудан холбооны, мэргэжлийн үйлчилгээний, сургалтын, сонин сэтгүүл захиалгын, даатгалын, цахилгаан, ус, дулаан зэрэг ашиглалтын, засварын, элэгдэл хорогдлын, түрээсийн, харуул хамгааллын, цэвэрлэгээ үйлчилгээний,

тээврийн, шатахууны, хүлээн авалтын, зар сурталчилгааны зардлуудыг борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын гэж ангилж тайлант оны болон өмнөх оны дүнг тодруулна.

20.2 Бусад зардал

Орлогын дэлгэрэнгүй тайлангийн *Бусад зардал* - ын дүнг тодруулна. Тухайлбал, алданги, торгууль, найдваргүй авлагын зардал, хандивийн болон бусад зардлыг харуулна.

20.3 Цалингийн зардал

Цалингийн зардал болон ажиллагчдын дундаж тоог үйлдвэрлэл, үйлчилгээний, борлуулалт маркетингийн, ерөнхий ба удирдлагын гэж ангилж тайлант оны болон өмнөх оны дүнг тодруулна.

21 Орлогын татварын зардал

Орлогын татварын зардал (орлого) - ын тайлант үеийн татварын зардал болон хойшлогдсон татварын зардал (орлого) - ын дүнг тодруулна.

22 Холбоотой талуудын тодруулга

НББОУС 24 *Холбоотой талуудын тодруулга* - д заасны дагуу толгой компанийн нэр, хэрэв хамгийн дээд хяналт тавигч тал нь ялгаатай бол тэрхүү хяналт тавигч компани, хувь хүний нэрийг, тэргүүлэх удирдлагын бүрэлдэхүүнд²² олгосон урт болон богино хугацааны тэтгэмж, ажил эрхлэлтийн дараах тэтгэмж, ажлаас халагдсаны тэтгэмж, хувьцаанд суурилсан төлбөр, холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээг тодруулна.

23. Болзошгүй хөрөнгө ба өр төлбөр

НББОУС 37 *Нөөц, Болзошгүй өр төлбөр ба Болзошгүй хөрөнгө* - ийн дагуу аж ахуйн нэгж нь тайлангийн өдрийн байдлаарх хэрэгжих магадлалтай болзошгүй хөрөнгө ба болзошгүй өр төлбөрийн мөн чанар, хэрэв практик боломжтой бол тэдгээрийн санхүүгийн нөлөөний тооцооллыг тодруулна.

23. Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал

НББОУС 10 *Тайлагналын үеийн дараах үйл явдал* - ын дагуу тайлагналын өдрийн дараах үл залруулагдах үйл явдлын материаллаг ангилал тус бүрийн хувьд мөн чанар, санхүүгийн нөлөөллийн тооцооллыг тодруулна. Хэрэв санхүүгийн нөлөөллийн тооцоолол хийх боломжгүй бол тайлбар, тэмдэглэл хийнэ.

24. Хөрөнгө оруулалт

Аж ахуйн нэгж нь тайлант хугацаанд хийсэн хөрөнгө оруулалтыг энэ хүснэгтийн дагуу заавал тодруулна.

Хөрөнгө оруулалт гэж аж ахуйн нэгжийн хуримтлалыг шинээр бий болгох, түүний техникийн зэвсэглэмжийг дээшлүүлэн өргөтгөх, сайжруулахад зориулж, тайлант хугацаанд зарцуулсан хөрөнгө, хайгуул, зураг төсвийн ажлын зардлыг хэлнэ.

Аж ахуйн нэгж нь тайлант хугацаанд бий болсон, худалдаж авсан биет болон биет бус

хөрөнгө, хайгуул, үнэлгээний хөрөнгийг эх үүсвэр бүр (өөрийн хөрөнгө өр, улсын болон орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр, банкны зээлээр, гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт, зээл, буцалтгүй тусламжаар, төсөл, хөтөлбөр, хандивын хүрээнд болон бусад эх үүсвэр) - ээр тодруулна.

Биет хөрөнгө гэдэгт аж ахуйн нэгжийн санхүүгийн байдлын тайланд тусгасан үндсэн хөрөнгөнд хамаарах хөрөнгө, эргэлтийн бус биологийн хөрөнгө болон бусад биет хөрөнгийг (тухайлбал, хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө) хамруулна. Барилга, байгууламжийн²³ дунд багтсан орон сууцны барилга²⁴, авто замын²⁵ дүнг тусад нь тодруулна. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн дүнг тусад нь тодруулна.

Биет бус хөрөнгө гэдэгт санхүүгийн байдлын тайланд тусгасан биет бус хөрөнгөнд хамаарах хөрөнгө орно.

Компютерийн програм хангамжийг дотор нь програм хангамж, мэдээллийн сан гэж ангилна.

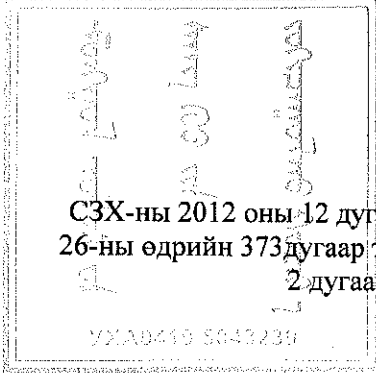
Бусад биет бус хөрөнгөнд хамаарах барилгын зураг, төсвийн ажил, техник эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлын зардлыг тусад нь тодруулна.

²²Тэргүүлэх удирдлагын бүрэлдэхүүн гэж аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг шууд болон шууд бусаар төлөвлөх, удирдах, хянах эрх, үүрэг бүхий хүмүүс болон аж ахуйн нэгжийн гүйцэтгэх болон бусад захирлуудыг хэлнэ.

²³ Үйлдвэрлэл, худалдаа, нийтийн үзвэр, үйлчилгээний барилга, зочид буудал, зоогийн газар, боловсрол, эрүүл мэндийн байгууллагын барилга гэх мэт бүх төрлийн барилга болон авто зам, гудамж, онгоцны нислэгийн зам, гүүр, өргөгдсөн зам, туннель, газар доорх зам, усан зам, усан зогсоол, далан, хол зайд тавигдсан хоолой, холбооны болон эрчим хүчний шугам, кабель болон бусад шугам, олборлох, боловсруулах уйлдвэрийн байгууламж, спорт, амралтын байгууламж хамаарна.

²⁴ Хүн суурин амьдардаг орон сууцны зориулалттай барилга, оршин суугчдад зориулж сууридуулсан байгууламж, гараж зэргийг хамруулна.

²⁵ Авто замд авто зам, гудамж, онгоцны нислэгийн зам, өргөгдсөн зам, туннель зэрэг орно.

Регистрийн дугаар:

--	--	--	--	--	--	--

Хаяг : _____

Шуудангийн хаяг : _____

Утас : _____

Факс : _____

Өмчийн хэлбэр : Төрийн хувь

хувийн хувь.

.....-ИЙН
..... ОНЫ ЖИЛИЙН
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

Хянаж хүлээн авсан байгууллагын нэр	Сар, өдөр	Гарын үсэг

.....-ийн
..... оны санхүүгийн тайлангийн
бодит байдлын тухай мэдэгдэл

..... оны сарын өдөр

Захирал _____, ерөнхий нягтлан бодогч
_____ бид манай аж ахуйн нэгжийн оны сарын
.....-ны өдрөөр тасалбар болгон гаргасан санхүүгийн тайланд тайлант хугацааны үйл
ажиллагааны үр дүн, санхүүгийн байдлыг “Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай” хуулийн 17.1 дэх
заалтын дагуу үнэн зөв, бүрэн тусгасан болохыг баталж байна. Үүнд:

1. Бүх ажил гүйлгээ бодитоор гарсан бөгөөд холбогдох анхан шатны баримтыг үндэслэн
нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайланд үнэн зөв тусгасан
2. Санхүүгийн тайланд тусгагдсан бүх тооцоолол үнэн зөв хийгдсэн
3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны эдийн засаг, санхүүгийн бүхий л үйл явцыг иж
бүрэн хамарсан
4. Тайлант үеийн үр дүнд өмнөх оны ажил гүйлгээнээс шилжин тусгагдаагүй, мөн тайлант
оны ажил гүйлгээнээс орхигдсон зүйл байхгүй
5. Бүх хөрөнгө, авлага, өр төлбөр, орлого, зардлыг холбогдох Санхүүгийн тайлагналын
олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв тусгасан
6. Энэ тайланд тусгагдсан бүхий л зүйл манай байгууллагын албан ёсны өмчлөлд байдаг
бөгөөд орхигдсон зүйл үгүй болно.

Захирал _____ /...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /...../

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр)

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	... оны 12-р сарын 31	... оны 12-р сарын 31
1	ХӨРӨНГӨ		
1.1	Эргэлтийн хөрөнгө		
1.1.1	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө		
1.1.1.1	Касс		
1.1.1.2	Харилцах		
1.1.1.3	Хадгаламж		
1.1.2	Дансны авлага		
1.1.2.1	Даатгалын хураамжийн авлага		
1.1.2.2	Давхар даатгалын нөхөн төлбөрийн авлага		
1.1.3	Татвар, НДШ – ийн авлага		
1.1.4	Бусад авлага		
1.1.5	Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
1.1.6	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг		
1.1.7	Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг		
1.1.8	Бараа материал		
1.1.9	Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо		
1.1.10	Бусад эргэлтийн хөрөнгө		
1.1.11	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)		
1.1.12			
1.1.13	Эргэлтийн хөрөнгийн дүн		
1.2	Эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.1	Үндсэн хөрөнгө		
1.2.2	Биет бус хөрөнгө		
1.2.3	Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт		
1.2.4	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө		
1.2.5	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө		
1.2.6	Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.7			
1.2.8	Эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн		
1.3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН		

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН(үргэлжлэл)

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	... оны 12-р сарын 31	... оны 12-р сарын 31
2	ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ		
2.1	Өр төлбөр		
2.1.1	Богино хугацаат өр төлбөр		
2.1.1.1	Дансны өглөг		
2.1.1.2	Цалингийн өглөг		
2.1.1.3	Татварын өр		
2.1.1.4	НДШ - ийн өглөг		
2.1.1.5	Богино хугацаат зээл		
2.1.1.6	Хүүний өглөг		
2.1.1.7	Ногдол ашгийн өглөг		
2.1.1.8	Урьдчилж орсон орлого		
2.1.1.9	Нөөц		
2.1.1.9.1	Сайн дурын даатгалын нөөц		
2.1.1.9.2	Албан журмын даатгалын нөөц		
2.1.1.12	Бусад богино хугацаат өр төлбөр		
2.1.1.13	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө) - нд хамаарах өр төлбөр		
2.1.1.14			
2.1.1.13	Богино хугацаат өр төлбөрийн дүн		
2.1.2	Урт хугацаат өр төлбөр		
2.1.2.1	Урт хугацаат зээл		
2.1.2.2	Нөөц /өр төлбөр/Хадгаламжийн нөөц		
2.1.2.3	Бусад нөөц		
2.1.2.4	Хойшлогдсон татварын өр		
2.1.2.5	Бусад урт хугацаат өр төлбөр		
2.1.2.6			
2.1.2.7	Урт хугацаат өр төлбөрийн дүн		
2.2	Өр төлбөрийн нийт дүн		
2.3	Эздийн өмч		
2.3.1	Өмч: - төрийн		
2.3.2	- хувийн		
2.3.3	- хувьцаат		
2.3.4	Халаасны хувьцаа		
2.3.5	Нэмж төлөгдсөн капитал		
2.3.6	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		
2.3.7	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц		
2.3.8	Эздийн өмчийн бусад хэсэг		
2.3.9	Хуримтлагдсан ашиг		
2.3.10			
2.3.11	Эздийн өмчийн дүн		
2.4	ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧИЙН ДҮН		

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

ОРЛОГЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр) _____

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	... оны 12-р сарын 31	... оны 12-р сарын 31
1	Даатгалын үйл ажиллагаа		
2	Нийт хураамжийн орлого		
3	Давхар даатгалын хураамж (-)		
4	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (+,-)		
5	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт (+,-)		
6	Орлогод тооцсон хураамжийн цэвэр орлого/2-3-4-5/		
7	Нийт нөхөн төлбөр		
8	Давхар даатгагчийн нөхөн төлбөр		
9	Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр		
10	Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт		
11	Цэвэр нөхөн төлбөр(7-8-9-10)		
12	Даатгалын гэрээний цэвэр зардал (-)		
13	Давхар даатгалын комиссын орлого (+)		
14	Буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлого (+)		
15	Даатгалын үйл ажиллагааны ашиг(алдагдал)(6-11-12+13+14)		
16	Түрээсийн орлого		
17	Хүүний орлого		
18	Ногдол ашгийн орлого		
19	Эрхийн шимтгэлийн орлого		
20	Бусад орлого		
21	Борлуулалт, маркетингийн зардал		
22	Ерөнхий ба удирдлагын зардал		
23	Санхүүгийн зардал		
24	Бусад зардал		
25	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)		
26	Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)		
27	Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)		
28	Хөрөнгө оруулалт борлуулснаас үүссэн олз (гарз)		
29	Бусад ашиг (алдагдал)		
30	Татвар төлөхийн өмнөх ашиг(алдагдал)		
31	Орлогын татварын зардал		
32	Татварын дараах ашиг (алдагдал)		
33	Зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал)		
34	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)		
35	Бусад дэлгэрэнгүй орлого		
	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү		
	Гадаад валютынхөрвүүлэлтийн зөрүү		
	Бусад олз (гарз)		
36	Орлогын нийт дүн		
37	Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашиг (алдагдал)		

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

ӨМЧИЙН ӨӨРЧӨЛӨЛГИЙН ТАЙЛАН

(Аж ахуйн нэгжийн нэр)

20... оны ... сарын өдөр

/төгрөгөөр/

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	Өмч	Халаасны хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц	Эздийн өмчийн бусад хэсэг	Хуримтлагдсан ашиг	Нийт дүн
1	20... оны ..-р сарын ...-ний үлдэгдэл								
2	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга								
3	Залруулсан үлдэгдэл								
4	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)								
5	Бусад дэлгэрэнгүй орлого								
6	Өмчид гарсан өөрчлөлт								
7	Зарласан ногдол ашиг								
8	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн								
9	20... оны 12 -р сарын 31 - ний үлдэгдэл								
10	Нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга								
11	Залруулсан үлдэгдэл								
12	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)								
13	Бусад дэлгэрэнгүй орлого								
14	Өмчид гарсан өөрчлөлт								
15	Зарласан ногдол ашиг								
16	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн								
17	20... оны 12 -р сарын 31 - ний үлдэгдэл								

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч

_____ (.....)

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

20... оны сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр)

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	ҮЗҮҮЛЭЛТ	... оны 12-р сарын 31	... оны 12-р сарын 31
1	Үндсэн үйлжиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
1.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)		
	Даатгалын хураамжийн орлого		
	Давхар даатгалын нөхөн төлбөр		
	Эрхийн шимтгэл, хураамж, төлбөрийн орлого		
	Даатгалын нөхвөрөөс хүлээн авсан мөнгө		
	Буцаан авсан албан татвар		
	Татаас, санхүүжилтийн орлого		
	Бусад мөнгөн орлого		
1.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)		
	Ажиллагчдад төлсөн		
	Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн		
	Бараа материал худалданавахад төлсөн		
	Ашиглалтын зардалд төлсөн		
	Давхар даатгагчид төлсөн давхар даатгалын хураамж		
	Нөхөн төлбөрт төлсөн		
	Үүнээс: Сайн дурын даатгалын		
	Албан журмын даатгалын		
	Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл		
	Даатгалын зуучлагчид төлсөн төлбөр		
	Даатгалын хохирол үнэлэгчид төлсөн төлбөр		
	Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн		
	Хүүний төлбөрт төлсөн		
	Татварын байгууллагад төлсөн		
	Даатгалын төлбөрт төлсөн		
	Бусад мөнгөн зарлага		
1.3	Үндсэн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
2	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
2.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)		
	Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого		
	Биет бус хөрөнгө борлуулсны орлого		
	Хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого		
	Бусад урт хугацаат хөрөнгө борлуулсны орлого		
	Бусдад олгосон зээл, мөнгөн урьдчилгааны буцаан төлөлт		
	Хүлээн авсан хүүний орлого		
	Хүлээн авсан ногдол ашиг		
2.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)		
	Үндсэн хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн		
	Биет бус хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн		
	Хөрөнгө оруулалт олж эзэмшихэд төлсөн		
	Бусад урт хугацаат хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн		
	Бусдад олгосон зээл болон урьдчилгаа		
2.3	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
3	Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ		
3.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)		
	Зээл авсан, өрийн үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан		
	Хувьцаа болон өмчийн бусад үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан		
	Төрөл бүрийн хандив		
3.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)		
	Зээл, өрийн үнэт цаасны төлбөрт төлсөн мөнгө		
	Санхүүгийн түрээсийн өглогт төлсөн		
	Хувьцаа буцаан худалдаж авахад төлсөн		
	Төлсөн ногдол ашиг		
3.3	Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн		
4	Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээ		
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл		
6	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл		

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

3. МӨНГӨ, ТҮҮНТЭЙ АДИЛТГАХ ХӨРӨНГӨ

№	Мөнгөн хөрөнгийн зүйлс	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Касс дахь мөнгө		
2	Банкин дахь мөнгө		
3	Мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө		
4	Нийт дүн		

Тэмдэглэл. (Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгөтэй холбоотой тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ).

4. ДАНСНЫ БОЛОН БУСАД АВЛАГА

4.1 Дансны авлага

№	Үзүүлэлт	Дансны авлага	Найдваргүй авлагын хасагдуулга	Дансны авлага (цэвэр дүнгээр)
1	Эхний үлдэгдэл			
2	Нэмэгдсэн			
3	Хасагдсан (-):			
	-Төлөгдсөн			
	- Найдваргүй болсон			
4	Эцсийн үлдэгдэл			
	Үүнээс :			
	180-аас дээш хоногийн хугацаатай			
	90-180 хоногийн хугацаатай			
	0-90 хоногийн хугацаатай			

1.2 Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэл (НДШ) - ийн авлага

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ААНОАТ-ын авлага		
2	НӨАТ-ын авлага		
3	НДШ – ийн авлага		
4			
5	Нийт дүн		
	Үүнээс :		
	180-аас дээш хоногийн хугацаатай		
	90-180 хоногийн хугацаатай		
	0-90 хоногийн хугацаатай		

1.3 Бусад богино хугацаат авлага (төрлөөр нь ангилна)

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Холбоотой талаас авах авлага (эргэлтийн хөрөнгөнд хамаарах дүн)		
2	Ажиллагчдаас авах авлага		

3	Ногдол ашгийн авлага		
4	Хүүний авлага		
5	Богино хугацаат авлагын бичиг		
6	Бусад талуудаас авах авлага		
7			
8	Нийт дүн		
	Үүнээс :		
	180-аас дээш хоногийн хугацаатай		
	90-180 хоногийн хугацаатай		
	0-90 хоногийн хугацаатай		

Тэмдэглэл. (Дансны авлагыг төлөгдөх хугацаандаа байгаа, хугацаа хэтэрсэн, төлөгдөх найдваргүй гэж ангилна. Найдваргүй авлагын хасагдуулга байгуулсан арга, гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн авлагын талаар болон бусад тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ).

5. БУСАД САНХҮҮГИЙН ХӨРӨНГӨ

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1			
2			
3	Нийт дүн		

6. ОРЛОГОД ТООЦООГҮЙ ХУРААМЖИЙН НӨӨЦ САНГИЙН ДАВХАР ДААТГАГЧИД НОГДОХ ХЭСЭГ

7. ДАТГАЛЫН НӨӨЦИЙН ДАВХАР ДААТГАГЧИД НООГДОХ ХЭСЭГ

8. БАРАА МАТЕРИАЛ

№	Үзүүлэлт	Бараа материалын төрөл						Нийт дүн
		Түүхий эд материал	Дуусаагүй үйлдвэрлэл	Бэлэн бүтээгдэхүүн	Бараа	Хангамжийн материал		
1	Эхний үлдэгдэл (өртгөөр)							
2	Нэмэгдсэн дүн							
3	Хасагдсан дүн (-)							
4	Эцсийн үлдэгдэл (өртгөөр)							
5	Үнийн бууралтын гарз (-)							
6	Үнийн бууралтын буцаалт							
7	Дансны цэвэр дүн*:							
7.1	Эхний үлдэгдэл							
7.2	Эцсийн үлдэгдэл							

*Дансны цэвэр дүнгийн эхний, эцсийн үлдэгдлийн нийт дүн нь санхүүгийн байдлын тайлан дахь бараа материалын дансны эхний, эцсийн үлдэгдлийн дүнтэй тэнцүү байна.

Тэмдэглэл. (Бараа материалын өртгийг тодорхойлоход ашигласан арга, бараа материалын бүртгэлийн систем, өртөг болон цэвэр боломжит үнийн аль багыг сонгох аргын талаар тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

9.БОРЛУУЛАХ ЗОРИЛГООР ЭЗЭМШИЖ БУЙ ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГӨ (ЭСВЭЛ БОРЛУУЛАХ БҮЛЭГ ХӨРӨНГӨ) БОЛОН ӨР ТӨЛБӨР

Тэмдэглэл. (Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) болон өр төлбөрийн тодорхойлолт, хэмжилтийн суурь, борлуулалт хийгдсэн аль эсвэл хийгдэхэд хүргэсэн нөхцөл байдал, борлуулах арга, хугацаа, хүлээн зөвшөөрсөн олз ба гарз болон бусад тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ).

10.УРЬДЧИЛЖ ТӨЛСӨН ЗАРДАЛ/ТООЦОО

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	Урьдчилж төлсөн зардал		
2	Урьдчилж төлсөн түрээс, даатгал		
3	Бэлтгэн нийлүүлэгчдэд төлсөн урьдчилгаа төлбөр		
4			
5	Нийт дүн		

1.1. ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ

№	Үзүүлэлт	Газрын сайжруулалт	Барилга, байгууламж	Машин, тоног төхөөрөмж	Тээврийн хэрэгсэл	Тавилга эд хогшил	Компьютер, бусад хэрэгсэл	Бусад үндсэн хөрөнгө	Нийт дүн
1	ҮНДСЭН ХӨРӨНГӨ /ӨРЛӨГ/								
1.1	Эхний үлдэгдэл								
1.2	Нэмэгдсэн дүн								
	Өөрөө үйлдвэрлэсэн Худалдаж авсан								
	Үнэ төлбөргүй авсан								
	Дахин үнэлгээний нэмэгдэл								
1.3	Хасагдсан дүн (-)								
	Худалдсан								
	Үнэгүй шилжүүлсэн								
	Акталсан								
1.4	Үндсэн хөрөнгө дахин ангилсан								
1.5	Үндсэн хөрөнгө, ХОЗУУХ ¹ хооронд дахин ангилсан								
1.6	Эцсийн үлдэгдэл								
2	ХУРИМТЛАГДСАН ЭЛЭГДЭЛ								
2.1	Эхний үлдэгдэл								
2.2	Нэмэгдсэн дүн								
	Байгуулсан элэгдэл								
	Дахин үнэлгээгээр нэмэгдсэн								
	Үнэ цэнийн бууралтын будаалт								
2.3	Хасагдсан дүн								
	Данснаас хассан хөрөнгийн элэгдэл								
	Дахин үнэлгээгээр хасагдсан								
	Үнэ цэнийн бууралт								
2.4	Эцсийн үлдэгдэл								
3	ДАНСНЫ ЦЭВЭР ДҮН								
3.1	Эхний үлдэгдэл (1.1 - 2.1)								
3.2	Эцсийн үлдэгдэл (1.6 - 2.4)								

Тэмдэглэл. (Үндсэн хөрөнгийн анги бүрийн хувьд ашигласан хэмжилтийн суурь; элэгдэл тооцох арга; ашиглалтын хугацаа; дахин үнэлсэн бол дахин үнэлгээ хүчинтэй болсон хугацаа, харааг бус үнэлгээчин үнэлсэн эсэх талаар; үндсэн хөрөнгийн дахин ангилал, түүний шалтгаан; бусад тайлбар тэмдэглэлийг хийнэ).

¹ Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө.

12.БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ

№	Үзүүлэлт	Зохиогчийн эрх	Компьютерийн програм хангамж	Пагент	Барааны тэмдэг	Тусгай зөвшөөрөл	Газар эзэмших эрх	Бусад биет бус хөрөнгө	Нийт дүн
1	БИЕТ БУС ХӨРӨНГӨ /ӨРТӨГ/								
1.1	Эхний үлдэгдэл								
1.2	Нэмэгдсэн дүн								
	Өөрөө үйлдвэрлэсэн								
	Худалдаж авсан								
	Үнэ төлбөргүй авсан								
	Дахин үнэлгээний нэмэгдэл								
1.3	Хасагдсан дүн (-)								
	Худалдсан								
	Үнэгүй шилжүүлсэн								
	Акталсан								
1.4	Эцсийн үлдэгдэл								
2	ХУРИМТЛАГДСАН ХОРОГДОЛ								
2.1	Эхний үлдэгдэл								
2.2	Нэмэгдсэн дүн								
	Байгуулсан хорогдол								
	Дахин үнэлгээгээр нэмэгдсэн								
	Үнэ цэнийн бууралтын буцаалт								
2.3	Хасагдсан:								
	Данснаас хассан хөрөнгийн хорогдол								
	Дахин үнэлгээгээр хасагдсан								
	Үнэ цэнийн бууралт								
2.4	Эцсийн үлдэгдэл								
3	ДАНСНЫ ПЭВЭР ДҮН								
3.1	Эхний үлдэгдэл (1.1 - 2.1)								
3.2	Эцсийн үлдэгдэл (1.4 - 2.4)								

Тэмдэглэл. (Биет бус хөрөнгийн анги бүрийн хувьд ашигласан хэмжилтийн суурь, хорогдол тооцох арга, ашиглалтын хугацаа, дахин үнэлсэн бол дахин үнэлгээ хүчинтэй болсон хугацаа, хараат бус үнэлгээчин үнэлсэн эсэх, бусад биет бус хөрөнгийн бүрэлдэхүүн болон бусад тайлбар тэмдэглэлийг хийнэ).

13. УРТ ХУГАЦААТ ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

№	Хөрөнгө оруулалтын төрөл	Эхний үлдэгдэл		Эцсийн үлдэгдэл	
		Хөрөнгө оруулалтын хувь	Хөрөнгө оруулалтын дүн	Хөрөнгө оруулалтын хувь	Хөрөнгө оруулалтын дүн
1					
2					
3					
4	Нийт дүн				

Тэмдэглэл. (Урт хугацаат хөрөнгө оруулалттай холбоотой бий болсон олз, гарзын дүн, бүртгэсэн аргыг тодруулна. Охин компани, хамтын хяналттай аж ахуйн нэгж, хараат компанид оруулсан хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 27 *Нэгтгэсэн болон тусдаа санхүүгийн тайлан* – ийн дагуу тодруулна).

14. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТЫН ЗОРИУЛАЛТТАЙ ҮЛ ХӨДЛӨХ ХӨРӨНГӨ

Тэмдэглэл. (Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгийн хувьд ашигласан хэмжилтийн суурь; бодит үнэ цэнийн загвар ашигладаг бол бодит үнэ цэнийг тодорхойлоход ашигласан арга, бодит үнэ цэнийн тохируулгаас үүссэн олз, гарз; хэрэв түрээслэдэг бол түрээсийн орлого, түрээслэсэн хөрөнгөтэй холбоотой гарсан зардлууд. Хэрэв өртгийн загвар ашигладаг бол хөрөнгийн ашиглалтын хугацаа, элэгдэл тооцох арга болон НББОУС 40 *Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө* – д заасны дагуу бусад тодруулгыг хийнэ).

15. БУСАД ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГӨ

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1			
2			
3	Нийт дүн		

Тэмдэглэл. (Бусад эргэлтийн бус хөрөнгийн төрөл тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэлийг хийнэ. Урт хугацаат авлагыг тодруулна).

16.ӨР ТӨЛБӨР

16.1 Дансны өглөг

№	Ангилал	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	- Төлөгдөх хугацаандаа байгаа		
2	- Хугацаа хэтэрсэн		
3			
4	Нийт дүн		

16.2 Татварын өр

№	Татварын өрийн төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1	ААНОАТ өр		
2	НӨАТ-ын өр		
3	ХХОАТ-ын өр		
4	ОАТ-ын өр		
5	Бусад татварын өр		
6			
7	Нийт дүн		

16.3 Богино хугацаат зээл

№	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл		Эцсийн үлдэгдэл	
		төгрөгөөр	валютаар	төгрөгөөр	валютаар
1	- Төлөгдөх хугацаандаа байгаа				
2	- Хугацаа хэтэрсэн				
3					
4	Нийт дүн				

16.4.1. Богино хугацаат нөөц (өр төлбөр) даатгалын нөөц

	Даатгалын нөөц сан	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
	А	Б	1	2	3	4= (1+2-3)
Сайн дурын даатгал	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан	1				
	Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц сан	2				
	Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц сан	3				
	Учирч болзошгүй хохирлын нөөц сан	4				
Албан журмын даатгал	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан	5				
	Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц сан	6				
	Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц сан	7				
	Учирч болзошгүй хохирлын нөөц сан	8				
	ДҮН	9				

Тэмдэглэл. (Урт хугацаат нөөцийн дүнг тодруулна. Нөөцийн төрлөөр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

16.4.1.1. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл бага 4=бага (1+2-3)
А	Б	1	2	3	
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

16.4.1.2. Учирсан боловч нэхэмжилээгүй хохирлын нөөц сангийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
А	Б	1	2	3	бага 4=бага (1+2-3)
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

16.4.1.3.Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц сангийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
А	Б	1	2	3	бага 4=бага (1+2-3)
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхуугийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

16.4.1.4.Учирч болзошгүй хохирлын нөөц сангийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
А	Б	1	2	3	бага 4=бага (1+2-3)
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

16.4.2.Нөөцийн байршил

(төгрөгөөр)

№	Нөөц сангийн хөрөнгийн байршил	Мөрийн дугаар	ДҮН
А	Б	В	1
	ДҮН мөр1=мөр2+мөр3+мөр7+мөр11мөр(15+ ... +22)	1	
1	Касс	2	
2	Банкны харилцах	3	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	4	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	5	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	6	
3	Банкны хадгаламж	7	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	8	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	9	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	10	
4	Банкны хадгаламжийн сертификат	11	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	12	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	13	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	14	
5	Засгийн газрын өрийн бичиг	15	
6	Төв банкны үнэт цаас	16	
7	Орон нутгийн засаг захиргааны бонд	17	
8	Үл хөдлөх хөрөнгөөр барьцаалсан үнэт цаас	18	
9	Компанийн бонд	19	
10	Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны лизинг	20	
11	Холбогдох этгээдээс бусад этгээдэд Даатгалын тухай хуулийн 27.1.3-т заасны дагуу үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан арилжааны богино хугацаат (нэг жил хүртэл) зээл	21	
12	Бусад	22	
13	үүнээс:	23	
14	24	
15	25	

16.5 Бусад богино хугацаат өр төлбөр

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл	Эцсийн үлдэгдэл
1			
2	Нийт дүн		

Тэмдэглэл. (Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн богино хугацаат өр төлбөрийн дүнг тусад нь тодруулна).

16.6 Урт хугацаат зээл болон бусад урт хугацаат өр төлбөр

№	Төрөл	Эхний үлдэгдэл		Эцсийн үлдэгдэл	
		төгрөгөөр	валютаар	төгрөгөөр	валютаар
1	Урт хугацаат зээлийн дүн				
	Гадаадын байгууллагаас шууд авсан зээл				
	Гадаадын байгууллагаас дамжуулан авсан зээл				
	Дотоодын эх үүсвэрээс авсан зээл				
2	Бусад урт хугацаат өр төлбөрийн дүн (гадаад, дотоодын зах зээлд гаргасан бонд, өрийн бичиг)				
3					

Тэмдэглэл. (Урт хугацаат зээл болон бусад урт хугацаат өр төлбөрийн төрлөөр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

Урт хугацаат даатгалын нөөц(өр төлбөр)

№	Нөөцийн төрөл	Эхний үлдэгдэл	Нэмэгдсэн	Хасагдсан (ашигласан нөөц) (-)	Ашиглаагүй буцаан бичсэн дүн	Эцсийн үлдэгдэл
1						
2						
3						
4	Нийт дүн					

Тэмдэглэл. (Нөөцийн төрлөөр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

17.ЭЗДИЙН ӨМЧ

17.1.1. Өмч

№	Үзүүлэлт	Эргэлтэнд байгаа бүрэн төлөгдсөн энгийн хувьцаа		Давуу эрхтэй хувьцаа		Өмчийн дүн (төгрөгөөр)
		Тоо ширхэг	Дүн (төгрөгөөр)	Тоо ширхэг	Дүн (төгрөгөөр)	
1	Эхний үлдэгдэл					
2	Нэмэгдсэн					
3	Хасагдсан (-)					
4	Эцсийн үлдэгдэл					

17.1.2. Дүрмийн сангийн хөрөнгийн байршил

(төгрөгөөр)

№	Дүрмийн сангийн хөрөнгийн байршил	Мөрийн дугаар	ДҮН
А	Б	В	Г
	ДҮН мөр1=мөр2+мөр3+мөр7+мөр11+мөр(15+ ... +23)	1	
1	Касс	2	
2	Банкны харилцах	3	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	4	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	5	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	6	
3	Банкны хадгаламж	7	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	8	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	9	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	10	
4	Банкны хадгаламжийн сертификат	11	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	12	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	13	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	14	
5	Засгийн газрын өрийн бичиг	15	
6	Төв банкны үнэт цаас	16	
7	Орон нутгийн засаг захиргааны бонд	17	
8	Үл хөдлөх хөрөнгөөр барьцаалсан үнэт цаас	18	
9	Компанийн бонд	19	
10	Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны лизинг	20	
11	Холбогдох этгээдээс бусад этгээдэд Даатгалын тухай хуулийн 27.1.3-т заасны дагуу үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан арилжааны богино хугацаат (нэг жил хүртэл) зээл	21	
12	Үл хөдлөх хөрөнгө	22	
13	Бусад	23	
14	үүнээс:	24	
15	25	

17.2 Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

№	Үзүүлэлт	Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Нийт дүн
1	Эхний үлдэгдэл			
2	Нэмэгдсэн дүн			
	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү			
	Дахин үнэлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарзын буцаалт ²			
3	Хасагдсан дүн (-)			
	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү			
	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн			
	Дахин үнэлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз ³			
4	Эцсийн үлдэгдэл			

17.3 Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц

№	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Нэмэгдсэн	Хасагдсан (-)	Эцсийн үлдэгдэл
1	Гадаад үйл ажиллагааны хөрвүүлэлтээс үүссэн зөрүү				
2	Бүртгэлийн валютыг толилуулгын валют руу хөрвүүлснээс үүссэн зөрүү				
3	Бусад				
4	Нийт дүн				

17.4 Эздийн өмчийн бусад хэсэг

Тэмдэглэл. (Эздийн өмчийн бусад хэсгийн бүрэлдэхүүн тус бүрээр тодруулж тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

²Дахин үнэлсэн хөрөнгийн өмнөх тайлант хугацаанд ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрсөн үнэ цэнийн бууралтын гарзын дүнгээс хэтрэсэн дүн.

³Дахин үнэлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз нь тухайн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнгээс хэтрэхгүй хэмжээ хүртэл байхаар дахин үнэлсэн хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарзыг бусад дэлгэрэнгүй орлогод хүлээн зөвшөөрнө. Үлдсэн дүнг ашиг, алдагдлаар хүлээн зөвшөөрнө.

18. ХУРААМЖИЙН ОРЛОГО БОЛОН НӨХӨН ТӨЛБӨР

18.1. ДААТГАСАН ДААТГАЛЫН ЗҮЙЛИЙН ТОО

Даатгалын зүйл	Хэмжих нэгж	Мөрийн дугаар	Даатгасан даатгалын зүйлийн тоо
А	Б	В	1
Хүний амь нас, эрүүл мэнд	тоо	1	
Жолоочийн хариуцлагын даатгалд хамрагдсан жолоочийн тоо	тоо	2	
Үүнээс: албан журмын даатгалаар даатгуулагчдын тоо	тоо		
Байшин, барилга	ш	3	
Автотээврийн хэрэгсэл	ш	4	
Ачаа	тн	5	
Газар тариалан	га	6	
Мал, амьтад	толгой	7	
Агаарын хөлөг	ш	8	
ДҮН		9	

18.2. Даатгалын үнэлгээ, даатгалын хураамжийн орлого, даатгуулагчийн тоо

Даатгалын хэлбэр	Мөр	Даатгалын үнэлгээ	Даатгалын нийт хураамжийн орлого	Үүнээс:		Давхар даатгалын хураамж	Будаасан даатгалын хураамж	Даатгалын цэвэр хураамжийн орлого	Даатгуулагчийн тоо (тоогоор)		
				Даатгалын зуучлагчаар дамжиж орсон	даатгалын төлөөлөгчөөр дамжиж орсон				хувь хүн	хуулийн этгээд	дүн
A	Б	1	$2 \geq (3+4)$	3	4	5	6	$7=(2-5-6)$	8	9	$10=(8+9)$
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1										
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2										
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3										
1.4. Ачааны даатгал	4										
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5										
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6										
1.7. Мал амьтдын даатгал	7										
1.8. Агаарын хөшгийн даатгал	8										
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9										
1.10. Хариуцлагын даатгал	10										
1.11. Санхүүгийн даатгал	11										
1.12. Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12										
1.13. Зээлийн даатгал	13										
1.14. Итгэлцлийн даатгал	14										
1.15. Темер замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15										
1.16. Темер зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16										
1.17. Агаарын хөшгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17										
ДҮН											

18.3. Нөхөн төлбөр, нөхөн төлбөр авсан даатгуулагчийн тоо

Даатгалын хэлбэр	Мө Р	Нийт нөхөн төлбөр 1=(2+3)	Үүнээс			Нөхөн төлбөр авсан даатгуулагчийн тоо (тоогоор)				
			Даатгагчаас олгосон нийт нөхөн төлбөр	Давхар даатгагчаар төлүүлсэн нөхөн төлбөр	хувь хүн	хуулийн эгтээд	дүн			
								2	3	4
А	Б	1=(2+3)								
1.1. Гэнэгийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1									
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2									
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3									
1.4. Ачааны даатгал	4									
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5									
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6									
1.7. Мал амьтдын даатгал	7									
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8									
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9									
1.10. Хариуцлагын даатгал	10									
1.11. Санхүүгийн даатгал	11									
1.12. Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12									
1.13. Зээлийн даатгал	13									
1.14. Итгэлцлийн даатгал	14									
1.15. Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15									
1.16. Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16									
1.17. Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17									
ДҮН										

19 .БУСАД ОРЛОГО, ОЛЗ (ГАРЗ), АШИГ (АЛДАГДАЛ)

19.1 Бусад орлого

№	Орлогын төрөл	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1			
2			
3	Нийт дүн		

19.2 Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз, гарз

№	Төрөл	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Мөнгөн хөрөнгийн үлдэгдэлд хийсэн ханшийн тэгшитгэлийн ханшийн зөрүү		
2	Эргэлтийн авлага, өр төлбөртэй холбоотой үүссэн ханшийн зөрүү		
3	Эргэлтийн бус авлага, өр төлбөртэй холбоотой үүссэн ханшийн зөрүү		
4	Валютын арилжаанаас үүссэн олз/гарз		
5	Нийт дүн		

19.3 Бусад ашиг (алдагдал)

№	Ашиг (алдагдал)	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз		
2	ХОЗҮХХ ⁴ -ийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтийн олз, гарз		
3	ХОЗҮХХ данснаас хассаны олз, гарз		
4	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз, гарз		
5	Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтын гарз (гарзын буцаалт)		
6			
7	Нийт дүн		

20 .ЗАРДАЛ

22.1 Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардлууд

№	Зардлын төрөл	Өмнөх оны дүн		Тайлант оны дүн	
		БорМар	ЕрУд	БорМар	ЕрУд
1	Ажиллагчдын цалингийн зардал				
2	Аж ахуйн нэгжээс төлсөн НДШ-ийн зардал				
3	Албан татвар, төлбөр, хураамжийн зардал				
4	Томилолтын зардал				
5	Бичиг хэргийн зардал				
6	Шуудан холбооны зардал				
7	Мэргэжлийн үйлчилгээний зардал				
8	Сургалтын зардал				
9	Сонин сэтгүүл захиалгын зардал				
10	Даатгалын зардал				
11	Ашиглалтын зардал				

⁴ Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө.

12	Засварын зардал				
13	Элэгдэл, хорогдлын зардал				
14	Түрээсийн зардал				
15	Харуул хамгааллын зардал				
16	Цэвэрлэгээ үйлчилгээний зардал				
17	Тээврийн зардал				
18	Шатахууны зардал				
19	Хүлээн авалтын зардал				
20	Зар сурталчилгааны зардал				
21					
22					
23	Нийт дүн				

22.2 Бусад зардал

№	Зардлын төрөл	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Алданги, торгуулийн зардал		
2	Хандивийн зардал		
3	Найдваргүй авлагын зардал		
4			
5	Нийт дүн		

22.3 Цалингийн зардал

Ангилал	Ажиллагчдын дундаж тоо	Цалингийн зардлын дүн	
		Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний			
Борлуулалт маркетингийн			
Ерөнхий ба удирдлагын			
Нийт дүн			

21 .ОРЛОГЫН ТАТВАРЫН ЗАРДАЛ

№	Үзүүлэлт	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Тайлант үеийн орлогын татварын зардал		
2	Хойшлогдсон татварын зардал (орлого)		
3	Орлогын татварын зардал (орлого) – ын нийт дүн		

Тэмдэглэл. (Орлогын татварын зардал (орлого) - ынбүрэлдэхүүн тус бүрээр тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

22.ХОЛБООТОЙ ТАЛУУДЫН ТОДРУУЛГА

24.1 Толгой компани, хамгийн дээд хяналт тавигч компани, хувь хүний талаарх мэдээлэл⁵

Үзүүлэлт	Толгой компани	Хамгийн дээд хяналт тавигч толгой компани	Хамгийн дээд хяналт тавигч хувь хүн	Тайлбар
Нэр				
Бүртгэгдсэн (оршин суугаа) улс				
Эзэмшлийн хувь				

24.2 Тэргүүлэх удирдлагын бүрэлдэхүүнд олгосон нөхөн олговрын тухай мэдээлэл

Тэргүүлэх удирдлага гэдэгт бүрэлдэхүүнийг хамруулав.⁶

№	Нөхөн олговрын нэр	Өмнөх оны дүн	Тайлант оны дүн
1	Богино болон урт хугацааны тэтгэмж		
2	Ажил эрхлэлтийн дараах, ажлаас халагдсаны тэтгэмж		
3	Хувьцаанд суурилсан төлбөр		
6	Нийт дүн		

24.3 Холбоотой талуудтай хийсэн ажил гүйлгээ

№	Холбоотой талын нэр	Ажил гүйлгээний утга	Дүн	Тайлбар
1				
2				

24.4. Даатгалын компанийн салбарын ерөнхий мэдээлэл

№	Салбарын нэр	Мөрийн дугаар	Эргэлтийн хөрөнгө	Үндсэн хөрөнгө	Даатгалын нийт хураамжийн орлого	Нийт нөхөн төлбөр	Үйл ажиллагааны зардал	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)
А	Б	В	1	2	3	4	5	6
1	Төв компани	1						
2	Салбар - 1	2						
3	Салбар - 2	3						
4	...	4						
5	...	5						
6		6						
7		7						
8		8						
9		9						
10		10						
11		11						
12		12						
13		13						
14		14						
	НИЙТ ДҮН	17						

⁵ НББОУС 24 Холбоотой талуудын тодруулга-д заасны дагуу тодруулна.

⁶ Тэргүүлэх удирдлагад ямар бүрэлдэхүүнийг хамруулснаа тодруулна. Тухайлбал, захирлуудын зөвлөл, удирдах зөвлөлийн гишүүд гэх мэт.

23.БОЛЗОШГҮЙ ХӨРӨНГӨ БА ӨР ТӨЛБӨР

Тэмдэглэл. (Болзошгүй хөрөнгө ба өр төлбөрийн мөн чанар, хэрэв практик боломжтой бол тэдгээрийн санхүүгийн нөлөөний тооцооллыг тодруулна).

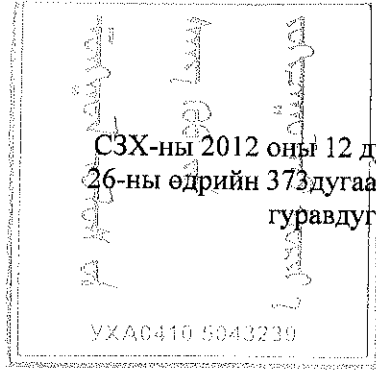
24.ТАЙЛАГНАЛЫН ҮЕИЙН ДАРААХ ҮЙЛ ЯВДАЛ

Тэмдэглэл. (Тайлагналын өдрийн дараах үл залруулагдах үйл явдлын материаллаг ангилал тус бүрийн хувьд мөн чанар, санхүүгийн нөлөөллийн тооцоолол зэргийг тодруулж бусад тайлбар, тэмдэглэл хийнэ).

25. ХӨРӨНГӨ ОРУУЛАЛТ

№	Үзүүлэлт	Эхний үлдэгдэл	Тайланг хугацаанд хийгдсэн хөрөнгө оруулалт (төгрөгөөр)										Эцсийн үлдэгдэл				
			Аж ахуйн нэгжийн өөрийн хөрөнгөөр	Улсын төсвийн хөрөнгөөр	Орон нутгийн төсвийн хөрөнгөөр	Банкны зээл	Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт	Гадаадын зээл	Гадаадын буцаалтгүй тусламж	Төсөл, хөтөлбөр, хандив	Бусад эх үүсвэр	Дүн					
1	Биет хөрөнгө:																
1.1	Газрын сайжруулалт																
1.2	Барилга, байгууламж																
1.2.1	Үүнээс: Орон сууцны барилга																
1.2.2	Авто зам																
1.3	Машина тоног, төхөөрөмж																
1.4	Тээврийн хэрэгсэл																
1.5	Тавилга эд хогшил																
1.6	Компьютер, бусад хэрэгсэл																
1.7	Биологийн хөрөнгө																
1.8	Бусад биет хөрөнгө:																
1.9	Үүнээс: ХОЗУУХХ																
1.10	Биет хөрөнгийн дүн																
2	Биет бус хөрөнгө:																
2.1	Зохиогчийн эрх																
2.2	Компьютерийн программ хангамж																
2.2.1	Үүнээс: Программ хангамж																
2.2.2	Мэдээллийн сан																
2.3	Патент																
2.4	Барааны гэмдэг																
2.5	Тусгай зөвшөөрөл																
2.6	Газар эзэмших эрх																
2.7	Бусад биет бус хөрөнгө																
2.7.1	Үүнээс: Зураг төсвийн ажил, ГЭЗҮ боловсруулах, туршилт судалгаа																
2.8	Биет бус хөрөнгийн дүн																
3	Хайгуул үнэлгээний хөрөнгө																
3.1	Үүнээс: Биет хөрөнгө																
3.2	Биет бус хөрөнгө																
4	Нийт дүн																
ХОЗУУХХ – Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө																	

СЗХ-ны 2012 оны 12 дугаар сарын
26-ны өдрийн 373 дугаар тогтоолын
гуравдугаар хавсралт

Регистрийн дугаар:

--	--	--	--	--	--

Хаяг : _____

Шуудангийн хаяг : _____

Утас : _____ Факс : _____

Өмчийн хэлбэр : Төрийн хувь хувийн хувь.

.....-ИЙН
..... ОНЫ - Р УЛИРЛЫН
САНХҮҮГИЙН ТАЙЛАН

Хянаж хүлээн авсан байгууллагын нэр	Сар, өдөр	Гарын үсэг

.....-ийн
..... оны –р улирлын санхүүгийн тайлангийн
бодит байдлын тухай мэдэгдэл

..... оны сарын өдөр

Захирал _____, ерөнхий нягтлан бодогч
_____ бид манай аж ахуйн нэгжийн оны сарын
.....-ны өдрөөр тасалбар болгон гаргасан санхүүгийн тайланд тайлант хугацааны үйл
ажиллагааны үр дүн, санхүүгийн байдлыг “Нягтлан бодох бүртгэлийн тухай” хуулийн 17.1 дэх
заалтын дагуу үнэн зөв, бүрэн тусгасан болохыг баталж байна. Үүнд:

1. Бүх ажил гүйлгээ бодитоор гарсан бөгөөд холбогдох анхан шатны баримтыг үндэслэн
нягтлан бодох бүртгэл, санхүүгийн тайланд үнэн зөв тусгасан
2. Санхүүгийн тайланд тусгагдсан бүх тооцоолол үнэн зөв хийгдсэн
3. Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны эдийн засаг, санхүүгийн бүхий л үйл явцыг иж
бүрэн хамарсан
4. Тайлант үеийн үр дүнд өмнөх оны ажил гүйлгээнээс шилжин тусгагдаагүй, мөн тайлант
оны ажил гүйлгээнээс орхигдсон зүйл байхгүй
5. Бүх хөрөнгө, авлага, өр төлбөр, орлого, зардлыг холбогдох Санхүүгийн тайлагналын
олон улсын стандартын дагуу үнэн зөв тусгасан
6. Энэ тайланд тусгагдсан бүхий л зүйл манай байгууллагын албан ёсны өмчлөлд байдаг
бөгөөд орхигдсон зүйл үгүй болно.

Захирал _____ /...../

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ /...../

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр)

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	Үлдэгдэл	
		... -р сарын -р сарын ...
1	ХӨРӨНГӨ		
1.1	Эргэлтийн хөрөнгө		
1.1.1	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө		
1.1.1.1	Касс		
1.1.1.2	Харилцах		
1.1.1.3	Хадгаламж		
1.1.2	Дансны авлага		
1.1.2.1	Даатгалын хураамжийн авлага		
1.1.2.2	Давхар даатгалын нөхөн төлбөрийн авлага		
1.1.3	Татвар, НДШ – ийн авлага		
1.1.4	Бусад авлага		
1.1.5	Бусад санхүүгийн хөрөнгө		
1.1.6	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг		
1.1.7	Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг		
1.1.8	Бараа материал		
1.1.9	Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо		
1.1.10	Бусад эргэлтийн хөрөнгө		
1.1.11	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)		
1.1.12			
1.1.13	Эргэлтийн хөрөнгийн дүн		
1.2	Эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.1	Үндсэн хөрөнгө		
1.2.2	Биет бус хөрөнгө		
1.2.3	Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт		
1.2.4	Хойшлогдсон татварын хөрөнгө		
1.2.5	Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө		
1.2.6	Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө		
1.2.7			
1.2.8	Эргэлтийн бус хөрөнгийн дүн		
1.3	НИЙТ ХӨРӨНГИЙН ДҮН		

САНХҮҮГИЙН БАЙДЛЫН ТАЙЛАН(үргэлжлэл)

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	... -р сарын-р сарын ...
2	ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧ		
2.1	Өр төлбөр		
2.1.1	Богино хугацаат өр төлбөр		
2.1.1.1	Дансны өглөг		
2.1.1.2	Цалингийн өглөг		
2.1.1.3	Татварын өр		
2.1.1.4	НДШ - ийн өглөг		
2.1.1.5	Богино хугацаат зээл		
2.1.1.6	Хүүний өглөг		
2.1.1.7	Ногдол ашгийн өглөг		
2.1.1.8	Урьдчилж орсон орлого		
2.1.1.9	Нөөц		
2.1.1.9.1	Сайн дурын даатгалын нөөц		
2.1.1.9.2	Албан журмын даатгалын нөөц		
2.1.1.12	Бусад богино хугацаат өр төлбөр		
2.1.1.13	Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө) - нд хамаарах өр төлбөр		
2.1.1.14			
2.1.1.13	Богино хугацаат өр төлбөрийн дүн		
2.1.2	Урт хугацаат өр төлбөр		
2.1.2.1	Урт хугацаат зээл		
2.1.2.2	Нөөц /өр төлбөр/Хадгаламжийн нөөц		
2.1.2.3	Бусад нөөц		
2.1.2.4	Хойшлогдсон татварын өр		
2.1.2.5	Бусад урт хугацаат өр төлбөр		
2.1.2.6			
2.1.2.7	Урт хугацаат өр төлбөрийн дүн		
2.2	Өр төлбөрийн нийт дүн		
2.3	Эздийн өмч		
2.3.1	Өмч: - төрийн		
2.3.2	- хувийн		
2.3.3	- хувьцаат		
2.3.4	Халаасны хувьцаа		
2.3.5	Нэмж төлөгдсөн капитал		
2.3.6	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл		
2.3.7	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц		
2.3.8	Эздийн өмчийн бусад хэсэг		
2.3.9	Хуримтлагдсан ашиг		
2.3.10			
2.3.11	Эздийн өмчийн дүн		
2.4	ӨР ТӨЛБӨР БА ЭЗДИЙН ӨМЧИЙН ДҮН		

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

ОРЛОГЫН ДЭЛГЭРЭНГҮЙ ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр) _____

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	Үзүүлэлт	Тайлант үеийн дүн
1	Даатгалын үйл ажиллагаа	
2	Нийт хураамжийн орлого	
3	Давхар даатгалын хураамж	
4	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр	
5	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт	
6	Орлогод тооцсон хураамжийн цэвэр орлого/2-3-4-5/	
7	Нийт нөхөн төлбөр (-)/ Байгуулсан даатгалын нөөц, нийт дүнгээр/	
8	Давхар даатгагчийн нөхөн төлбөр (+)	
9	Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр	
10	Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт	
11	Цэвэр нөхөн төлбөр(7-8-9-10)	
12	Даатгалын гэрээний цэвэр зардал (+/-)	
13	Давхар даатгалын комиссын орлого (+)	
14	Буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлого (+)	
15	Даатгалын үйл ажиллагааны ашиг(алдагдал)	
16	Түрээсийн орлого	
17	Хүүний орлого	
18	Ногдол ашгийн орлого	
19	Эрхийн шимтгэлийн орлого	
20	Бусад орлого	
21	Борлуулалт, маркетингийн зардал	
22	Ерөнхий ба удирдлагын зардал	
23	Санхүүгийн зардал	
24	Бусад зардал	
25	Гадаад валютын ханшийн зөрүүний олз (гарз)	
26	Үндсэн хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)	
27	Биет бус хөрөнгө данснаас хассаны олз (гарз)	
28	Хөрөнгө оруулалт борлуулснаас үүссэн олз (гарз)	
29	Бусад ашиг (алдагдал)	
30	Татвар төлөхийн өмнөх ашиг(алдагдал)	
31	Орлогын татварын зардал	
32	Татварын дараах ашиг (алдагдал)	
33	Зогсоосон үйл ажиллагааны татварын дараах ашиг (алдагдал)	
34	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)	
35	Бусад дэлгэрэнгүй орлого	
	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү	
	Гадаад валютынхөрвүүлэлтийн зөрүү	
	Бусад олз (гарз)	
36	Орлогын нийт дүн	
37	Нэгж хувьцаанд ногдох суурь ашиг (алдагдал)	

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

ӨМЧИЙН ӨӨРЧЛӨЛГИЙН ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

№	ҮЗҮҮЛЭЛТ	Өмч	Халаасны хувьцаа	Нэмж төлөгдсөн капитал	Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл	Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц	Эздийн өмчийн бусад хэсэг	Хурамтлагдсан ашиг	/төгрөгөөр/ Нийт дүн
1	20... оны ...-р сарын ...-ний үлдэгдэл								
2	Нягтлаг бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга								
3	Заруулсан үлдэгдэл								
4	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)								
5	Бусад дэлгэрэнгүй орлого								
6	Өмчид гарсан өөрчлөлт								
7	Зарласан ногдол ашиг								
8	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн								
9	20... оны 12-р сарын 31 - ний үлдэгдэл								
10	Нягтлаг бодох бүртгэлийн бодлогын өөрчлөлтийн нөлөө, алдааны залруулга								
11	Заруулсан үлдэгдэл								
12	Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)								
13	Бусад дэлгэрэнгүй орлого								
14	Өмчид гарсан өөрчлөлт								
15	Зарласан ногдол ашиг								
16	Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн хэрэгжсэн дүн								
17	20... оны 12-р сарын 31 - ний үлдэгдэл								

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлагч бологч _____ (.....)

МӨНГӨН ГҮЙЛГЭЭНИЙ ТАЙЛАН

20... оны ... сарын өдөр

(Аж ахуйн нэгжийн нэр)

/төгрөгөөр/

Мөрийн дугаар	ҮЗҮҮЛЭЛТ	Тайлант үеийн дүн
1	Үндсэн үйлажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	
1.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)	
	аа Даатгалын хураамжийн орлого	
	Давхар даатгалын нөхөн төлбөр	
	Эрхийн шимтгэл, хураамж, төлбөрийн орлого	
	Даатгалын нөхвөрөөс хүлээн авсан мөнгө	
	Буцаан авсан албан татвар	
	а Татаас, санхүүжилтийн орлого	
	ба Бусад мөнгөн орлого	
1.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)	
	Ажиллагчдад төлсөн	
	Нийгмийн даатгалын байгууллагад төлсөн	
	Бараа материал худалданавахад төлсөн	
	Ашиглалтын зардалд төлсөн	
	Давхар даатгагчид төлсөн давхар даатгалын хураамж	
	Нөхөн төлбөрт төлсөн	
	Үүнээс: Сайн дурын даатгалын	
	Албан журмын даатгалын	
	Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл	
	Даатгалын зуучлагчид төлсөн төлбөр	
	Даатгалын хохирол үнэлгээчинд төлсөн төлбөр	
	Түлш шатахуун, тээврийн хөлс, сэлбэг хэрэгсэлд төлсөн	
	Хүүний төлбөрт төлсөн	
	Татварын байгууллагад төлсөн	
	Даатгалын төлбөрт төлсөн	
	Бусад мөнгөн зарлага	
1.3	Үндсэн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	
2	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	
2.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)	
	Үндсэн хөрөнгө борлуулсны орлого	
	Биет бус хөрөнгө борлуулсны орлого	
	Хөрөнгө оруулалт борлуулсны орлого	
	Бусад урт хугацаат хөрөнгө борлуулсны орлого	
	Бусдад олгосон зээл, мөнгөн урьдчилгааны буцаан төлөлт	
	Хүлээн авсан хүүний орлого	
	Хүлээн авсан ногдол ашиг	
2.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)	

	Үндсэн хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн	
	Биет бус хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн	
	Хөрөнгө оруулалт олж эзэмшихэд төлсөн	
	Бусад урт хугацаат хөрөнгө олж эзэмшихэд төлсөн	
	Бусдад олгосон зээл болон урьдчилгаа	
2.3	Хөрөнгө оруулалтын үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөнгүйлгээний дүн	
3	Санхүүгийн үйл ажиллагааны мөнгөн гүйлгээ	
3.1	Мөнгөн орлогын дүн (+)	
	Зээл авсан, өрийн үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан	
	Хувьцаа болон өмчийн бусад үнэт цаас гаргаснаас хүлээн авсан	
	Төрөл бүрийн хандив	
3.2	Мөнгөн зарлагын дүн (-)	
	Зээл, өрийн үнэт цаасны төлбөрт төлсөн мөнгө	
	Санхүүгийн түрээсийн өглөгт төлсөн	
	Хувьцаа буцаан худалдаж авахад төлсөн	
	Төлсөн ногдол ашиг	
3.3	Санхүүгийн үйл ажиллагааны цэвэр мөнгөн гүйлгээний дүн	
4	Бүх цэвэр мөнгөн гүйлгээ	
5	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эхний үлдэгдэл	
6	Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгийн эцсийн үлдэгдэл	

Захирал _____ (.....)

Ерөнхий нягтлан бодогч _____ (.....)

Б.Нэмэлт тайлан

1.Богино хугацаат нөөц (өр төлбөр) даатгалын нөөц

	Даатгалын нөөц сан	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
	А	Б	1	2	3	4=(1+2-3)
Сайн дурын даатгал	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан	1				
	Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц сан	2				
	Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц сан	3				
	Учирч болзошгүй хохирлын нөөц сан	4				
Албан журмын даатгал	Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан	5				
	Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц сан	6				
	Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц сан	7				
	Учирч болзошгүй хохирлын нөөц сан	8				
	ДҮН	9				

1.1. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл бага 4=бага (1+2-3)
А	Б	1	2	3	
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

1.1.2.Учирсан боловч нэхэмжилээгүй хохирлын нөөцийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл
А	Б	1	2	3	бага 4=бага (1+2-3)
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

1.1.3.Нэхэмжилсэн хохирлын нөөцийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл бага 4=бага (1+2-3)
А	Б	1	2	3	
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

1.1.4.Учирч болзошгүй хохирлын нөөцийн дэлгэрэнгүй тайлан

(төгрөгөөр)

Даатгалын хэлбэр	Мөрийн дугаар	Эхний үлдэгдэл	нэмэгдсэн	хасагдсан	Эцсийн үлдэгдэл бага 4=бага (1+2-3)
А	Б	1	2	3	
1.1. Гэнэтийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1				
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2				
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3				
1.4. Ачааны даатгал	4				
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5				
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6				
1.7. Мал амьтдын даатгал	7				
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8				
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9				
1.10. Хариуцлагын даатгал	10				
1.11. Санхүүгийн даатгал	11				
1.12 Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12				
1.13 Зээлийн даатгал	13				
1.14 Итгэлцлийн даатгал	14				
1.15 Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15				
1.16 Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16				
1.17 Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17				
ДҮН					

2.Нөөцийн байршил

(төгрөгөөр)

№	Нөөц сангийн хөрөнгийн байршил	Мөрийн дугаар	ДҮН
А	Б	В	1
	ДҮН мөр1=мөр2+мөр3+мөр7+мөр11мөр(15+ ... +22)	1	
1	Касс	2	
2	Банкны харилцах	3	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	4	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	5	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	6	
3	Банкны хадгаламж	7	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	8	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	9	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	10	
4	Банкны хадгаламжийн сертификат	11	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	12	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	13	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	14	
5	Засгийн газрын өрийн бичиг	15	
6	Төв банкны үнэт цаас	16	
7	Орон нутгийн засаг захиргааны бонд	17	
8	Үл хөдлөх хөрөнгөөр барьцаалсан үнэт цаас	18	
9	Компанийн бонд	19	
10	Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны лизинг	20	
11	Холбогдох этгээдээс бусад этгээдэд Даатгалын тухай хуулийн 27.1.3-т заасны дагуу үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан арилжааны богино хугацаат (нэг жил хүртэл) зээл	21	
12	Бусад	22	
13	үүнээс:	23	
14	24	
15	25	

3. Дүрмийн сангийн хөрөнгийн байршил

(төгрөгөөр)

№	Дүрмийн сангийн хөрөнгийн байршил	Мөрийн дугаар	ДҮН
А	Б	В	1
	ДҮН мөр1=мөр2+мөр3+мөр7+мөр11+мөр(15+ ... +23)	1	
1	Касс	2	
2	Банкны харилцах	3	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	4	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	5	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	6	
3	Банкны хадгаламж	7	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	8	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	9	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	10	
4	Банкны хадгаламжийн сертификат	11	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	12	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	13	
 банк (дансны дугаар, дансны төрөл)	14	
5	Засгийн газрын өрийн бичиг	15	
6	Төв банкны үнэт цаас	16	
7	Орон нутгийн засаг захиргааны бонд	17	
8	Үл хөдлөх хөрөнгөөр барьцаалсан үнэт цаас	18	
9	Компанийн бонд	19	
10	Санхүүгийн болон үйл ажиллагааны лизинг	20	
11	Холбогдох этгээдээс бусад этгээдэд Даатгалын тухай хуулийн 27.1.3-т заасны дагуу үл хөдлөх хөрөнгө барьцаалсан арилжааны богино хугацаат (нэг жил хүртэл) зээл	21	
12	Үл хөдлөх хөрөнгө	22	
13	Бусад	23	
14	үүнээс:	24	
15	25	
16	26	

5. Даатгасан даатгалын зүйлийн тоо

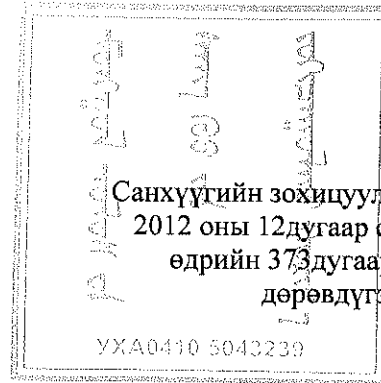
Даатгалын зүйл	Хэмжих нэгж	Мөрийн дугаар	Даатгасан даатгалын зүйлийн тоо
А	Б	В	1
Хүний амь нас, эрүүл мэнд	тоо	1	
Жолоочийн хариуцлагын даатгалд хамрагдсан жолоочийн тоо	тоо	2	
Үүнээс: албан журмын даатгалаар даатгуулагчдын тоо	тоо		
Байшин, барилга	ш	3	
Автотээврийн хэрэгсэл	ш	4	
Ачаа	тн	5	
Газар тариалан	га	6	
Мал, амьтад	толгой	7	
Агаарын хөлөг	ш	8	
ДҮН		9	

6. Даатгалын үнэлгээ, даатгалын хураамжийн орлого, даатгуулагчийн тоо

Даатгалын хэлбэр	мөр	Даатгалын үнэлгээ	Даатгалын нийт хураамжийн орлого	Удчээс:		Давхар даатгалын хураамж	Буцаасан даатгалын хураамж	Даатгалын цэвэр хураамжийн орлого	Даатгуулагчийн тоо (тоогоор)		
				Даатгалын зуучлагчаар дамжиж орсон	даатгалын төлөөлөгчөөр дамжиж орсон				хувь хүн	хуулийн этгээд	
A	Б	1	бага2 ≥ бага(3+4)	3	4	5	6	бага7=бага(2-5-6)	8	9	бага10=бага(8+9)
1.1. Гэнэгийн осол, эмчилгээний зардлын даатгал	1										
1.2. Хөрөнгийн даатгал	2										
1.3. Автотээврийн хэрэгслийн даатгал	3										
1.4. Ачааны даатгал	4										
1.5. Барилга угсралтын даатгал	5										
1.6. Газар тариалангийн даатгал	6										
1.7. Мал амьтдын даатгал	7										
1.8. Агаарын хөлгийн даатгал	8										
1.9. Автотээврийн хэрэгслийн жолоочийн хариуцлагын даатгал	9										
1.10. Хариуцлагын даатгал	10										
1.11. Санхүүгийн даатгал	11										
1.12. Жолоочийн хариуцлагын даатгал	12										
1.13. Зээлийн даатгал	13										
1.14. Итгэлцлийн даатгал	14										
1.15. Төмөр замын болон усан замын тээврийн хэрэгслийн даатгал	15										
1.16. Төмөр зам эсхүл усан замын тээврийн хэрэгслийг өмчлөх, эзэмших ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	16										
1.17. Агаарын хөлгийг өмчлөх, эзэмших, ашиглахтай холбоотой хариуцлагын даатгал	17										
ДҮН											

8. Даатгалын компанийн салбарын ерөнхий мэдээлэл

№	Салбарын нэр	Мөрийн дугаар	Эргэлтийн хөрөнгө	Үндсэн хөрөнгө	Даатгалын нийт хураамжийн орлого	Нийт нөхөн төлбөр	Үйл ажиллагааны зардал	(төгрөгөөр)	
								Тайлант үеийн цэвэр ашиг (алдагдал)	
A	Б	В	1	2	3	4	5	6	
1	Төв компани	1							
2	Салбар - 1	2							
3	Салбар - 2	3							
4	...	4							
5	...	5							
6		6							
7		7							
8		8							
9		9							
10		10							
11		11							
12		12							
13		13							
14		14							
15		15							
16		16							
	НИЙТ ДҮН	17							

**ДААТГАЛЫН КОМПАНИД МӨРДӨХ НЯГТЛАН
БОДОХ БҮРТГЭЛИЙН ДАНСНЫ
ҮЛГЭРЧИЛСЭН ЗААВАР**

А-1 Нийтлэг үндэслэл

1.1 Монгол Улсын нутаг дэвсгэр дээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа даатгалын компани нь энэхүү дансны үлгэрчилсэн зааврыг үндэслэн нягтлан бодох бүртгэл хөтөлж, санхүүгийн тайлан, тодруулгыг бэлтгэнэ.

1.2 Энэхүү үлгэрчилсэн заавар нь Санхүүгийн тайлагналын Олон Улсын Стандарт (цаашид СТОУС гэх), Монгол улсад мөрдөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн зарчмууд дээр үндэслэсэн болно.

1.3 Энэхүү үлгэрчилсэн зааварт тулгуурлан даатгалын байгууллагууд дотооддоо СТОУС болон Монгол улсад мөрдөгдөж буй нягтлан бодох бүртгэлийн үндсэн зарчмуудад бүрэн нийцсэн нягтлан бодох бүртгэлийн бодлого, журам, дансны дэлгэрэнгүй жагсаалтыг боловсруулж мөрдөх шаардлагатай

1.4 Даатгалын байгууллагууд нь нягтлан бодох бүртгэлээ аккруэл сууриар хөтөлж, ажил гүйлгээг давхар бичилтийн хэлбэрээр бүртгэнэ.

1.5 Нягтлан бодох бүртгэлийн үзүүлэлтийн нэгж нь Монгол Улсын үндэсний мөнгөн тэмдэгт төгрөг, мөнгөөр илэрхийлэгдсэн байна.

1.6 Байгууллагын удирдлага нь нягтлан бодох бүртгэлийг удирдан зохион байгуулж, нягтлан бодох бүртгэл хөтлөлт, санхүүгийн тайлан бусад мэдээ баримтыг үнэн зөв гаргаж энэ талаар холбогдох хууль тогтоомжийн дагуу хариуцлага хүлээнэ.

А-2 Дансны нэгдсэн жагсаалт, дансныг кодчилох нэгдсэн аргачлал

Дансны нэгдсэн жагсаалт нь даатгалын байгууллагын үйл ажиллагааны онцлогийг бүрэн тусгасан, нягтлан бодох бүртгэлээр дамжуулан хүлээн авах мэдээллийн хэрэгцээг бүрэн

хангахуйц бүртгэлийн үйл ажиллагааг СТОУС-ийн жишгийн дагуу ангилсан дансны нэр болон дугаараас бүрдсэн системчилсэн жагсаалт байна.

Дансны дугаар хэдэн оронтой байх нь тухайн байгууллагын үйл ажиллагааны цар хүрээ, онцлог, удирдлагын мэдээллийн хэрэгцээнээс хамаарна.

Дансдыг кодчилах аргачлал нь улсын хэмжээнд нягтлан бодох бүртгэлийн мэдээллийн нэгдсэн систем бүрдүүлэх зорилгод нийцсэн байна.

Дансны жагсаалт нь балансын болон орлого зардлын тайлангийн дансдуудаас бүрдэнэ.

Балансын дансад хөрөнгө, өр төлбөр, хөрөнгийн эх үүсвэрийн дансдууд хамаарах бөгөөд эдгээр данс тайлангийн үеийн эцэст үлдэгдэлтэй байна.

Орлого, зардлын дансдууд нь тайлангийн үеийн эцэст орлого, зарлагын нэгдсэн дансанд хаагдана.

Дансны дугаар нь үйл ажиллагааны онцлог, бүртгэлийн ажиллагааг компьютерээр болон гар аргаар боловсруулж байгаагаас хамааран дөрөв, зургаа, найман оронтой байж болно.

Улсын хэмжээнд дансны дугаарын эхний хоёр орон нэг ижил кодтой байна.

Энэхүү үлгэрчилсэн зааварт нийцүүлэн үндсэн дансыг туслах дансанд хэрхэн ангилахыг байгууллагын нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичгээр тодорхойлж, нягтлан бодох бүртгэлийн бодлогын баримт бичгийг удирдлагаар батлуулж мөрдөнө.

А. БАЛАНСЫН ДАНС

ДД	Дансы бүлэг , нэр	Дансны үндсэн код	Дэд ангилал	Дансны дэд ангилалд код өгөх чиглэл
1	Нэг. Хөрөнгө <i>Мөнгөн хөрөнгө</i> Кассад байгаа бэлэн мөнгө	10	01	Төгрөгийн болон валютын түүнчлэн кассын няравын нэрээр, мөнгөний зориулалтаар ангилна.
2	Банкинд байгаа мөнгө	11	01	Данс нээсэн банк тус бүрээр төгрөгийн, валютын гэж ангилна.
3	<i>Богино хугацаат хөрөнгө</i> <i>Оруулалт</i>	13	01	Хадгаламж, түргэн борлогдох үнэт цаасаар хийсэн хөрөнгө оруулалт зэрэг хөрөнгө оруулалтын төрлөөр ангилна.
4	<i>Авлагын данс</i> Дансны авлага	12	01	Гадаад, дотоодын худалдан авагчид, ажилчин албан хаагчдаас авах авлага,

	Бусад авлага			банкны хадгаламжийн хүүгийн авлага, найдваргүй авлагын хасагдуулга, ажилчин албан хаагчдад дараа тайлангаар олгосон урьдчилгаа гэх мэт авлагын төрлөөр ангилна
	<i>Бараа материал</i>			
5	Түүхий эд, материал	14	01	Түүхий эд, материалыг эд хариуцагч, нярав тус бүрээр ангилна.
6	Дуусаагүй үйлдвэрлэл	14	01	Бүтээгдэхүүн, үйлдвэрлэлийн нэр төрлөөр буюу шат дамжлага бүрээр ангилна.
7	Бэлэн бүтээгдэхүүн, бараа	15	01	Бэлэн бүтээгдэхүүн, барааны эд хариуцагч, нярав бүрээр ангилна.
8	Материал, сав баглаа, боодол	15		Эд хариуцагч тус бүрээр ангилна.
9	Түлш шатахуун	15		Хатуу, шингэн түлш болон эд хариуцагч бүрээр ангилна.
10	Сэлбэг хэрэгсэл	15		Сэлбэгийн төрөл, эд хариуцагч бүрээр ангилна.
11	Биологийн хөрөнгө	15		Мал, амьтад, ургамлын төрөлөөр болон арчлан хамгаалагч бүрээр ангилна.
12	Ажлын хувцас, бусад	15		Материалын төрөл, эд хариуцагч бүрээр ангилна.
	<i>Урьдчилж төлсөн зардал</i>			
13	Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо	18	01...	Урьдчилж төлсөн зардал, тооцоо болон тэдгээрийн төрлөөр ангилна.
	<i>Үндсэн хөрөнгө, түүний элэгдэл</i>			
14	Үндсэн хөрөнгө	20	01...	Үндсэн хөрөнгийг газар, үйлдвэрлэлийн болон барилга тоног төхөөрөмж, тавилга багаж хэрэгслэл, тээврийн хэрэгсэл гэх мэтээр ангилна.
15	Үндсэн хөрөнгийн элэгдэл	20	01...	Үндсэн хөрөнгийн ангилал тус бүрээр элэгдэл байгуулна.
16	Биет бус хөрөнгө	21	01...	Биет бус хөрөнгийн төрлөөр ангилна.
17	Хөрөнгө оруулалт	22	01...	Хөрөнгө оруулалтын төрлөөр ангилна.
	Хоёр. Өр төлбөр ба эзэмшигчдийн өмч			

<i>Өр төлбөрүүд</i>				
18	Дансны өглөг Бусад өглөг	31	01...	Бэлтгэн нийлүүлэгч байгууллага, нийгмийн даатгалын шимтгэл, цалингийн өглөг, төсөвт төлөх татварын өглөг гэх мэт өглөгийн төрлөөр ангилна.
19	Нөөц сангууд			Нөөц сангийн төрөл болон даатгалын хэлбэрээр ангилна
20	Урьдчилан төлөгдсөн орлого/Хураамжийн орлого/	32	01...	Даатгуулагчаас төлсөн хураамжийн орлогыг даатгалын хэлбэрээр ангилна.
21	Эзэмшигчдийн өмч	41	01...	Өөрийн хөрөнгийг энгийн болон давуу эрхтэй хувьцаа, нэмж төлөгдсөн капитал, хуримтлагдсан ашиг, тайлангийн үеийн ашиг, хандивласан болон дахин үнэлгээний данс гэх мэтээр ангилна

Б. ОРЛОГО, ЗАРДЛЫН ДАНС

	Нэг. Борлуулалтын орлого			
22	Орлогод тооцсон хураамжийн орлого	51	01...	Даатгалын хэлбэрээр ангилна.
23	Борлуулалтын хөнгөлөлт	52	01...	Борлуулалтын буцаалт, борлуулалтын хөнгөлөлт гэх мэт төрлөөр ангилна.
	Хоёр. Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг			
24	Даатгалын нөхөн төлбөр	61	01...	Даатгалын нөхөн төлбөрийг даатгалын хэлбэрээр ангилна.
25	Удирдлагын зардал	70	01...	Удирдлагын ажиллагсдын цалин хөлс, шагнал ба хөнгөлөлтүүд, тэтгэвэр тусламж, томилолтын зардал, холбоо, ус гэрэл, халаалт, элэгдэл зэрэг зардлын зүйл тус бүрээр ангилна.

26	Борлуулалтын зардал	71	01...	Борлуулалтын ажиллагсдын цалин хөлс, шагнал ба хөнгөлөлтүүд, тэтгэвэр тусламж, томилолтын зардал, холбоо, ус гэрэл, халаалт, элэгдэл, маркетингийн зэрэг зардлын зүйл тус бүрээр ангилна.
27	Үндсэн бус үйл ажиллагааны ашиг (олз)	84	01...	Хүү ба хөнгөлөлтийн орлого, ногдол ашиг, валютын ханшийн зөрүүгийн ашиг, үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдан борлуулсны ашиг, орон сууц, гуанз сувилалын орлого зэрэг эх үүсвэр бүрээр ангилна.
28	Үндсэн бус үйл ажиллагааны алдагдал (гарз)	87	01...	Хүү ба хөнгөлөлтийн зардал, валютын ханшийн зөрүүгийн алдагдал, үндсэн хөрөнгө, бараа материал худалдан борлуулсны алдагдал, орон сууц, гуанз сувиллын алдагдал зэрэг эх үүсвэр бүрээр ангилна.
29	Орлогын албан татварын зардал	91	01...	Төлбөл зохих орлогын албан татварыг бүртгэнэ.
30	Орлого, зарлагын нэгдсэн данс	92		

БАЛАНСЫН ДАНСДУУД

Б.ХӨРӨНГӨ

1. Тодорхойлолт

Хөрөнгө гэж аж ахуйн нэгжийн өнгөрсөн үйл ажиллагааны үр дүнд бий болсон, ирээдүйд эдийн засгийн үр өгөөж өгөхөөр хүлээгдэж буй нөөцийг хэлнэ.

Хөрөнгийг эргэлтийн, эргэлтийн бус гэж ангилна.

Б.1.1.ЭРГЭЛТИЙН ХӨРӨНГӨ

Дараах хөрөнгийг эргэлтийн хөрөнгөнд хамааруулан ойлгоно. Үүнд:

- Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны циклийн хэвийн нөхцөлд ашиглахаар хүлээгдэж байгаа, эсхүл худалдан борлуулахаар эзэмшиж байгаа;
- Нэн түрүүнд борлуулах зорилгоор эзэмшиж байгаа;
- Тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор хэрэгжихээр хүлээгдэж байгаа;

(г) Хөрөнгийн солилцоог хязгаарласнаас бусад тохиолдолд, тайлант өдрөөс хойш 12 сарын дотор өр төлбөрийг барагдуулахад ашиглах мөнгө болон мөнгөтэй адилтгах хөрөнгө.

Эргэлтийн хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар ангилан толилуулна. Үүнд:

1. Мөнгө ба түүнтэй адилтгах зүйлс
2. Дансны авлага
3. Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага
4. Бусад авлага
5. Бусад санхүүгийн хөрөнгө
6. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг
7. Бараа материал
8. Урьдчилж төлсөн зардал/тооцоо
9. Бусад эргэлтийн хөрөнгө
10. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)

Б.1.1.1. Мөнгө, түүнтэй адилтгах хөрөнгө

1.Хамрах хүрээ

Касс болон банкны харилцах дансанд байгаа мөнгө, хугацаагүй хадгаламж, 3 сар хүртэлх хугацаагаар хязгаарласан тусгай зориулалт бүхий мөнгөн сан, үнэ цэнийг нь өөрчлөх өчүүхэн бага эрсдлийг мэдэрдэг, мөнгөний тодорхой дүнд чөлөөтэй хувирдаг, хөрвөх чадвар сайтай богино хугацаатай хөрөнгө оруулалт хамаарна.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Эдгээр хөрөнгийг нэрлэсэн үнээр нь бүртгэнэ. Гадаад валютыг нэр төрөл тус бүрээр нэрийн данс нээж Монголбанкнаас зарласан тухайн үеийн ханшаар тооцон төгрөгт хөрвүүлэн төгрөг, валютаар давхар бүртгэнэ. Гадаад валютын үлдэгдлийг Монголбанкнаас зарласан ханшаар тухай бүр тэгшитгэн тооцоо хийж гарсан зөрүүг тайлант хугацааны орлого, зарлагад хүлээн зөвшөөрнө.

3.Бүртгэл

Мөнгөн хөрөнгө нь гол төлөв аж ахуйн нэгж, байгууллагын бизнесийн үйл ажиллагаа (бараа бүтээгдэхүүний борлуулалт ба ажил үйлчилгээ) - наас орох орлого, төлбөрөөс бүрдэнэ.

Үүнийг :

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Борлуулалт (Авлага, Даатгалын хураамжийн орлого)

Банкнаас зээл авах болон бусад үйл ажиллагаанаас мөнгөн орлого орсон тохиолдолд :

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Холбогдох дансад

Мөнгөн зарлагын үндсэн хэлбэр нь бараа, материал худалдан авсан болон бусад байгууллага, хүмүүсээс авсан төрөл бүрийн үйлчилгээний төлбөр байна. Үүнийг :

Дт Хөрөнгө/ (Зардал)/ Дансны өглөг

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Татвар цалин гэх мэт бусад мөнгөн зарлага гарсан тохиолдолд:

Дт Татварын өглөг/ Цалингийн өглөг/ бусад холбогдох дансад

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Жижиг мөнгөн сан нь тухайн байгууллагын бага хэмжээний урсгал зардлын төлбөрийн гүйлгээг хийхэд зориулан нярав болон нягтлан бодогчоос өөр ажилтанд хариуцуулан байршуулсан бага хэмжээний мөнгө юм. Жижиг мөнгөн сангийн зориулалт болон доод хэмжээг тогтоох, байгуулах, зарцуулах, хянах ажиллагааг тухайн байгууллагын дотоод журмаар зохицуулна. Жижиг мөнгөн санг бэлэн мөнгөний дансад нэрийн дансаар бүртгэнэ. Анх байгуулсан сангийн хэмжээг өөрчлөх үед дараах журналын бичилт хийнэ:

Нөхөн дүүргэх жижиг мөнгөн санг байгуулахад:

Дт Жижиг мөнгөн сан

Кт Мөнгө

Уг санг нөхөн дүүргэх үед (зарлагын баримтуудыг үндэслэн чек бичсэн дүнгээр) :

Дт Холбогдох зардлын данс

Кт Мөнгө

Жижиг мөнгөн сан дах мөнгөний хэмжээ илүүдэлтэй /дутагдалтай байна/ гэж үзвэл дараах тохируулгын бичилтийг хийнэ:

Дт Мөнгө

Кт Жижиг мөнгөн сан

Жижиг мөнгөн сангаас зарлагын гүйлгээ гарах үед ямар нэгэн бичилт хийгдэхгүй. Жижиг мөнгөн санг нөхөн дүүргэхийн өмнө уг сангийн хяналтыг хариуцсан ажилтан сангийн зарцуулалтын тайланг анхан шатны баримттай тулгаж, зарцуулалт батлагдсан төсөв, журмын дагуу байгаа эсэхийг шалган баталгаажуулж, жижиг мөнгөн санд дүүргэлт хийх зөвшөөрөл олгоно.

Үүний дагуу жижиг мөнгөн сан хариуцсан ажилтан зарлагын баримтаа кассын няравт хүлээлгэн өгч, зарцуулсан хэмжээний мөнгийг кассаас авна.

Жижиг мөнгөн санг дүүргэж, касснаас зарлага гаргахад:

Дт Холбогдох зардал

Б.1.1.2 Дансны авлага

1.Хамрах хүрээ

Аж ахуйн нэгжийн үндсэн үйл ажиллагааны явцад борлуулсан бараа, бүтээгдэхүүн, үзүүлсэн ажил, үйлчилгээний төлөө худалдан авагч болон холбоотой талаас авах авлагын дүн орно. Салбар хоорондын тооцоогоор үүссэн өглөг, авлагыг салбар нэгж бүр дээр нэрийн данс нээж бүртгэнэ.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Дансны авлагыг цэвэр боломжит үнэ цэнээр буюу мөнгөөр хүлээн авахаар тооцоолж буй цэвэр дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд харуулна Өөрөөр хэлбэл, түүний нэрлэсэн үнээс найдваргүй авлагад байгуулсан хасагдуулга ба бусад заасан тохируулгыг хассан дүнгээр илэрхийлнэ.

Гадаад валютаар илэрхийлэгдсэн авлагыг балансын өдрийн Монгол банкны албан ханшаар хөрвүүлнэ.

3.Бүртгэл

а) Даатгалын хураамжийг хэсэгчлэн төлөхөөр гэрээ хийсэн тохиолдолд эхний төлбөр орж ирсэн үед үлдэх хэсгийг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ.

Дт Даатгалын хураамжийн авлага

Кт Холбогдох даатгалын хураамжийн орлогын данс

б) Давхар даатгалын хураамжийн орлого орж ирэхээс өмнө давхар даатгагчид хураамжийн орлогыг урьдчилан шилжүүлбэл:

Дт Давхар даатгалын хураамжийн авлага

Кт Мөнгөн хөрөнгө

в) Авлага төлөгдөхөд :

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Давхар даатгалын хураамжийн авлага

г) “Борлуулалтын хөнгөлөлт”, “Борлуулалтын буцаалт”, “Үнийн бууралт” зэрэг нь Борлуулалтын дансны сөрөг тохируулах дансууд юм. Шүүхийн шийдвэрээр нэхэмжлэн авах боломжгүй болсон авлагын дүнгээр:

Дт Найдваргүй авлагын хасагдуулга

Кт Дансны авлага

д) Урьдчилан тооцоолсон найдваргүй авлагын хасагдуулгыг борлуулалтын орлогын, эсвэл нийт авлагын дүнгийн тодорхой хувиар бодож тооцоолох бөгөөд энэ хэмжээгээр:

Дт Найдваргүй авлагын зардал

Кт Найдваргүй авлагын хасагдуулга

е) Найдваргүй гэж урьдчилан тооцсон авлагаас бүрэн буюу хэсэгчлэн хүлээн авах боломжтой болсон үед тайлант үеийн эцэст найдваргүй авлагын хасагдуулгийн дансанд дараах залруулах бичилт хийнэ :

Дт Найдваргүй авлагын хасагдуулга

Кт Найдваргүй авлагын зардал

ё) Найдваргүй болсон авлагыг данснаас хасахдаа :

Дт Найдваргүй авлагын хасагдуулга

Кт Дансны авлага

ж) Найдваргүй авлагыг данснаас шууд хасвал :

Дт Найдваргүй авлагын зардал

Кт Дансны авлага

з) Гадаад валютаар үүссэн авлагыг гүйлгээ гарсан өдөр мөрдөж буй Монгол банкны (цаашид албан гэх) ханшаар төгрөгт хөрвүүлэн бүртгэлд тусгана. Төлбөр хүлээн авсан өдрийн валютын албан ханш нь гүйлгээ гарсан өдрийн ханшаас хэлбэлзсэн хэмжээгээр ханшийн зөрүү бий болно. Ханшийн зөрүү нь ашигтай буюу алдагдалтай гарна. Ханшийн зөрүүг :

Ашигтай бол :

Дт Авлага

Кт Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн ашиг

Алдагдалтай бол :

Дт Гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн алдагдал

Кт Авлага

Мөн гадаад валютаар гарсан авлагын үлдэгдлийг санхүүгийн тайланд тайлан гарах үеийн албан ханшаар шилжүүлэх бөгөөд гарсан ашиг алдагдлыг бүртгэлд дээрхийн адилаар тусгана.

Б.1.1.3. Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

1. Хамрах хүрээ

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар (ААНОАТ), нэмэгдсэн өртгийн албан татвар (НӨАТ), бусад татвар, төлбөр, хураамжийн болон нийгмийн даатгалын шимтгэлийн тайлант хугацааны эцсээрх илүү төлөгдсөн дүн орно.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Улирал ба жилийн эцэс дэх татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлагын дүн нь татвар, нийгмийн даатгалын байгууллагын баталгаажуулсан дүнтэй тэнцүү байна.

4. Бүртгэл

Илүү төлсөн татварыг хөрөнгөөр хүлээн зөвшөөрч

Дт Татвар, нийгмийн даатгалын шимтгэлийн авлага

Кт Татвар, нийгмийн даатгалын өр

Б.1.1.4. Бусад авлага

1. Хамрах хүрээ

Бусад байгууллага, хувь хүн, холбоотой талд өгсөн нэг хүртэлх жилийн хугацаатай буюу үйл ажиллагааны нэг циклийн дотор эргэн төлөгдөх зээл, үндсэн үйл ажиллагаатай холбогдолгүй үүссэн бусад авлага хамаарна.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Дансны авлагыг цэвэр боломжит үнэ цэнээр буюу мөнгөөр хүлээн авахаар тооцоолж буй цэвэр дүнгээр нь санхүүгийн байдлын тайланд харуулна

3. Бүртгэл

Авлага үүссэн үед нь:

Дт Бусад авлага

Кт Мөнгөн хөрөнгө, бусад холбогдох данс

Авлага төлөгдсөн үед

Дт Мөнгөн хөрөнгө, бусад холбогдох данс

Кт Бусад авлага

Б.1.1.5. Бусад санхүүгийн хөрөнгө

1. Хамрах хүрээ

3 сараас нэг жилийн хугацаатай хадгаламж, богино хугацаат өрийн болон өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалт хамаарна.

Хөрөнгө оруулалт гэж тайлант үед хийх төлбөрийн хэмжээнээс давсан буюу түр зуур чөлөөтэй байгаа мөнгөн хөрөнгийг ашиг олох зорилгоор зарцуулж буй үйл ажиллагааг хэлнэ. Зах зээлийн үнэлгээний зөрүү болон хүүнээс ашиг олох зорилгоор худалдан авсан түргэн борлогдох үнэт цаасыг Үнэт цаасаарх богино хугацаат хөрөнгө оруулалт гэнэ.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Санхүүгийн хөрөнгийг нягтлан бодох бүртгэлд тусгахад СТОУС 7 Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга, СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэглүүр, НББОУС 32 Санхүүгийн хэрэглүүр: Толилуулга - ийг дагаж мөрдөнө.

3. Бүртгэл

1. Хадгаламж хэлбэрийн хөрөнгө оруулалтын бүртгэл:

Дт Хадгаламж

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Хүүгийн орлого:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Хүүгийн орлого (Бусад ашиг)

2. Худалдан авсан түргэн борлогдох үнэт цаасыг өртгөөр нь:

Дт Түргэн борлогдох үнэт цаас (Үнэт цаасны төрлөөр)

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Ногдол ашиг, эсвэл хүүгийн орлогын дүнгээр:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Ногдол ашиг, хүүгийн орлого (Бусад ашиг)

3. Түргэн борлогдох үнэт цаасыг худалдан борлуулснаас үүссэн ашиг /алдагдал/-ийн дүнгээр:

Дт Мөнгө

Кт Түргэн борлогдох үнэт цаас

Түргэн борлогдох үнэт цаасыг худалдан борлуулсны ашиг

Б-1.1.6. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг

1. Хамрах хүрээ

СЗХ-ноос баталсан журмын дагуу орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийг тодорхойлж санхүүгийн байдлын тайлангийн энэ хэсэгт харуулна.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Журмын дагуу тооцоолсон дүнгээр хэмжинэ.

3. Бүртгэл

Эцсийн үлдэглээс эхний үлдэгдэлийг хассан зөрүү нь нэмэх тэмдэгтэй бол

Дт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг

Кт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт (+)

Эцсийн үлдэглээс эхний үлдэгдэлийг хассан зөрүү нь хасах тэмдэгтэй бол

Дт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн давхар даатгагчид ногдох хэсгийн өөрчлөлт (-)

Кт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сангийн давхар даатгагчид ногдох хэсэг

Б-1.1.7. Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг

1. Хамрах хүрээ

СЗХ-ноос баталсан журмын дагуу Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсгийг тодорхойлж санхүүгийн байдлын тайлангийн энэ хэсэгт харуулна.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Журмын дагуу тооцоолсон дүнгээр хэмжинэ.

3. Бүртгэл

Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсгийн тайлангийн өдрөөр тооцоологдсон байвал зохих нөөцийн дүнгээс эхний үлдэгдэлийг хассан зөрүү нь нэмэх тэмдэгтэй бол

Дт Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг

Кт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлтийн давхар даатгагчид ноогдох хэсгийн өөрчлөлт
Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэгийн тайлангийн өдрөөр тооцоологдсон байвал зохих нөөцийн дүнгээс эхний үлдэгдэлийг хассан зөрүү нь хасах тэмдэгтэй бол

Дт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлтийн давхар даатгагчид ноогдох хэсгийн өөрчлөлт

Кт Даатгалын нөөцийн давхар даатгагчид ноогдох хэсэг

Б-1.1.8. Бараа материал

1.Хамрах хүрээ

Бизнесийн хэвийн үйл ажиллагааны үед худалдан борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө, үйлдвэрлэлийн дамжлагад байгаа зүйлс болон үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд хэрэглэгдэх материал, хангамжийн зүйлс хамаарна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

НББОУС 2 Бараа материал - д заасны дагуу бараа материалыг өртөг⁷ болон цэвэр боломжит үнийн аль багаар нь үнэлнэ. Бараа материалын цэвэр боломжит үнийг тайлант үе бүрийн эцэст тооцно.

3.Бүртгэл

Бараа материалыг орлого болгосон өртгөөр :

Дт Бараа материал (Материалын холбогдох дансны дебетэд)

Кт Дансны өглөг/ Мөнгөн хөрөнгө

Бараа материалыг зарлага болгож буй хэмжээгээр :

Дт Үйлдвэрлэл Үйлчилгээний зардал

(Үйлдвэрлэл, үйлчилгээний нэгж тус бүрийн дансны дебетэд)

Кт Бараа материал

(Материалын холбогдох дансдын кредитээс)

Хэрэв бараа материалыг худалдах болон бусад зориулалтаар зарцуулбал :

Дт Мөнгөн хөрөнгө/ Авлага

Кт Бараа материал

Кт Бараа материал худалдан борлуулсны ашиг

Мөн Дт Бусад алдагдал

Кт Бараа материал

Б-1.1.9. Урьдчилж төлсөн зардал /тооцоо

1.Хамрах хүрээ

Тухайн тайлант хугацаанд хамааруулан зардал гэж зөвшөөрч бүртгэхээс өмнө төлбөрийг нь урьдчилж төлсөн зарлагыг (даатгалын төлөөлөгч, зуучлагчийн шимтгэл, түрээс г.м) санхүүгийн байдлын тайлангийн хөрөнгийн зүйл ангид хамааруулж, урьдчилж төлсөн зардал гэж бүртгэнэ. Ийм төрлийн зарлагыг дараагийн тайлант үеийн холбогдох зардалд нь шингээнэ.

Бараа материал, бусад зүйлсийг худалдан авахаар төлсөн урьдчилгааг урьдчилж төлсөн тооцоонд хамааруулна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөл

Төлөгдсөн хэмжээгээр урьдчилж төлсөн зардал тооцоо илэрхийлэгдэнэ.

3.Бүртгэл

Зуучлагч, төлөөлөгчид төлсөн урьдчилгаа ба урьдчилан гарсан зардлыг :

Дт Урьдчилж төлсөн даатгалын гэрээний зардал, төлбөрүүд

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Зуучлагч, төлөөлөгчид төлсөн урьдчилгаа ба урьдчилж гарсан зардлын тухайн тайлангийн үед ногдох хэмжээгээр :

Дт Бараа материал / Үйлдвэрлэлийн ба ерөнхий зардал

Кт Урьдчилж төлсөн даатгалын гэрээний зардал, төлбөрүүд

Б-1.1.10. Бусад эргэлтийн хөрөнгө

1. Хамрах хүрээ

Дээр тусгайлан толилуулснаас бусад эргэлтийн хөрөнгө (тухайлбал, эргэлтийн биологийн хөрөнгө) хамаарна.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Өртгөөр нь хүлээн зөвшөөрнө

3. Бүртгэл

Хөрөнгө худалдан авбал:

Дт Бусад эргэлтийн хөрөнгө

Кт Мөнгө/Өглөг

Бусад эргэлтийн хөрөнгийг зарцуулах, худалдах үед

Дт Мөнгө/Авлага/ үйлдвэрлэлийн ба ерөнхий зардал

Кт Бусад эргэлтийн хөрөнгө

Б-1.1.11. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)

1.Хамрах хүрээ

Эргэлтийн бус хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийн дансны үнийг үргэлжлүүлэн ашиглах замаар биш борлуулах замаар нөхөн олж авах бол уг хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийг “Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгө” гэж ангилна. Энэхүү хөрөнгө (эсвэл борлуулах бүлэг хөрөнгө) - ийг СТОУС 5 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа - д заасны дагуу бүртгэнэ.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)-ийг бүртгэлийн дүн ба борлуулалтын зардлыг хассан бодит үнэ цэнэ хоёрын аль багаар нь бүртгэнэ. Энэ бүлэгт багтсан хөрөнгийг элэгдүүлэхгүй.

3.Бүртгэл

1. Эргэлтийн бус хөрөнгийн ангилал өөрчлөгдөн БЗЭБЭБХ-ийн ангилалд шилжсэн үед
Дт БЗЭБЭБХ

Кт Эргэлтийн бус хөрөнгө

2. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө)-ийн дүнг бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн хүртэл бууруулсан бол

Дт Борлуулалтын зардал

Кт БЗЭБЭБХ

2.Хөрөнгийн бодит үнэ цэнээс борлуулалтын зардлыг хассан дүн дараагийн тайлант хугацаанд өссөн бол олзоор хүлээн зөвшөөрнө

Дт БЗЭБЭБХ

Кт Үнэ цэнийн бууралтын нөхөлт

Б-2.ЭРГЭЛТИЙН БУС ХӨРӨНГӨ

Санхүүгийн байдлын тайланд эргэлтийн бус хөрөнгийг дараах байдлаар ангилан толилуулна.

Үүнд:

1.Үндсэн хөрөнгө

2.Биет бус хөрөнгө

4.Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

6.Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

7.Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

8.Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө

Б-2.1. Үндсэн хөрөнгө

1.Хамрах хүрээ

Нэгээс дээш тайлант хугацаанд үйлдвэрлэл, борлуулалт, үйлчилгээ, бусдад түрээслүүлэх эсхүл захиргааны зориулалтаар ашиглаж байгаа биет хөрөнгө үндсэн хөрөнгөнд хамаарна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Үндсэн хөрөнгийг санхүүгийн байдлын тайланд хуримтлагдсан элэгдэл, хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дансны цэвэр дүнгээр нь толилуулна. НББОУС 16 Үндсэн хөрөнгө - д заасны дагуу үндсэн хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед өртгийн загвар эсхүл дахин үнэлгээний загварын аль нэгийг ашиглан бүртгэнэ.

3.Бүртгэл

А. Худалдан авсан үндсэн хөрөнгийг бүртгэх

Үндсэн хөрөнгийг мөнгөөр буюу дараа тооцоогоор худалдан авах үед :

Дт Үндсэн хөрөнгө

Кт Мөнгөн хөрөнгө/ Дансны өглөг

Бүтээн босгох ажлыг санхүүжүүлэх зорилгоор авсан зээлийн тухайн ажил эхлэхээс дуусах хүртэл хугацаанд гарсан хүүгийн зардлыг капиталжуулж уг хөрөнгийн өртөгт оруулж тооцно.

Б. Үндсэн хөрөнгийн солилцоог бүртгэх

Үндсэн хөрөнгийг хооронд нь солилцох гүйлгээг нягтлан бодох бүртгэлд тусгахдаа өгч байгаа болон авч байгаа хөрөнгийн аль тодорхой байгаа зах зээлийн үнэ дээр үндэслэдэг. Өөр төрлийн хөрөнгийг солилцож буй үед олз, гарзын аль алинийг нь хүлээн зөвшөөрнө. Харин ижил төрлийн хөрөнгө солилцож буй үед зөвхөн гарзыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэх ба олзыг бүртгэхгүй.

Өөр төрлийн хөрөнгийг солилцох

Дт Үндсэн хөрөнгө/шинэ/

Дт Үндсэн хөрөнгө/хуучин/ийн хуримтлагдсан элэгдэл

Кт Үндсэн хөрөнгө/хуучин/

Кт Мөнгө

Кт Үндсэн хөрөнгө солилцсоны олз

Ижил төрлийн хөрөнгийг солилцохдоо олзыг бус гарзыг бүртгэдэг.

Дт Үндсэн хөрөнгө-шинэ

Дт Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл

Дт Үндсэн хөрөнгө солилцсоны гарз

Кт Үндсэн хөрөнгө-хуучин

Харин ижил төрлийн хөрөнгийг солилцохдоо олзыг хүлээн зөвшөөрдөггүй боловч солилцоонд бэлэн мөнгө оролцсон үед олзын тодорхой хэсгийг зөвшөөрч бүртгэдэг.

Дт Үндсэн хөрөнгө - шинэ

Дт Үндсэн хөрөнгийн хуримтлагдсан элэгдэл

Кт Үндсэн хөрөнгө - хуучин

Кт Үндсэн хөрөнгө солилцсоны олз

В. Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн бүртгэл

Дт Үндсэн хөрөнгийн элэгдлийн зардал

Кт Хуримтлагдсан элэгдэл

Г. Үндсэн хөрөнгө ашиглалтаас хасах

Үндсэн хөрөнгийг гадагш худалдах, шилжүүлэх, актлаж устгах үед түүний өртгийг үндсэн хөрөнгийн данснаас хасах ба хуримтлагдсан элэгдлийн данс хаагдсан байна.

Хуримтлагдсан элэгдлээрээ анхны өртгөө бүрэн нөхсөн үндсэн хөрөнгийн дансны бичилт нь :

Дт Хуримтлагдсан элэгдэл

Кт Үндсэн хөрөнгө

Үндсэн хөрөнгийг худалдсан үнэ нь түүний дансны үнээс (дансны үнэ=анхны өртөг-хуримтлагдсан элэгдэл) их байвал үндсэн хөрөнгө худалдсаны олз, бага байвал гарзыг хүлээн зөвшөөрч бүртгэнэ. Үндсэн хөрөнгийг дансны үлдэгдэл өртгөөс нь илүү үнээр борлуулсан бол:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Дт Хуримтлагдсан элэгдэл

Кт Үндсэн хөрөнгө

Кт Үндсэн хөрөнгө борлуулсны ашиг (олз)

Үндсэн хөрөнгийг дансны үлдэгдэл өртгөөс нь доогуур үнээр борлуулсан бол:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Дт Хуримтлагдсан элэгдэл

Дт Үндсэн хөрөнгө борлуулсны алдагдал (гарз)

Кт Үндсэн хөрөнгө

Харин бүрэн элэгдэхээс нь өмнө данснаас хасвал үндсэн хөрөнгийг данснаас хассаны гарзыг бүртгэх шаардлагатай.

Дт Хуримтлагдсан элэгдэл

Дт Үндсэн хөрөнгийг данснаас хассаны гарз

Кт Үндсэн хөрөнгө

Д. Бэлэг, хандиваар олж бэлтгэх, бусдид бэлэглэх, хандивлах

Бэлэг, хандивын хөрөнгийг бүртгэхдээ хөрөнгийн зах зээлийн үнийг ашигладаг.

Хандиваар авсан хөрөнгийг зах зээлийн үнээр нь Хандивласан капитал (Нэмж төлөгдсөн капиталын данс) дансанд бүртгэнэ.

Дт Үндсэн хөрөнгө

Кт Хандивласан капитал

Мөнгөн бус хөрөнгийг бусдад хандивласан бол уг хөрөнгийн зах зээлийн үнээр бүртгэнэ. Хөрөнгийн зах зээлийн ба дансны үнэ зөрүүтэй бол олз, гарзыг хүлээн зөвшөөрнө.

- Дт Хандивын зардал
- Кт Үндсэн хөрөнгө
- Кт Үндсэн хөрөнгийг данснаас хассаны олз

Эсвэл

- Дт Хандивын зардал
- Дт Үндсэн хөрөнгийг данснаас хассаны гарз
- Кт Үндсэн хөрөнгө

Хандивын зардлыг орлогын тайлангийн бусад орлого, зардал хэсэгт тусгана

Е. Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээ

Үндсэн хөрөнгийг анх хүлээн зөвшөөрсний дараа дахин үнэлгээ хийсэн бол түүнийг дахин үнэлсэн дүнгээр тайлагнана.

1. Үндсэн хөрөнгийг дахин үнэлсэн үед түүний хуримтлагдсан элэгдлийг дараах аргуудын аль нэгээр нь тооцно .

а) Хуримтлагдсан элэгдлийг дансны үнийн өөрчлөлттэй хувь тэнцүүлж дахин тооцох бөгөөд балансад хөрөнгийг тайлагнах нийт дүн нь дахин үнэлсэн дүнтэй тэнцүү байна.

- Дт Үндсэн хөрөнгө
- Кт Хуримтлагдсан элэгдэл
- Кт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

б) Нийт дансны үнээс хуримтлагдсан элэгдлийг хассан цэвэр дүнг дахин үнэлэгдсэн дүн хүртэл дахин тайлагнаана.

- Дт Үндсэн хөрөнгө
- Кт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

2. Дахин үнэлгээний үр дүнд хөрөнгийн дансны үнэ өссөн бол уг өсөлтийг бусад орлогоор хүлээн зөвшөөрч эздийн өмчийн дор дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Хэрэв өмнөх тайлант хугацаанд ижил хөрөнгийн хувьд дахин үнэлгээний бууралт гарсныг гарзаар бүртгэсэн бол тухайн тайлант хугацааны үнэ цэнийн өсөлтийг тайлант хугацааны олзоор хүлээн зөвшөөрнө.

Өмнөх тайлант үеийн үнэ цэнийн бууралт:

- Дт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний гарз
- Кт Үндсэн хөрөнгө

Тухайн тайлант үеийн үнэ цэнийн өсөлт:

- Дт Үндсэн хөрөнгө
- Кт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний олз
- Кт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

3. Дахин үнэлэгдсэн хөрөнгийг данснаас хасах, устгах, элэгдлээрээ өртгөө бүрэн нөхсөн үед Дахин үнэлгээний нэмэгдлийг Хуримтлагдсан ашиг руу шилжүүлнэ.

Дт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кт Хуримтлагдсан ашиг

Б-2.2.Биет бус хөрөнгө

1.Хамрах хүрээ

Биет бус хөрөнгө гэж биет шинж чанаргүй, тодорхойлж болохуйц, мөнгөн бус хөрөнгийг хэлнэ. Биет бус хөрөнгийг дараах байдлаар ангилна. Үүнд:

(а) Зохиогчийн эрх;

(б) Компьютерийн програм хангамж: Програм хангамж, мэдээллийн сан;

(в) Патент;

(г) Барааны тэмдэг;

(д) Гусгай зөвшөөрөл: Тодорхой үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, ашигт малтмалын хайгуулын болон ашиглалтын чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл;

(е) Газар эзэмших эрх;

(ж) Бусад биет бус хөрөнгө: Барилгын зураг, төсвийн ажил, техник эдийн засгийн үндэслэл боловсруулах ажлын зардал, хөгжүүлэлтийн зардал.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Санхүүгийн байдлын тайланд биет бус хөрөнгийг хуримтлагдсан хорогдол, хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтыг хассан дансны цэвэр дүнгээр нь толилуулна.

Биет бус хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед өртгийн загвар эсхүл дахин үнэлгээний загварын аль нэгийг нь ашиглан бүртгэнэ.

НББОУС 38 Биет бус хөрөнгө - д заасны дагуу биет бус хөрөнгийн дахин үнэлсэн дүн нь дараагийн тайлант үеийн хуримтлагдсан хорогдол ба хуримтлагдсан үнэ цэнийн бууралтын гарзыг хассан дүн байна.

3.Бүртгэл

Биет бус хөрөнгийг орлого болгох үед анхны өртгөөр нь :

Дт Биет бус хөрөнгө нэр төрлөөр нь

Кт Мөнгөн хөрөнгө / Дансны өглөг

Тодорхой ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийг түүний ашиглалтын хугацаанд хорогдуулна. Биет бус хөрөнгөнөөс аж ахуйн нэгж хэдий хугацаанд өгөөж хүртэх нь тодорхойгүй байх үед ашиглалтын хугацаа тодорхойгүй биет бус хөрөнгө гэж үзнэ. Тодорхойгүй ашиглалтын хугацаатай биет бус хөрөнгийг хорогдуулахгүй. Харин жил бүрийн

эцэст түүний үнэ цэнэ буурсан эсэхийг шалгаж НББОУС 36 *Хөрөнгийн үнэ цэнийн бууралтад* нийцүүлэн бүртгэнэ.

Биет бус хөрөнгийн тайлангийн үед ногдох элэгдлийн зардлын дүнгээр :

Дт Элэгдлийн зардал

Кт Биет бус хөрөнгө

Биет бус хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийг:

Дт Биет бус хөрөнгө нэр төрлөөр нь

Кт Дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Биет бус хөрөнгийг хасах үед:

Дт Мөнгөн хөрөнгө / Дансны авлага

Кт Биет бус хөрөнгө нэр төрлөөр нь

Дт Дахин үнэлгээний нэмэгдэл :

Кт Хуримтлагдсан ашиг

Биет бус хөрөнгийг хасах үеийн ашиг алдагдлыг хүлээн зөвшөөрнө

Б-2.3 Урт хугацаат хөрөнгө оруулалт

1.Хамрах хүрээ

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг НББОУС 28 Хараат компани дахь хөрөнгө оруулалт, НББОУС 31 Хамтарсан үйлдвэр дэх хувь оролцоо, НББОУС 32 Санхүүгийн хэрэглүүр: Толилуулга, НББОУС 39 Санхүүгийн хэрэглүүр: Хүлээн зөвшөөрөлт ба хэмжилт, СТОУС 7 Санхүүгийн хэрэглүүр: Тодруулга, СТОУС 9 Санхүүгийн хэрэглүүр - ийн дагуу бүртгэж, тусдаа санхүүгийн тайланд НББОУС 27 Нэгтгэсэн болон тусдаа санхүүгийн тайлан - ийн дагуу толилуулна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг ихэвчлэн олж бэлтгэсэн өртгөөр нь дансанд бүртгэдэг. Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтын зах зээлийн үнэ цэнэ буурч байгаа тохиолдолд үнийн бууралтыг хөрөнгө оруулалт тус бүрээр тодорхойлж, балансад хүлээн зөвшөөрч тусгадаг. Урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг хөрөнгө оруулалт бүрээр нь тооцохыг шаарддаг.

1.Хувьцаагаар хийсэн хөрөнгө оруулалтыг :

а. Нэгтгэх арга (50-аас дээш хувийн эзэмшил)- Санхүүжүүлж байгаа компанийхаа саналын эрхтэй хувьцааны 50- иас дээш хувийг эзэмшсэнээр санхүүжүүлэгч нь санхүүжигчийг хяналтандаа авч байгаа тул нэгтгэх аргыг хэрэглэнэ.

б. *Капиталын арга (20-50 хүртэлх хувийн эзэмшил)*- Санхүүжүүлж байгаа компанийхаа саналын эрхтэй хувьцааны 20-50 хүртэлх хувийг эзэмшвэл санхүүжүүлэгч нь хяналт тавих боломжгүй боловч санхүүжигчийнхаа санхүүгийн болон үйл ажиллагааны үндсэн бодлогод мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлэх тул өмчийн буюу капиталын аргыг хэрэглэнэ.

в. *Өртгийн арга (20 хүртэлх хувийн эзэмшил)*- Санхүүжүүлж байгаа компанийхаа саналын эрхтэй хувьцааны 20 хүртэлх хувийг эзэмшвэл санхүүжүүлэгч нь санхүүжигчийнхаа болон үйл ажиллагааны үндсэн бодлогод мэдэгдэхүйц нөлөө үзүүлж чадахгүй бөгөөд энэ үед хөрөнгө оруулалтыг өртгийн болон бодит үнэ цэнийн гэсэн аргуудаас сонгон бүртгэнэ.

2.Өрийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтыг:

Өрийн үнэт цаасаарх урт хугацаат хөрөнгө оруулалтыг хөнгөлөлт буюу урамшууллын хорогдуулгаар тохируулсан өртгөөр тайлагнана.

3.Тодорхой зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд мөнгө ба бусад хөрөнгийг нөөцөлснөөр бий болгосон урт хугацаат санг:

Тодорхой зорилтыг хэрэгжүүлэхийн тулд мөнгө ба бусад хөрөнгийг нөөцөлснөөр бий болгосон урт хугацаат санг мөнгөний дүн дээр сан дахь үнэт цаас ба бусад хөрөнгийн өртгийг нэмсэнээр бүртгэнэ.

4.Үл хөдлөх хөрөнгө ба бусад орлого бий болгох хөрөнгөөр хийгдсэн хөрөнгө оруулалтыг:

Үл хөдлөх хөрөнгө ба бусад орлого бий болгох хөрөнгөөр хийгдсэн хөрөнгө оруулалтыг өртөг ба бусад хөрөнгийн адил зохист байдлаар элэгдүүлсэн дүнгээр бүртгэдэг. Нөхөрлөл ба хамтарсан үйлдвэр дэх оролцоо, итгэмжлэл ба хөрөнгийн хувь оролцоог капиталаар бүртгэнэ.

3.Бүртгэл

1.Хувьцаагаар хийсэн хөрөнгө оруулалтын бүртгэл:

а.Өртгийн арга

Худалдан авсан өмчийн үнэт цаасаарх хөрөнгө оруулалтыг худалдан авсан үнээр нь :

Дт Хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалт

Кт Мөнгө

Санхүүжүүлэгчээс мөнгөн ногдол ашиг хүлээн авсан үед :

Дт Мөнгө

Кт Хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалт

б.Капиталын арга

Энэ нь хөрөнгө оруулалтын дансны үнэ нь санхүүжүүлэгчийн эзэмшиж буй хувьцааны хэмжээтэй шууд хамааралтайгаар санхүүжигчийн ашгийн хэмжээгээр өсөх бөгөөд санхүүжигчээс санхүүжүүлэгч нь хүлээн авсан ногдол ашгийн хэмжээгээр хөрөнгө оруулалтаа багасгадаг арга юм. Санхүүжигч компани ашигтай ажиллавал цэвэр хөрөнгө

нэмэгдэх бөгөөд зарласан ногдол ашиг болон алдагдлын дүнгээр цэвэр хөрөнгө нь хорогдоно. Иймээс энэхүү өөрчлөлтийг санхүүжүүлэгч нь өөрийн хөрөнгө оруулалтын дансандаа тусгана.

Санхүүжигч компанийн цэвэр ашигт эзлэх хувийн жингийн дүнгээр :

Дт Хөрөнгө оруулалт

Кт Хөрөнгө оруулалтын орлого

Санхүүжигч компанийн цэвэр алдагдалд эзлэх хувийн жингийн дүнгээр :

Дт Хөрөнгө оруулалтын алдагдал

Кт Хөрөнгө оруулалт

Санхүүжигч компаниас хүлээн авсан ногдол ашгийн дүнгээр :

Дт Мөнгө/ Ногдол ашгийн авлага

Кт Хөрөнгө оруулалт

Үнэт цаасыг худалдахад:

Дт Мөнгөн хөрөнгийн холбогдох данс

Кт Үнэт цаас борлуулсан орлого

Борлуулсан үнэт цаасны өртгийг:

Дт Борлуулсан үнэт цаасны өртөг/ орлого зарлагын нэгдсэн данс/

Кт Хувьцаагаарх хөрөнгө оруулалт

Тайлант хугацааны эцэст үнэт цаасны үлдэгдлээ бодит үнэ цэнээр үнэлж өртөг бодит үнэ цэнийн зөрүүгээр хэрэгжээгүй олз гарзыг тодорхойлон тохируулга бичилт хийнэ

Бодит үнэ цэнийн аргаар бүртгэвэл:

Бодит үнэ цэнэ өртгөөс бага бол:

Дт Үнэлгээний хэрэгжээгүй гарз

Кт Үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн тохируулга

Бодит үнэ цэнэ өртгөөс их бол:

Дт Үнэт цаасны бодит үнэ цэнийн тохируулга

Кт Үнэлгээний хэрэгжээгүй олз

Дансны үнээс илүү гарсан санхүүжигчийн алдагдал.

Санхүүжүүлэгчийн хувьцааны эзэмшилд ногдох санхүүжигчийн алдагдал нь хөрөнгө оруулалтын бүртгэлийн үнээс их болбол :

1. Санхүүжүүлэгч нь капиталын аргыг ашиглахаа больж, нэмэлт алдагдлыг хүлээн зөвшөөрөхгүй байж болно.

2. Алдагдал нь хөрөнгө оруулалтын дүнгээр хязгаарлагдаагүй (ирээдүйд санхүүгийн дэмжлэг үзүүлэх баталгаатай бол) бөгөөд цаашид нэн удахгүй санхүүжигчийн үйл ажиллагаа ашигтай байхаар бол нэмэлт алдагдлыг санхүүжүүлэгч нь хүлээн зөвшөөрч болно.

2. Бондоор хийсэн хөрөнгө оруулалтын бүртгэл

Худалдан авсан бондын хөрөнгө оруулалтыг худалдан авсан үнээр нь :

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Кт Мөнгө

Эсвэл бондын хөнгөлөлт (урамшуулал)-ыг тусад нь тооцсон бол бондын нэрлэсэн үнээр :

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Кт Мөнгө

Кт Бондын хөнгөлөлт

Эсвэл

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Дт Бондын урамшуулал

Кт Мөнгө

Хүү төлөгдөх хугацааны дундуур худалдан авсан бондын хуримтлагдсан хүүг нэмж төлөхөөр тооцсон бол:

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Дт Хүүгийн авлага

Кт Мөнгө

Эсвэл

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Дт Хүүгийн авлага

Кт Мөнгө

Кт Бондоорх хөрөнгө оруулалтын хөнгөлөлт

Бондын урамшуулал болон хөнгөлөлтийг элэгдүүлсэн (хуваарилсан) дүнгээр:

Дт Мөнгө

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалтын хөнгөлөлт

Кт Хүүгийн орлого

Эсвэл

Дт Мөнгө

Дт Бондоорх хөрөнгө оруулалт

Кт Хүүгийн орлого

Б.2-5.Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Хойшлогдсон татварын хөрөнгөнд хасагдах түр зөрүү болон ашиглагдаагүй татварын алдагдлыг дараагийн үе рүү шилжүүлэхтэй холбоотойгоор ирээдүйн тайлант үед нөхөгдөх орлогын албан татварын дүн хамаарна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг НББОУС 12 Орлогын албан татвар - ын дагуу тооцож бүртгэнэ.

3.Бүртгэл

1.Хасагдах түр зөрүү үүссэн үед:

Дт Орлогын албан татварын зардал

Дт Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Кт Орлогын албан татварын өглөг

2.Хойшлогдсон татварын хөрөнгийг буцаах үед

Дт Орлогын албан татварын зардал

Кт Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

3.Алдагдлыг шилжүүлэх бүртгэл

Алдагдлыг шилжүүлэх бүртгэл нь татварын нөлөөллөөрөө хойшлогдсон татварын хөрөнгийг үүсгэнэ.

Дт Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Кт Шилжүүлэгдэх орлогын албан татвар

4.Шилжүүлэгдэх алдагдлыг бүртгэх

Дт Орлогын албан татварын өглөг

Дт Шилжүүлэгдэх орлогын албан татвар

Кт Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Кт Мөнгөн хөрөнгө

5.Шилжигдээгүй орлогын албан татварыг хаах

Дт Шилжигдээгүй орлогын албан татвар

Кт Хойшлогдсон татварын хөрөнгө

Б-2.6. Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө

1.Хамрах хүрээ

Хөрөнгийн үнийг өсгөх, түрээсийн орлого олох эсхүл аль алиных нь зорилгоор эзэмшиж буй хөрөнгийг хамруулна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

НББОУС 40 Хөрөнгө оруулалтын зориулалттай үл хөдлөх хөрөнгө - д заасны дагуу уг хөрөнгийг анхны удаа өртгөөр нь, дараагийн тайлант үед бодит үнэ цэнэ эсхүл өртгөөр нь бүртгэнэ.

3.Бүртгэл

ХОЗҮХХ-ийн анхны удаагийн хүлээн зөвшөөрөлт

Дт ХОЗҮХХ

Кт Мөнгөн хөрөнгө

ХОЗҮХХ-ийн бодит үнэ цэнийн өөрчлөлтөөс үүссэн олз гарзыг үүссэн цаг хугацаанд нь олз гарзаар хүлээн зөвшөөрнө.

Дт ХОЗҮХХ

Кт ХОЗҮХХ-ийн үнэлгээний олз

Дт ХОЗҮХХ-ийн үнэлгээний гарз

Кт ХОЗҮХХ

Б.2.7.Бусад эргэлтийн бус хөрөнгө

Энэ хэсэгт дээр тусгайлан толилуулснаас бусад эргэлтийн бус хөрөнгийг хамруулна. Тухайлбал, аж ахуйн нэгжийн урт хугацаат зээлийн авлага болон бусад нэг жилээс дээш хугацаанд цуглуулах урт хугацаат авлагыг энэ хэсэгт толилуулна.

В.ӨР ТӨЛБӨР, ЭЗЭМШИГЧИЙН ӨМЧ

В.1.ӨР ТӨЛБӨР

1.Хамрах хүрээ

Өр төлбөр гэж компанийн үйл ажиллагаагаар бий болсон бусдын өмнө хүлээсэн эдийн засгийн үүрэг, хариуцлага юм.

Өр төлбөрийг үүссэн хугацаагаар нь богино хугацаат, урт хугацаат өр төлбөр гэж ангилна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Санхүүгийн бусад эх үүсвэрийн өглөгийг компани эргүүлж төлөх дүнгээр санхүүгийн тайланд бүртгэнэ. Холбогдох хөрөнгө, зардал буюу алдагдлыг хүлээн зөвшөөрсөн үед өр төлбөрийг бүртгэдэг.

В.1.1.БОГИНО ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР

1. Хамрах хүрээ

Аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааны циклийн хэвийн нөхцөлд төлбөр нь төлөгдөхөөр хүлээгдэж байгаа эсхүл тайлангийн өдрөөс хойш 12 сарын дотор төлбөр нь төлөгдөх өр төлбөрийг богино хугацаат өр төлбөр гэнэ.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Богино хугацаат өр төлбөрийг төлөгдөх дүнгээр нь бүртгэж санхүүгийн байдлын тайланд дараах байдлаар ангилан харуулна.

Үүнд:

1. Дансны өглөг

2. Цалингийн өглөг
3. Татварын өр
4. Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг
5. Богино хугацаат зээл
6. Хүүний өглөг
7. Ногдол ашгийн өглөг
8. Урьдчилж орсон орлого
9. Нөөц (өр төлбөр)
10. Бусад богино хугацаат өр төлбөр
11. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хоронгө) - нд хамаарах өр төлбөр

3.Бүртгэл

1. Дансны өглөг

Үүнд бизнесийн үндсэн үйл ажиллагааны явцад бэлтгэн нийлүүлэгчдээс худалдан авсан бараа, хангамжийн зүйлс, үйлчилгээний үнийн төлөгдөөгүй үлдэгдэл хамаарна.

1.Худалдан авсан бараа, материал, үзүүлсэн ажил үйлчилгээний үнийг дараа төлөхөөр тооцоо үүсгэсэн бол:

Дт Бараа материал
Кт Дансны өглөг

Өглөгийг төлсөн үед

Дт Дансны өглөг
Кт Мөнгөн хөрөнгө

2. Цалингийн өглөг

Ажилчдад өгөх цалин, бусад хэлбэрийн хөдөлмөрийн хөлсний өр төлбөрийн дүн хамаарна.

Ажилчин албан хаагчдын цалин хөлсний өглөгийг:

Дт Цалингийн зардал
Кт Цалингийн өглөг

Цалинг олгосон үед:

Дт Цалингийн өглөг
Кт Мөнгөн хөрөнгө

Цалингаас суутгасан суутгалууд

Дт Цалингийн өглөг
Кт ХАОАТ, НДШ, Өр төлбөр

3. Татварын өр

Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татвар (ААНОАТ), нэмэгдсэн өртгийн албан татвар (НӨАТ), хувь хүний орлогын албан татвар (ХХОАТ), онцгой албан татвар (ОАТ)-ын өр, бусад татвар, төлбөр, хураамжийн тайлант хугацааны эцэст төлөгдөөгүй үлдэгдэл хамаарна. Улирал ба жилийн эцэс дэх төлөгдөөгүй татварын үлдэгдэл нь татварын байгууллагаас баталгаажуулсан үлдэгдэлтэй тэнцүү байна.

Тайлант жилд төлөх орлогын татварын өглөг нь санхүүгийн тайланд тусгасан орлогын татварын зардлын дүнгээс зөрүүтэй байж болно.

Орлогын татварын зардал нь тайлант татварын зардал (тухайн хугацааны орлогын татварын өглөгийн дүнтэй тэнцүү) ба хойшлуулсан татварын зардал гэсэн 2 бүрэлдэхүүн хэсэгтэй.

Хойшлуулсан татварын өглөг нь тайлант жилийн эцэс дэх татвар ногдох түр зөрүүгийн үр дүнд ирээдүйд гарах татварын өглөгийн өсөлтийг илэрхийлнэ.

Хойшлуулсан татварын зардал нь тайлант хугацааны эхнээс эцэс хүртэлх хойшлуулсан татварын өглөг дансны үлдэгдлээр тодорхойлогдоно.

Аж ахуйн нэгж байгууллагын орлогын татварын зардлын хэмжээгээр:

- Дт Орлогын татварын зардал
- Кт Орлогын татварын өглөг
- Кт Хойшлуулсан татварын өглөг

Хойшлуулсан татварын хөрөнгө нь тайлант жилийн эцэс дэх хасагдах түр зөрүүгийн үр дүнд ирээдүйн жилүүдийн буцаан олгогдох татварын өсөлтийг илэрхийлнэ.

- Дт Орлогын татварын зардал
- Дт Хойшлуулсан татварын хөрөнгө
- Кт Орлогын татварын өглөг гэж бүртгэнэ.

Төлсөн татварын дүнгээр:

- Дт Орлогын татварын өглөг
- Кт Мөнгөн хөрөнгө

"Татварын зардал" дансыг Орлого, зарлагын нэгдсэн дансанд хаана.

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөгчөөр бүртгэгдсэн аж ахуйн нэгж, байгууллага гаднаас авсан бараа материалд ногдох НӨАТ-ын дүнгээр:

- Дт НӨАТ татварын авлага
- Кт Мөнгөн хөрөнгө/Дансны өглөг гэж бичнэ.

Гадагш худалдсан бараа материал, үзүүлсэн ажил үйлчилгээнд ногдох нэмэгдсэн өртгийн албан татварын хэмжээгээр:

- Дт Мөнгөн хөрөнгө/Дансны авлага
- Кт НӨАТ татварын өглөг

Нэмэгдсэн өртгийн албан татвар төлөгчөөр бүртгэгдээгүй аж ахуйн нэгж, байгууллага импортоор болон бусад байгууллагаас авсан бараа, ажил үйлчилгээнд ногдох нэмэгдсэн өртгийн татварыг уг бараа, ажил үйлчилгээний өртөгт оруулан:

Дт Бараа матераил

Кт Мөнгөн хөрөнгө/Өглөг гэж бичнэ.

Үл хөдлөх хөрөнгийн албан татварыг бүртгэх:

Үл хөдлөх хөрөнгийн дүнгээс төлөхөөр тооцсон дүнгээр:

Дт Хөрөнгийн татварын зардал

Кт Хөрөнгийн татварын өглөг

Үл хөдлөх хөрөнгийн татварыг төлсөн дүнгээр:

Дт Хөрөнгийн татварын өглөг

Кт Мөнгө

Газар, байгалийн нөөц ашигласны төлбөр, тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслээс хураах татварыг үйлдвэрлэл, үйлчилгээний зардалд шингээж:

Дт Зардлын дансууд

Кт Газар, байгалийн нөөц ашигласны өглөг гэж бүртгэнэ.

Борлуулсан бараанд ногдох онцгой татварыг бүртгэхдээ:

Дт Борлуулсан бүтээгдэхүүний өртөг

Кт Онцгой татварын өглөг

Төлөхөөр тооцоолсон хүн амын орлогын татварыг:

Дт Цалингийн өглөг

Кт Хүн амын орлогын татварын өглөг

4. Нийгмийн даатгалын шимтгэлийн өглөг

Цалингаас суутгасан болон ажил олгогчоос төлөх нийгмийн даатгалын шимтгэлийн тайлант хугацааны эцэст төлөгдөөгүй үлдэгдлийг тооцон энэ хэсэгт тусгана.

Нийгмийн даатгалын байгууллагад өгөх даатгалын өглөгийг:

Дт Зардлын холбогдох дансад

Кт Холбогдох даатгалын өглөг

5. Богино хугацаат зээл

Нэг хүртэлх жилийн хугацаатай авсан зээл хамаарна.

Бараа материал худалдаж авахад зориулж банкнаас богино хугацаатай зээл авсан бол:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Банкны богино хугацаатай зээл

Бэлтгэн нийлүүлэгчид төлөх өрийг богино хугацаатай зээлээр төлсөн үед:

Дт Дансны өглөг

Кт Банкны богино хугацаатай зээл

Худалдан авсан бараа материалын үнийг төлөх тухайгаа баталж, хүүтэй вексель гаргасан бол бараа материалын дансанд векселийн нэрлэсэн үнээр бүртгэнэ.

Дт Бараа материал

Дт Хүүгийн зардал

Кт Векселийн өглөг

Хүү тооцдоггүй векселийг бүртгэхдээ хөнгөлөлт тооцох ба Өрийн бичгийн эсрэг "Өрийн бичгийн хөнгөлөлт" гэсэн тохируулах дансыг ашиглана. Векселийн өглөг дансны кредитээс Бараа материал дансны дебетэд төлбөл зохих өглөгийн дүнгээр бүртгэнэ:

Дт Бараа материал

Дт Хүүгийн зардал

Кт Векселийн өглөг

Кт Векселийн өглөгийн хөнгөлөлт

6. Хүүний өглөг

Богино болон урт хугацаат зээл, өрийн үнэт цаастай холбоотой үүссэн, төлөгдөөгүй байгаа хүүний төлбөрийн дүнг энд тусгана.

Зээлийн хүүг тооцсон тохиолдолд

Дт Хүүгийн зардал

Кт Хүүний өглөг

Хүүг төлөх үед:

Дт Хүүний өглөг

Кт Мөнгөн хөрөнгө

7. Ногдол ашгийн өглөг

Тухайн аж ахуйн нэгжийн удирдах эрх бүхий байгууллагын шийдвэрээр хувьцаа эзэмшигч (хувь нийлүүлэгч)-д төлөхөөр зарласан ногдол ашгийг энэ дансанд бүртгэнэ. Зөвхөн мөнгөн хэлбэрийн ногдол ашгийн тайлант хугацааны эцэс дэх төлөгдөөгүй үлдэгдлийг богино хугацаат өр гэж үзнэ.

Ногдол ашгийн бүртгэл

Ногдол ашгийн төрлүүд:

1. Мөнгөн ногдол ашиг

2. Хоронгоор олгох ногдол ашиг-Мөнгөнөөс бусад тухайлбал, бараа, үл хөдлөх хөрөнгө, хөрөнгө оруулалт зэрэг хөрөнгөөр төлөх ногдол ашгийг хэлнэ. Энэ төрлийн ногдол ашгийг бүртгэхдээ шилжүүлэн өгсөн хөрөнгийн зах зээлийн үнээр бүртгэх ба хөрөнгийн данснаас хасалтын аливаа олз буюу гарзыг хүлээн зөвшөөрдөг.

3. Векселийн өглөгөөрх ногдол ашиг-Компани одоо ногдол ашиг төлөхийн оронд ногдол ашгийн төлбөрийг тодорхой хугацаагаар хойшлуулсан гэсэн үг. Өөрөөр хэлбэл, энэ нь тусгай хэлбэрийн өрийн бичиг юм.
4. Татан буулгалтын ногдол ашиг-Зарим үед компанийн капиталд төлсөн зүйлсийг ногдол ашиг олгоход ашигладаг. Өөрөөр хэлбэл, ашигт үндэслээгүй аливаа ногдол ашиг нь компанийн капиталд төлсөн зүйлсийн бууралт байх бөгөөд энэ хэмжээгээр татан буулгалтын ногдол ашиг бий болно.
5. Хувьцаагаар олгох ногдол ашиг-Энэ тохиолдолд хөрөнгө хуваарилахгүй бөгөөд хувьцаагаар ногдол ашиг зарласны дараа хувьцаа эзэмшигч бүр компанид ногдол ашиг зарлахын өмнөхтэй яг адил хувь оролцоотой байна. Ногдол ашгийг зарлах үед хувьцаагаар олгох ногдол ашиг нь эргэлтэнд байгаа энгийн хувьцааны 20-25 хувиас бага тохиолдолд гаргах хувьцааны зах зээлийн үнээр хуримтлагдсан ашгаас шилжүүлдэг.

Мөнгөн ногдол ашгийг зарласан өдөр:

Дт Хуримтлагдсан ашиг
Кт Ногдол ашгийн өглөг

Мөнгөн ногдол ашиг олгосон өдөр:

Дт Ногдол ашгийн өглөг
Кт Мөнгө

Хөрөнгөөр ногдол ашиг олгохоор зарласан өдөр:

Дт Холбогдох хөрөнгийн данс
Кт Холбогдох хөрөнгийн дансны үнэлгээний олз
(Тухайн хөрөнгийн өртөг нь зах зээлийн үнээс бага байсан бол)
Дт Хуримтлагдсан ашиг
Кт Хөрөнгөөр олгох ногдол ашгийн өглөг
(Хуваарилах хөрөнгийн зах зээлийн үнэтэй тэнцүү дүнгээр)

Хөрөнгөөр ногдол ашиг олгосон өдөр:

Дт Хороогоор олгох ногдол ашгийн өглөг
Кт Холбогдох хөрөнгийн данс

Векселийн өглөгөөр ногдол ашиг зарласан өдөр:

Дт Хуримтлагдсан ашиг
Кт Хувьцаа эзэмшигчдэд төлөх векселийн өглөг

Векселийн өглөгийн ногдол ашгийг төлсөн өдөр:

Дт Хувьцаа эзэмшигчдэд төлөх векселийн өглөг
Дт Хүүгийн зардал

Кт Мөнгө

Татан буулгалтын ногдол ашгийг зарласан өдөр:

Дт Хуримтлагдсан ашиг

Дт Нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Ногдол ашгийн өглөг

Эсвэл

Дт Нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Ногдол ашгийн өглөг

Татан буулгалтын ногдол ашгийг олгосон өдөр:

Дт Ногдол ашгийн өглөг

Кт Мөнгө

Хувьцаагаар ногдол ашиг олгохоор зарласан өдөр-хувьцааны зах зээлийн үнээр:

Дт Хуримтлагдсан ашиг

Кт Энгийн хувьцаагаар хуваарилагдах ногдол ашиг

Кт Нэрлэсэн үнээс нэмж төлөгдсөн капитал

8. Урьдчилж орсон орлого

Бүтээгдэхүүн, ажил үйлчилгээ үзүүлэхээс өмнө тэдгээрийн үнийг худалдан авагч эсхүл захиалагчаас урьдчилан хүлээн авсан тохиолдолд хүлээн авсан мөнгөний хэмжээгээр богино хугацаат өр үүсгэж “Урьдчилж орсон орлого” дансанд бүртгэнэ. Энэ дансыг бараа, үйлчилгээ үзүүлсэн буюу орлого хэрэгжсэн үед дебитлэж, холбогдох борлуулалтын орлогын дансыг кредитлэдэг.

Даатгалын компанийн хувьд давхар даатгалын комиссын орлого орж ирсэн үед нь урьдчилж орсон орлогоор хүлээн зөвшөөрч давхар даатгалын хураамжийн хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан тайлант үеийн орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

Давхар даатгалын комиссын орлого хүлээн авахаар тохирсон бол давхар даатгалын хураамжаас суутган

Дт Давхар даатгалын хураамжийн өглөг

Кт Урьдчилж орсон орлого- Давхар даатгалын комиссын орлого

Холбогдох давхар даатгалын шимтгэлийн зардлаар хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан давхар даатгалын комиссын орлогыг орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн үед:

Дт Урьдчилж орсон орлого- Давхар даатгалын комиссын орлого

Кт Давхар даатгалын комиссын орлого

9. Нөөц (өр төлбөр)

Өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн үүрэг хариуцлагыг төлөх магадлалтай, төлбөрийн дүнг тооцоолох боломжтой болсон үед нь нөөц гэж хүлээн зөвшөөрнө. Нөөцийн бүртгэлд

НББОУС 37 Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө - г мөрдөнө.

Нөөц (өр төлбөр)-ийн тайлант хугацаанд хамаарах хэсгийг богино хугацаат өр төлбөрийн хэсэгт толилуулна.

Даатгалын нөөцүүдийн бүртгэл

Даатгалын компани нь нөөц санг Санхүүгийн зохицуулах хорооноос баталсан журмын дагуу тооцон байгуулна.

1. Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн бүртгэл/ОТХН/

Журмын дагуу тооцоологдсон тайлангийн өдрөөр байвал зохих орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн дансны үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хассан зөрүү нь нэмэх тэмдэгтэй бол

Дт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (-)

Кт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан

Журмын дагуу тооцоологдсон тайлангийн өдрөөр байвал зохих орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн дансны үлдэгдлээс эхний үлдэгдэлийг хассан зөрүү нь хасах тэмдэгтэй бол

Дт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан

Кт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (+)

2. Нэхэмжилсэн хохирлын нөөцийн бүртгэл

Нэхэмжилсэн хохиролын нөөцийн үлдэгдлийг тайлан гаргаж буй өдрөөр даатгуулагчаас ирсэн боловч олгоогүй байгаа нэхэмжлэлийн дүнгээр тодорхойлно.

Нэхэмжилсэн хохирлын нөөцийн дансны эцсийн үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хассан зөрүү нь нэмэх тэмдэгтэй бол:

Дт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (-)

Кт Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц

Нэхэмжилсэн хохирлын нөөцийн дансны эцсийн үлдэгдлээс эхний үлдэгдлийг хассан зөрүү нь хасах тэмдэгтэй бол

Дт Нэхэмжилсэн хохирлын нөөц

Кт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (+)

3. Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөцийн бүртгэл

Энэ нөөцийг даатгалын тохиолдол нь тайлагналын өдөр буюу түүнээс өмнө бий болсон ба тайлант өдрөөс хойш нэхэмжилж болзошгүй нөхөн төлбөрийг барагдуулахад зориулан байгуулна. Уг нөөц санг өмнөх хугацааны даатгалын нөхөн төлбөрийн бодит мэдээлэлд үндэслэн актуар тооцооллоор тооцож байгуулна.

Дт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр

Кт Учирсан боловч нэхэмжлээгүй хохирлын нөөц

4.Учирч болзошгүй хохирлын нөөцийн бүртгэл

Энэхүү нөөц сан нь тайлангийн хугацаанд даатгалын нөхөн төлбөрийн бодит түвшин нь тооцоолсон нөхөн төлбөрөөс давсан тохиолдолд тухайн хэсгийг нөхөн төлөхөд зориулсан нөөц сан юм.

Хэлбэр тус бүрийн хувьд балансын өдрөөрх хүчин төгөлдөр даатгалын гэрээнүүдээс үүсэх хүлээгдэж буй цэвэр мөнгөн гүйлгээ хасах дүнтэй ба уг дүн нь нөөц сангуудын нийлбэрээс (ОТХНС, НХНС, УБНХНС, УБХНС) их байгаа тохиолдолд дутуу хэсгийн хэмжээгээр энэхүү нөөцийг байгуулна.

Дт Даатгалын нөөцийн өөрчлөлт, нийт дүнгээр (-)

Кт Учирч болзошгүй хохирлын нөөц

4. Бусад богино хугацаат өр төлбөр

Бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаанаас өөр чиглэлээр үүссэн өр, бизнесийн үйл ажиллагааны явцад үүссэн төрөл бүрийн суутгалууд, зардалд шингээж тооцсон төлөгдөөгүй өр, урт хугацаат өр төлбөрийн тайлант хугацаанд хамаарах хэсэг, худалдан авагчид болон ажиллагчдаас авсан буцаан төлөх мөнгөн барьцаа, холбоотой талаас авсан богино хугацаат зээл болон дээр тусгайлан толилуулснаас бусад богино хугацаат өрийг энэ хэсэгт толилуулна.

Дт Холбогдох данс

Кт Бусад богино хугацаат өр төлбөр

Өр төлбөр төлөгдсөн үед

Дт Бусад богино хугацаат өр төлбөр

Кт Мөнгө

5. Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хоронгө) - нд хамаарах өр төлбөр

СТОУС 5 Борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө ба зогсоосон үйл ажиллагаа - д заасны борлуулах зорилгоор эзэмшиж буй эргэлтийн бус хөрөнгө (борлуулах бүлэг хөрөнгө) - нд хамаарах өр төлбөрийн дүнг толилуулна.

В.1.2.УРТ ХУГАЦААТ ӨР ТӨЛБӨР

1.Хамрах хүрээ

Урт хугацаат өр төлбөрт урт хугацаат зээл, нөөц (өр төлбөр), хойшлогдсон татварын өр, бусад урт хугацаат өр төлбөр хамаарна.

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Өр төлбөрийг төлөх ёстой дүнгээр үнэлнэ. Холбогдох хөрөнгө, зардал буюу алдагдлыг хүлээн зөвшөөрсөн үед өр төлбөрийг бүртгэдэг. Өр төлбөрийг арилжаагаар тогтоосон дүнгээр, ихэвчлэн төлсөн дүн, зарим тохиолдолд хөнгөлөлттэй дүнгээр хэмждэг. Өр

төлбөрийн дүнг илүү тодорхой хэмжиж чадахгүй тохиолдолд тодорхой шинж чанарын тооцооллоор хэмжиж болно.

1. Урт хугацаат зээл

Нэг жилээс дээш хугацаанд төлөгдөх дотоодын болон гадаадын эх үүсвэр, холбоотой талаас авсан зээлийн дүнг энэ хэсэгт толилуулна.

Зээл ,бусад эх үүсвэр авсан үед

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Урт хугацаат зээл/ бусад/

Тайлант хугацаанд хамрагдах хүүг тооцоолж

Дт Хүүгийн зардал /хөрөнгө /

Кт Зээлийн хүүгийн өр

Зээлийн төлөлт

Дт Урт хугацаат зээл

Кт Мөнгөн хөрөнгө

2. Нөөц (өр төлбөр)

Өнгөрсөн үйл явдлын үр дүнд үүссэн үүрэг хариуцлагыг төлөх магадлалтай, төлбөрийн дүнг тооцоолох боломжтой болсон үед нь нөөц гэж хүлээн зөвшөөрнө. Нөөцийн бүртгэлд НББОУС 37 *Нөөц, болзошгүй өр төлбөр ба болзошгүй хөрөнгө* - г мөрдөнө.

Даатгалын компанийн байгуулсан нөөц (өр төлбөр)-ийн урт хугацааны дүн хамаарна

3. Хойшлогдсон татварын өр

Хойшлогдсон татварын өр гэж татвар ногдох түр зөрүүтэй холбоотойгоор ирээдүйн тайлант үед төлөх орлогын албан татварын өрийн дүнг хэлнэ. Хойшлогдсон татварын өрийг НББОУС 12 Орлогын албан татвар - ын дагуу тооцож бүртгэлд тусгана.

Хойшлуулсан татварын зардал нь тайлант хугацааны эхнээс эцэс хүртэлх хойшлуулсан татварын өглөг дансны үлдэгдлээр тодорхойлогдоно.

1. Татвар ногдох түр зөрүү үүссэн үед:

Дт Татварын зардал

Кт Хойшлогдсон татварын өглөг

Кт Орлогын татварын өглөг

2. Хойшлогдсон татварын өглөгийг буцаах үед:

Дт Хойшлогдсон татварын өглөг

Кт Орлогын татварын өглөг

4. Бусад урт хугацаат өр төлбөр

Урт хугацаат бонд, өрийн бичиг болон бусад урт хугацаат өр төлбөрийн дүнг энэ хэсэгт толилуулна.

Бонд гээг шаардлагатай эх үүсвэрийг татан төвлөрүүлэх зорилгоор тодорхой хугацааны дараа үндсэн төлбөр болон хүүг эргүүлэн төлөх нөхцөлтэйгээр гаргасан өрийн бичгийг хэлнэ.

Бонд нь нэрлэсэн үнээрээ худалдагдсан үед:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Бондын өглөг

Бондын нэрлэсэн хүү нь зах зээлийн хүүгийн түвшингээс доогуур байгаа нөхцөлд уг бонд хөнгөлөлттэй худалдагдана. Өөрөөр хэлбэл, нэрлэсэн үнээс нь бага үнээр гаргалаа гэсэн үг.

Бондыг хөнгөлөлттэй гаргавал:

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Дт Бондын хөнгөлөлт

Кт Бондын өглөг

“Бондын хөнгөлөлт” данс нь Бондын өглөгийн дансны сөрөг тохируулах данс юм. Балансад бондыг тусгахдаа нэрлэсэн үнээс нь хөнгөлөлтийн дүнг хасч /урамшууллын дүнг нэмж/ өнөөгийн тооцсон өртөг буюу зах зээлийн үнээр харуулна

Бондын нэрлэсэн хүү нь зах зээлийн хүүгийн түвшнээс дээгүүр байгаа нөхцөлд уг бонд урамшуулалтай худалдагдана. Бондын урамшуулал нь Бондын өглөг дансны дүнг нэмэгдүүлнэ.

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Бондын өглөг

Кт Бондын урамшуулал

Бондын урамшуулал нь санхүүжигчийн хүүгийн зардлыг тэр хэмжээгээр багасгадаг бол бондын хөнгөлөлт нь хүүгийн зардлыг нэмэгдүүлдэг. Бондын хөнгөлөлт, урамшуулал дансанд жил бүр хорогдуулга тооцох ба бондын төлбөрийн хугацаа дуусахад нэрлэсэн үнэтэйгээ тэнцүү болно.

Хорогдуулга тооцох үеийн жил бүрийн дансны бичилт нь:

Дт Бондын хүүний зардал

Кт Бондоорх өглөгийн хөнгөлөлт

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Урамшуулгын хорогдуулга

Дт Бондын урамшуулал

Дт Бондын хүүний зардал

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Бондын хугацаа дуусахад бондын үндсэн төлбөр, хөнгөлөлт, хүүг төлж дуусгасан байх ёстой ба үүнийг бондыг эргэлтээс гаргах гэнэ. Дансны бичилт нь:

Дт Бондын өглөг

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Бондыг хугацаанаас нь өмнө эргэлтээс гаргавал /өөрөөр хэлбэл, буцааж худалдан авбал/ худалдан авах үеийг хүртэлх урамшуулал, хөнгөлөлт, бонд гаргалтын өртөг зэргийг тооцоолон ашиг, алдагдлын дансанд тусгана.

- Дт Бондын өглөг
- Дт Бондыг эргэлтээс гаргасны алдагдал
- Кт Бондын хөнгөлөлт
- Кт Мөнгөн хөрөнгө

Бондыг үнэт цаасанд хөрвүүлж эргэлтээс гаргах тохиолдол байдаг. Бондыг нэрлэсэн үнээс нь илүү үнээр хөрвүүлсэн бол:

- Дт Бондын өглөг
- Дт Бондын урамшуулал
- Кт Энгийн хувьцаа
- Кт Нэмж төлөгдсөн капитал

5. Урт хугацааны векселийн өглөгийн бүртгэл

Урт хугацааны вексельд төлөгдөх хугацаа, зарласан хүү зэрэг нь заагдсан байдгаараа бондтой төстэй. Вексель нь бондын нэг адил өнөөгийн үнэ цэнэтэй бөгөөд үүнийг ирээдүйн хүүнээс болон хөнгөлөлт, урамшууллын хасагдуулгагүй суурь дүнгээс үндэслэн тооцно.

Хүү авчирдаггүй векселийг зөвхөн мөнгөн төлбөрт зориулан гаргадаг бөгөөд түүний өнөөгийн үнэ цэнэ нь вексель гаргагчийн хүлээн авсан мөнгөн орлого болно.

Нэрлэсэн үнэ ба өнөөгийн үнэ хоёрын зөрүүг хөнгөлөлт, урамшуулал гэж үзэн хасагдуулга тооцож, хүүгийн зардлаар бүртгэнэ.

Дансны бичилт нь:

- Дт Векселийн өглөгийн хөнгөлөлт
- Дт Мөнгөн хөрөнгө
- Кт Векселийн өглөг

Урамшуулалттай гаргасан векселийг бүртгэхдээ:

- Дт Мөнгөн хөрөнгө
- Кт Векселийн өглөг
- Кт Векселийн өглөгийн урамшуулал

Омч, хөрөнгө, бараа материал, үйлчилгээ зэрэг мөнгөн бус ажил гүйлгээнд холбогдох вексель гаргалтыг бүртгэхдээ:

- Дт Омч, хөрөнгө, бараа материал
- Кт Векселийн өглөг

Энэ үед векселийн хөнгөлөлт, урамшуулал зэргийг тооцвол дансанд тусгаж хасагдуулга хийнэ.

В.2.ЭЗДИЙН ӨМЧ

Аж ахуйн нэгжийн өр төлбөрөө төлсний дараагаар үлдэх цэвэр хөрөнгийн хэмжээг эздийн өмч гэж үзнэ. Санхүүгийн байдлын тайланд эздийн өмчийг дараах байдлаар ангилна. Үүнд:

1. Өмч

Аж ахуйн нэгжийн төрлөөс хамаарч өмчийг хувьцаат капитал, гишүүдийн оруулсан хувь хөрөнгө, хоршоологчдын хувь нийлүүлсэн хөрөнгө гэж нэрлэнэ. Төрийн болон орон нутгийн өмчийн оролцоотой аж ахуйн нэгжийн хувьд өмчийг төрийн болон хувийн өмч гэж ангилж толилуулна.

Арилжаанд зөвшөөрөгдөн гарч буй хувьцаа нь тодорхой нэрлэсэн үнэтэй байна. Гаргасан хувьцааны борлогдсон хэсгийн нэрлэсэн үнийн дүнгээр нягтлан бодох бүртгэлд дараах бичилт хийнэ.

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Энгийн хувьцаа /Давуу эрхтэй хувьцаа/

Нэрлэсэн үнээс илүү үнээр борлогдсон хувьцааны үнийн зөрүүт :

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Нэмж төлөгдсөн капитал гэж бичнэ.

Нэрлэсэн үнээс доогуур үнээр борлогдсон хувьцааны үнийн хямдралтыг:

Дт Мөнгө

Дт Нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Энгийн хувьцаа/Давуу эрхтэй хувьцаа гэж бичнэ .

Мөнгөнөөс бусад хэлбэрээр төлбөр хийгдсэн хувьцааг бүртгэлд тусгахдаа хувьцааны батлагдсан нэрлэсэн үнэ, зах зээлийн үнэ болон хөрөнгийн зах зээлийн үнийн аль алийг харгалзана. Хувьцааны нэрлэсэн үнээр /Энгийн хувьцаа/ нэрлэсэн үнээс хэлбэлзсэн хэмжээг /Нэмж төлөгдсөн капитал / дансанд дээрхийн адилаар бүртгэнэ.

Үнэт цаас гарган өмчийг бүрдүүлэхтэй холбоотойгоор дараах зардал гардаг.

- Хуульчийн хөлс
- Аудитын хөлс
- Үнэлгээчний хөлс
- Андеррайтерийн хөлс
- Сертификат ба бүртгэлийн мэдээг хэвлэх болон илгээх зардал
- Үнэт цаасны хороонд бүртгүүлэх зардал
- Бэлтгэхтэй холбогдсон бичиг хэргийн ба захиргааны зардал
- Хувьцаа гаргалтыг сурталчлах зардал

Хувьцаа гаргалтын анхны зардлыг тайлагнахдаа дараах хоёр аргыг хэрэглэнэ.

1. Хувьцаа гаргалтын зардлыг капиталд төлсөн дүнгээс хасагдах байдлаар авч үзнэ .

Дт Нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Мөнгө эсвэл бараа материал

2. Хувьцаа гаргалтын зардлыг зохион байгуулалтын зардал байдлаар авч үзнэ.

Дт Биет бус хөрөнгө

Кт Мөнгө эсвэл бараа материал

2. Халаасны хувьцаа

Компаниуд гүйлгээнд гаргасан хувьцаагаа зах зээлээс эргүүлэн худалдан авсан халаасны хувьцааны дүнгээр өмчийн буюу хувьцаат капиталын дүнг бууруулна. Халаасны хувьцаа нь гаргасан хувьцааны тоонд орж тооцогдох боловч эргэлтэнд байгаа хувьцааны тоонд орохгүй. Аж ахуйн нэгж нь гүйлгээнд гаргасан хувьцаагаа зах зээлээс эргүүлэн худалдан авах, борлуулах, гаргах, хүчингүй болгох үед үүссэн олз (гарз)-ыг ашиг (алдагдал)-аар хүлээн зөвшөөрөхгүй.

Халаасны хувьцааг өртгийн арга, нэрлэсэн үнийн аргын аль нэгийг ашиглан бүртгэнэ.

А. ӨРТГИЙН АРГА

Энэ аргын дагуу худалдан авсан халаасны хувьцааг өртгөөр бүртгэх бөгөөд дахин гаргах үед үүнтэй адил өртгөөр кредитлэнэ. Халаасны хувьцааг худалдан авалтын өртгөөс илүү үнээр дахин гаргасан бол уг илүү дүнг Халаасны хувьцаанаас нэмж төлөгдсөн капитал гэсэн дансны кредитэд бүртгэнэ. Хэрэв худалдан авалтын өртгөөс бага үнээр дахин гаргавал Нэмж төлөгдсөн капитал дансанд бүртгэх ба уг дансны үлдэгдэл уг дүнг шингээхэд хүрэлцэхгүй бол хуримтлагдсан ашгийн бууралт болгон бүртгэнэ.

Худалдан авсан халаасны хувьцааг худалдан авсан үнэ буюу өртгөөр нь:

Дт Халаасны хувьцаа

Кт Мөнгө

Халаасны хувьцааг өртгөөс нь дээгүүр үнээр дахин гүйлгээнд гаргасан бол:

Дт Мөнгө

Кт Халаасны хувьцаа

Кт Халаасны хувьцаанаас нэмж төлөгдсөн капитал

Халаасны хувьцааг өртгөөс нь доогуур үнээр дахин гүйлгээнд гаргасан бол:

Эсвэл:

Дт Мөнгө

Дт Халаасны хувьцаанаас нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Халаасны хувьцаа

Б.НЭРЛЭСЭН ҮНИЙН АРГА

Энэ аргын дагуу буцаан худалдан авсан халаасны хувьцааг нэрлэсэн үнээр бүртгэнэ. Анхны гаргалтын үнээс давсан худалдан авалтын өртгийн дүнгээр Энгийн хувьцааны нэмж

төлөгдсөн капитал дансыг дебетлэнэ. Харин анхны гаргалтын үнэ нь халаасны хувьцааг худалдан авсан үнээс илүү бол энэ зөрүүгээр Халаасны хувьцаанаас нэмж төлөгдсөн капитал дансыг кредитлэнэ.

Энгийн хувьцааг нэрлэсэн үнээс дээгүүр үнээр буцаан худалдан авсан бол:

Дт Халаасны хувьцаа-нэрлэсэн үнээр

Дт Нэрлэсэн үнээс нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Мөнгө

Энгийн хувьцааг нэрлэсэн үнээс доогуур үнээр буцаан худалдан авсан бол:

Дт Халаасны хувьцаа-нэрлэсэн үнээр

Кт Нэрлэсэн үнээс нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Мөнгө

Кт Халаасны хувьцаанаас нэмж төлөгдсөн капитал

Халаасны хувьцааг эргэлтээс гаргах тохиолдолд энгийн болон халаасны хувьцаа дансыг нэгэн зэрэг бууруулна.

Нэмж төлөгдсөн капитал

Компанийн гаргасан энгийн хувьцаа болон давуу эрхтэй хувьцааны зах зээлийн үнэ нэрлэсэн үнээс нь илүү байвал зөрүүг нэмж төлөгдсөн капитал дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ.

Хувьцааны нэрлэсэн үнэ зах зээлийн үнээс өндөр байгаа үед нэмж төлөгдсөн капитал данс нь сөрөг тохируулах данс болно.

Нэрлэсэн үнээс илүү үнээр борлогдсон хувьцааны үнийн зөрүүг :

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Нэмж төлөгдсөн капитал гэж бичнэ.

Нэрлэсэн үнээс доогуур үнээр борлогдсон хувьцааны үнийн хямдралтыг:

Дт Мөнгө

Дт Нэмж төлөгдсөн капитал

Кт Энгийн хувьцаа/Давуу эрхтэй хувьцаа гэж бичнэ

3.Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Аж ахуйн нэгжийн үндсэн хөрөнгө, биет бус хөрөнгийн дансны үнэ дахин үнэлгээний үр дүнд өссөн бол бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн өсөлтийн дүнг энэ дансанд хуримтлуулан бүртгэнэ. Хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл дансыг бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү - өсөлт, үнэ цэнийн бууралтын гарзын буцаалтын дүнгээр нэмэгдүүлнэ.¹¹ Харин бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү - бууралт, үнэ цэнийн бууралтын гарз, хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнгээр энэ дансыг бууруулна.

Бүртгэл

Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү – өсөлт болон үнэ цэнийн бууралтын гарзын буцаалт

Дт Үндсэн хөрөнгө

Кт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Дахин үнэлгээний нэмэгдлийн зөрүү - бууралт, үнэ цэнийн бууралтын гарз, хэрэгжсэн дахин үнэлгээний нэмэгдлийн дүнгээр

Дт Үндсэн хөрөнгийн дахин үнэлгээний нэмэгдэл

Кт Үндсэн хөрөнгө

4. Гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц

Аж ахуйн нэгжийн гадаад үйл ажиллагааг хөрвүүлснээс болон аж ахуйн нэгжийн бүртгэлийн валют толилуулгын валютаас ялгаатай байх үед санхүүгийн тайланг толилуулгын валют руу хөрвүүлснээс¹ үүссэн ханшийн зөрүүний хуримтлагдсан дүнг “гадаад валютын хөрвүүлэлтийн нөөц” гэж эздийн өмчийн хэсэгт толилуулна. Аж ахуйн нэгжийн гадаад үйл ажиллагааг болон санхүүгийн тайланг толилуулгын валют руу хэрхэн хөрвүүлэх, үүсэх ханшийн зөрүүг бүртгэхэд НББОУС 21 Гадаад валютын ханшийн өөрчлөлтийн үр нөлөө - ийг мөрдөнө.

Гадаад валютын ажил гүйлгээний анхдагч хүлээн зөвшөөрөлт

1. Гадаад валютын ажил гүйлгээг уг ажил гүйлгээ гарсан өдрийн ханш буюу спот ханшийг ашиглан анх хүлээн зөвшөөрч ханшийн зөрүүг орлого буюу зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Ашигтай бол:

Дт Хөрөнгө

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Валютын ханшны зөрүүгийн ашиг

Алдагдал хүлээвэл:

Дт Хөрөнгө

Дт Валютын ханшны зөрүүгийн алдагдал

Кт Мөнгөн хөрөнгө

2. Дараагийн хүлээн зөвшөөрөлт

Мөнгөн хөрөнгө буюу өр төлбөрийг хаалтын ханшаар

Дт Валютын мөнгөн хөрөнгө /Авлага/

Кт Валютын ханшны зөрүүгийн ашиг

Дт Ханшны зөрүүгийн алдагдал

Кт Өр төлбөр, мөнгөн хөрөнгө, авлага

5. Эздийн өмчийн бусад хэсэг

Энэ хэсэгт бусад дэлгэрэнгүй орлогоор хүлээн зөвшөөрч өмчийн хэсэгт хуримтлуулан бүртгэсэн бусад олз, гарзын дүнг толилуулна.

6. Хуримтлагдсан ашиг

Компанийн үүсэн байгуулагдсанаас хойшхи хугацаанд компанид хуримтлагдан үлдсэн ашиг, алдагдлын нийлбэрийг хуримтлагдсан ашиг дансанд бүртгэнэ.

Хуримтлагдсан ашиг нь анх оруулсан хөрөнгийг ашиглан бий болгосон нэмэлт эх үүсвэрийн хэмжээг илтгэнэ

Хуримтлагдсан ашгийн дансанд гарах ажил гүйлгээний дансны бичилт нь :

Цэвэр ашгийн хэмжээгээр :

Дт Тайлангийн үеийн ашиг

Кт Хуримтлагдсан ашиг

Алдагдлын хэмжээгээр :

Дт Хуримтлагдсан ашиг

Кт Тайлангийн үеийн алдагдал

Ногдол ашгийн хуваарилалтын хэмжээгээр:

Дт Хуримтлагдсан ашиг

Кт Ногдол ашгийн өглөг

Г. ОРЛОГО ЗАРЛАГА

Г.1.ОРЛОГО

1. Хамрах хүрээ

Орлого нь бараа бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх буюу нийлүүлэх, үйлчилгээ үзүүлэх, эсвэл аж ахуйн нэгж, байгууллагын байнгын ажиллагааг бүрдүүлэх бусад үйл ажиллагаанаас тухайн хугацаанд бий болсон хөрөнгийн дотогш урсгал, өр төлбөр барагдуулалт юм.

Тухайн хугацааны орлогыг ихэвчлэн зардлаас тусдаа тодорхойлдог.

Орлого ба олзыг агуулгаас нь хамааруулан дараах байдлаар ангилна:

1. Үндсэн үйл ажиллагааны

2. Үндсэн бус үйл ажиллагааны

2.Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Орлогыг хүлээн авсан эсвэл хүлээн авахаар хүлээгдэж буй төлбөрийн бодит үнэ цэнээр хэмжинэ. Орлогыг бүртгэхэд НББОУС 18-Орлого-ыг мөрдөнө.

3.Бүртгэл

1. Үндсэн үйл ажиллагааны орлого

Эрхэлж буй бизнесийн үндсэн үйл ажиллагаанаас бий болсон орлогыг үндсэн үйл ажиллагааны борлуулалтын орлогод хамааруулдаг. Даатгалын компанийн хувьд даатгалын

хураамжийн орлого, давхар даатгалын комиссын орлого, буруутай этгээдээр төлүүлсэн хохирлын орлого хамаарна.

1.1.Хураамжийн орлого

Даатгуулагч даатгалын зүйлээ даатгуулсны төлөө даатгагчид төлөх төлбөрийг даатгалын хураамжийн орлого гэнэ. Хураамжийн орлого орж ирсэн үед дараах бичилтийг хийнэ.

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Хураамжийн орлого

Даатгалын хураамжийг хэсэгчлэн төлж байгаа үед дараах бичилтийг хийнэ.

Дт Даатгалын хураамжийн авлага

Дт Мөнгөн хөрөнгө

Кт Хураамжийн орлого

Даатгалын гэрээний хугацаа дуусахаас өмнө даатгагчаас даатгуулагчид тухайн гэрээний үлдэх хугацаанд ногдуулан буцаан олгосон хураамжийн дүнгээр дараах бичилтийг хийнэ.

1.Хэрэв тухайн даатгалын гэрээ нь тухайн тайлант хугацаанд хийгдсэн гэрээ бол:

Дт Буцаасан хураамж

Кт Өглөг/ Бэлэн мөнгө

Хэрэв тухайн даатгалын гэрээ нь өмнөх тайлант хугацаанд хийгдсэн гэрээ бол:

Дт Орлогод тооцоогүй хураамжийн нөөц сан

Кт Өглөг/ Бэлэн мөнгө

1.2.Давхар даатгалын хураамж

Даатгагч нь даатгуулагчийн өмнө хүлээсэн үүргээ бүрэн буюу хэсэгчлэн дотоод, гадаадын өөр даатгагчид дахин даатгаж төлөхөөр тооцсон дүнгээр :

Дт Давхар даатгалын хураамж

Кт Давхар даатгалын хураамжийн өглөг

Давхар даатгалын хураамжийг төлсөн үед

Дт Давхар даатгалын хураамжийн өглөг

Кт Мөнгөн хөрөнгө

1.3.Давхар даатгалын комиссийн орлого

Давхар даатгагчаас давхар даатгалын борлуулалтын шимтгэл хэлбэрээр даатгагчид буцаан төлсөн төлбөрийн тайлант хугацаанд орлогоор хүлээн зөвшөөрөгдөх хэсэг хамаарна.

Давхар даатгалын комиссын орлого орж ирсэн үед нь урьдчилж орсон орлогоор хүлээн зөвшөөрч давхар даатгалын хураамжийн хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан тайлант үеийн орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

Давхар даатгалын комиссын орлого хүлээн авахаар тохирсон бол давхар даатгалын хураамжаас суутган

Дт Давхар даатгалын хураамжийн өглөг

Кт Урьдчилж орсон орлого- Давхар даатгалын комиссын орлого
Холбогдох давхар даатгалын шимтгэлийн зардлаар хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан давхар даатгалын комиссын орлогыг орлогоор хүлээн зөвшөөрнө.

Дт Урьдчилж орсон орлого- Давхар даатгалын комиссын орлого

Кт Давхар даатгалын комиссын орлого

1.4.Буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлого

Даатгуулагчид учирсан хохирлын нөхөн төлбөрийг буруутай этгээдээс төлүүлэх нь тодорхой бөгөөд эргэн төлөгдөх магадлал нь өндөр байгаа тохиолдолд тухайн дүнгээр орлого хүлээн зөвшөөрнө.

Дт Мөнгөн хөрөнгө/ хөрөнгө, авлага/

Кт Буруутай этгээдээр төлүүлсэн орлого

2.Үндсэн бус үйл ажиллагааны ашиг ба олз

Бусад орлого ба олз гэдэг нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын байнгын бус буюу гэнэтийн ажил гүйлгээнээс түүнчлэн эздийн орлого буюу хөрөнгө оруулалтаас бусад тухайн тайлант хугацаанд уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад нөлөөлөх бүх ажил гүйлгээ, үйл явдал нөхцөл байдлын үр дүнд өмчид (цэвэр хөрөнгөнд) гарсан өсөлт юм.

Түрээсийн төлбөр, нийгэм хангамжийн зориулалттай нэгжүүдээс орох орлого, гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн ашиг, үндсэн хөрөнгө, материал борлуулсны, хүү, ногдол ашиг, үнэт цаас борлуулсны ашиг гэх мэт орлогууд энэ ангилалд хамаарагдана.

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хоёрдогч буюу туслах ажиллагааны үр дүн болох олсон орлого буюу олзыг ерөнхийдөө холбогдох зардлыг хассан цэвэр дүнгээр харуулна.

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн бодит ашгийн хэмжээгээр:

Дт Гадаад валютын данс/Дансны авлага

Кт Валютын ханшийн зөрүүгийн бодит ашиг

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн бодит бус ашгийн хэмжээгээр:

Дт Гадаад валютын данс/Дансны авлага

Кт Валютын ханшийн зөрүүгийн бодит бус ашиг

Үндсэн хөрөнгө борлуулсны ашиг:

Дт Мөнгө/Авлага

Кт Үндсэн хөрөнгө борлуулсны ашиг

Хүлээн авсан ногдол ашгийн дүнгээр:

Дт Мөнгө/Авлага

Кт Ногдол ашгийн орлого

1. Хамрах хүрээ

Тайлангийн хугацааны туршид үйлчилгээ үзүүлэх, үндсэн үйл ажиллагааг байнга явуулахын тулд бусад үйл ажиллагааг гүйцэтгэснээр хөрөнгө буурах, өөр бусад байдлаар ашиглагдах эсвэл өр төлбөр үүсэх явдал юм.

Бусад зардал ба гарз гэдэг нь аж ахуйн нэгж, байгууллагын байнгын бус буюу гэнэтийн ажил гүйлгээнээс түүнчлэн эздийн зардал буюу өгсөн хуваарилалтаас бусад тухайн тайлант хугацаанд уг аж ахуйн нэгж, байгууллагад нөлөөлөх бүх ажил гүйлгээ, үйл явдал нөхцөл байдлын үр дүнд өмчид (цэвэр хөрөнгөнд) гарсан бууралт юм.

Зардлыг дараах байдлаар ангилж, Орлогын тайланд тусгана:

1. Даатгалын нөхөн төлбөр
2. Борлуулалт, маркетингийн зардал
3. Ерөнхий ба удирдлагын зардал
4. Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал ба гарз

Даатгалын нөхөн төлбөр гэдэг нь гэрээний дагуу даатгалын тохиолдол үүссэн нөхцөлд даатгагчаас даатгуулагчид олгох мөнгөн хөрөнгийг хэлнэ.

Үйл ажиллагааны зардал гэдэг нь тодорхой бүтээгдэхүүн, үйлчилгээний өртөгт шууд хамаарагдахгүй боловч үйл ажиллагаатай холбогдон өдөр тутам гарч байдаг борлуулалт, маркетингийн зардал болон ерөнхий удирдлагын зардлын нийлбэрийг хэлнэ.

Борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын зардалд ажиллагчдын цалингийн, нийгмийн даатгал шимтгэлийн, албан татвар, төлбөр, хураамжийн, томилолтын, бичиг хэргийн, шуудан холбооны, мэргэжлийн үйлчилгээний, сургалтын, сонин сэтгүүл захиалгын, даатгалын, цахилгаан, ус, дулаан зэрэг ашиглалтын, засварын, элэгдэл хорогдлын, түрээсийн, харуул хамгааллын, цэвэрлэгээ үйлчилгээний, тээврийн, шатахууны, хүлээн авалтын, зар сурталчилгааны зардлууд хамрагдах бөгөөд борлуулалт маркетингийн болон ерөнхий ба удирдлагын гэж ангилан санхүүгийн байдлын тайланд харуулна.

Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал, гарз гэдэг нь компанийн хоёрдогч буюу туслах ажиллагааны үр дүн болон гарсан зардал буюу гарз юм. Эдгээрийг ихэвчлэн холбогдох орлогыг хассан цэвэр дүнгээр тайлагнана. Үйлдвэрлэлийн бус туслах нэгжүүдийн үйл ажиллагааны алдагдал, үндсэн хөрөнгө, материалыг ашиглалтаас хассаны болон борлуулалтын алдагдал, элдэв хүү, торгууль, гадаад валютын ханшийн зөрүүгийн алдагдал, үнэт цаасны арилжааны болон үнийн бууралтын алдагдал зэрэг алдагдлууд хамаарагдана.

2. Хэмжилт хүлээн зөвшөөрөлт

Зардлыг жэнхэнэ гарсан хэмжээгээр хэмжинэ.

3.Бүртгэл

А. Нөхөн төлбөр

Нөхөн төлбөр олгосон үед:

Дт Нөхөн төлбөр

Кт Мөнгөн хөрөнгө

Давхар даатгалын нөхөн төлбөр орж ирсэн болон авахаар тооцоолсон тохиолдолд:

Дт Мөнгөн хөрөнгө/Авлага/

Кт Давхар даатгалын нөхөн төлбөр

Б. Даатгалын гэрээний цэвэр зардал

Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл, даатгалын зуучлагчийн төлбөрийн тайлант хугацаанд зардлаар хүлээн зөвшөөрөгдөх хэсэг хамаарна.

Даатгалын төлөөлөгчийн шимтгэл, даатгалын зуучлагчийн төлбөрийг төлсөн үед урьдчилж төлсөн зардлаар хүлээн зөвшөөрч, холбогдох хураамжийг орлогоор хүлээн зөвшөөрсөн хувь хэмжээгээр зардлаар хүлээн зөвшөөрнө.

Даатгалын гэрээний төлбөрийг төлсөн үед:

Дт Урьдчилж төлсөн зардал- Даатгалын гэрээний зардал

Кт Мөнгө

Холбогдох хураамжийн орлогын орлогоор хүлээн зөвшөөрөлттэй уялдуулан даатгалын гэрээний зардлыг зардлаар хүлээн зөвшөөрсөн үед:

Дт Даатгалын гэрээний зардал

Кт Урьдчилж төлсөн зардал- Даатгалын гэрээний зардал

В. Ерөнхий удирдлага болон борлуулалт, маркетингийн ажиллагааны зардал

Ажиллагсдын тооцоолсон цалингийн зардлын хэмжээгээр:

Дт Цалингийн зардал

Кт Цалингийн өглөг

Элэгдлийн зардлын тооцсон хэмжээгээр:

Дт Элэгдлийн зардал

Кт Хуримтлагдсан элэгдэл

Хэрэглэсэн бичиг хэрэг, түлш шатахуун, хангамжийн бусад материалын хэмжээгээр:

Дт Бичиг хэргийн зардал

Дт Түлш шатахууны зардал

Дт Бусад хангамжийн материалын зардал

Кт Материал/Мөнгө/Дансны өглөг

Хэрэглэсэн цахилгаан, халаалт, уур ус буюу ашиглалтын зардлын ерөнхий үйл ажиллагаанд хуваарилагдан ногдох хэмжээгээр өглөг болгон тооцож, дараах бичилт хийнэ:

- Дт Ашиглалтын зардал
- Кт Дансны өглөг

Барилга байгууламжид хийгдсэн капиталчлагдаагүй зардлын дүнгээр:

- Дт Засварын зардал
- Кт Цалингийн өглөг
- Кт Бараа материал
- Кт Дансны өглөг
- Кт Мөнгө

Хуулийн болон бусад мэргэжлийн байгууллагаар үйлчлүүлсний хөлс, гадны үйлчилгээний зардлын дүнгээр:

- Дт Гадны үйлчилгээний зардал
- Кт Дансны өглөг/Мөнгө

Албан томилолтын зардлын ерөнхий үйл ажиллагаанд ногдох дүнгээр:

- Дт Албан томилолтын зардал
- Кт Мөнгө
- Кт Ажиллагсадтай хийх тооцооны данс

Эдгээр зардлын ангилал нь аливаа аж ахуйн нэгжийн хувьд нийтлэг ангилал юм. Үйл ажиллагааны онцлогоос хамааран өөр бусад зардлын ангилал байж болно. Зардлын ангиллын мөн чанар нь тухайн төрлийн зардал уг бизнесийн ажиллагаанд хир зэрэг ач холбогдолтойгоос шалтгаална. Үүнээс гадна зардлуудыг тодорхой нэгжүүдээр ангилан бүртгэж болно.

Үндсэн бус үйл ажиллагааны зардал ба гарзын бүртгэл

Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хоёрдогч буюу туслах ажиллагааны үр дүн болох гарсан зардал буюу гарзыг ерөнхийдөө холбогдох орлогыг хассан цэвэр дүнгээр харуулна.

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн бодит алдагдлын дүнгээр:

- Дт Валютын ханшийн зөрүүгийн бодит алдагдал
- Кт Гадаад валютын данс/Дансны авлага

Гадаад валютын ханшийн хэлбэлзлийн бодит бус алдагдлын дүнгээр:

- Дт Валютын ханшийн зөрүүгийн бодит бус алдагдал
- Кт Гадаад валютын данс/Дансны авлага

Үндсэн хөрөнгө борлуулсны алдагдал:

- Дт Үндсэн хөрөнгө ашиглалтаас хассаны/борлуулсны алдагдал
- Кт Үндсэн хөрөнгө

Г.3. ОРЛОГО, ЗАРЛАГЫН НЭГДСЭН ДАНСНЫ БҮРТГЭЛ

Тайлангийн хугацааны эцэст орлого, зарлагын дансдын үлдэгдлийг орлого, зарлагын нэгдсэн дансанд хааж, үр дүнг тооцон тайлант үеийн ашиг дансанд хаалтын бичилт хийнэ.

Орлогын дансдын хаалт:

Дт Орлогын дансад

Кт Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

Зардлын дансдыг хааж:

Дт Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

Кт Зардлын дансад

Орлого, зарлагын нэгдсэн дансны зөрүүгээр тайлангийн үеийн ашиг, алдагдлыг тодорхойлох бөгөөд:

Ашигтай бол:

Дт Орлого, зарлагын нэгдсэн данс

Кт Тайлант үеийн ашиг

Алдагдалтай бол:

Дт Тайлант үеийн алдагдал/ ашиг/

Кт Орлого, зарлагын нэгдсэн данс гэж бүртгэнэ.